

Hellen nyelvtan

Autor: Lichner, Pal

Verlag: Wigand

Ort: Pozsonyban

Jahr: 1853

Zitierlink: <https://data.onb.ac.at/rep/106978B3>

Signatur: 105876-B

ID: 106978B3

Digitalisiert mit Google

Umfang: Seiten 1 bis 222 (Komplettes Werk)

PDF erstellt am 25.08.2026 12:29

Nutzungsbedingungen: <https://www.onb.ac.at/nutzung>

Rechtehinweis: <https://rightsstatements.org/vocab/NoC-NC/1.0/>

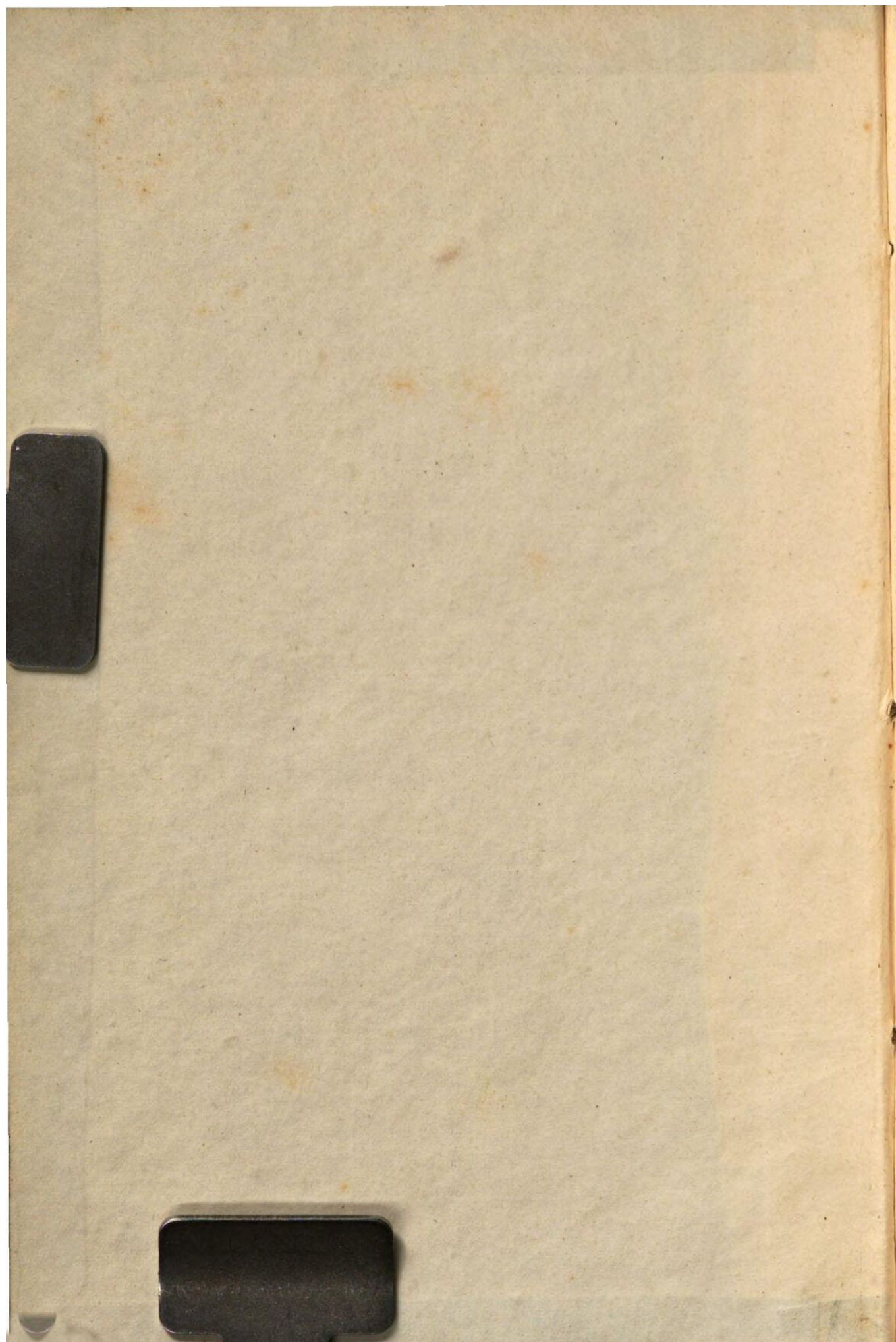
Hinweis: Der Volltext wurde maschinell generiert und könnte aufgrund von OCR-Erkennungsfehlern Ungenauigkeiten oder fehlerhafte Zeichen enthalten.

NATIONALBIBLIOTHEK
IN WIEN

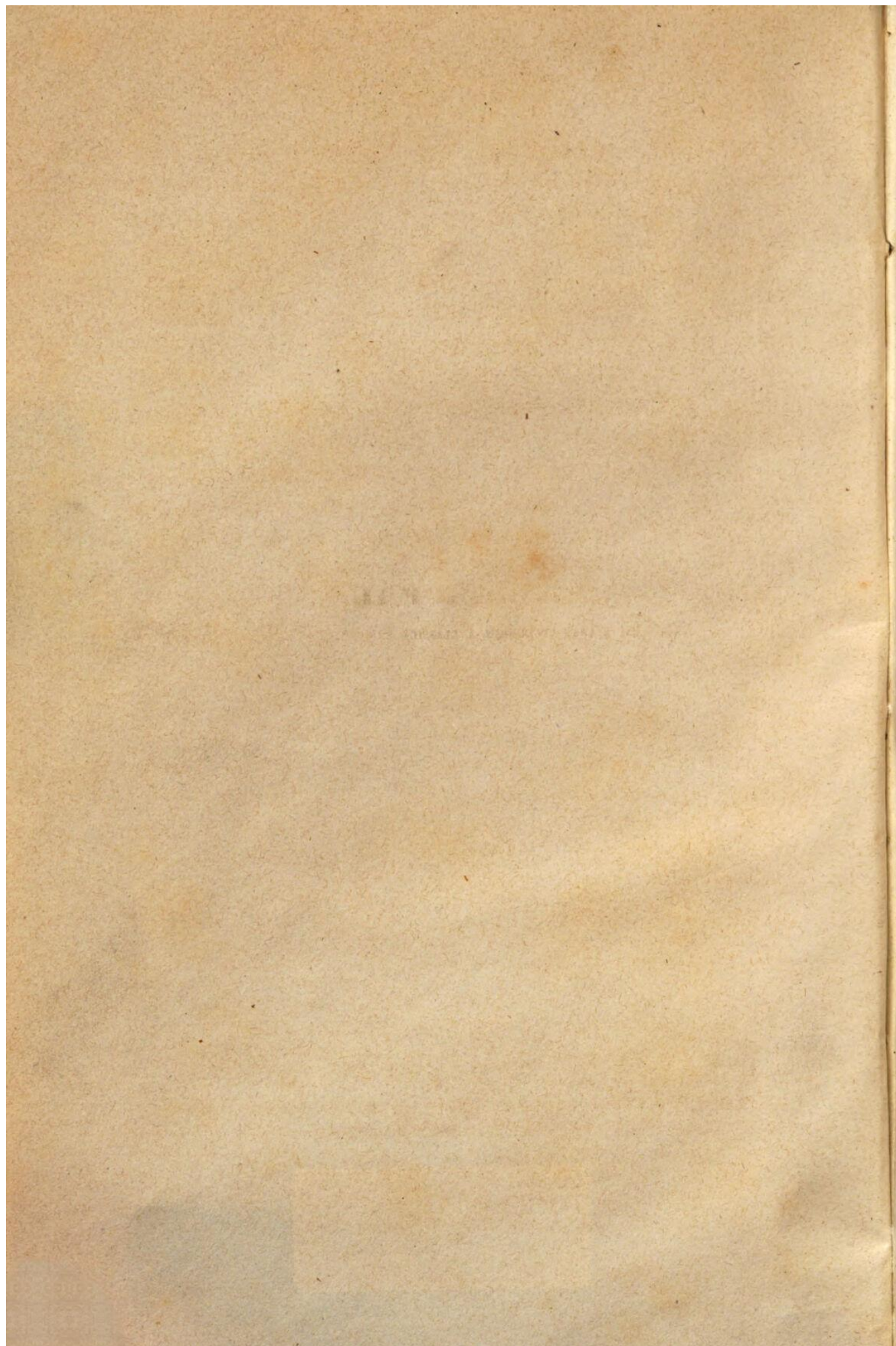
105876 B

Neu-

SB. II. Ak. 3.

HELLEN

NYELVTAN.

IRTA

LICHNER PÁL,

A POZSONYI EVANG. LYCEUMBAN A CLASSICA PHILOLOGIÁNAK TANÁRA.

Második átdolgozott kiadás.

POZSONYBAN,

WIGAND FRIGYES KÁROLY BETŰIVEL ÉS KÖLTSÉGÉN.

1853.

105376 B

HEBEN

MATHEMATIK

1833

LICHTENHAGEN

Verlag von J. Neumann, Neudamm

POSSONITZER

VERLAG VON J. NEUMANN, NEUDAMM

1833

103 49 B

ELŐSZÓ.

Ellen nyelvtanomat a gyakorlatilag előadott nyelvtanok irányában elméleti rendszeresnek, és a kisebb terjedelműeknek vagy csak a szótant tárgyalóknak ellenében teljesnek vagy kimerítőnek kellett volna talán neveznem. Rendszert mindenütt addig követtem, míg az attóli eltérést a magasabban álló tanítási elvek nem javasolták¹⁾; követtem pedig a magában érthető főokon kívül azért is, hogy ezen tankönyvem áttekinthető, s a tájékozás benne külön tartalommutató nélkül is könnyű legyen. Részletmutatókúl a 129. 295. és 341. §. használhatók. Kimerítőnek nyelvtanomat annyiban címezhettem volna, a mennyiben mind azt foglalja magában, mi a gymnasiumi és akadémiai magyar tanuló ifjúságnak kell. Fő tárgyai: Homeros és az attikai írók kötött és kötetlen beszédben Demosthenesig, hozzá adván még Plutarchost és Lukianost²⁾. Mun-

¹⁾ Következetes rendszernek elve azt kíváná, hogy pl. az úgy nevezett harmadik névszóragozás, mint legrégibb, legépebb és legtanulságosabb a többi előtt tárgyalassék, valamint hasonló okokból azt is, hogy az igeretanban a μ igeragozás az ω igeragozás előtt álljon. Jobb-e az igtét a névszó előtt ismertetni, vagy az eddig követett rendnél tovább is maradni, arról itt értekezni nem lehet szándékom.

²⁾ Nyelvtanom teljessége ellen azt a kifogást tehetné valaki, hogy Herodotosnak új-ión nyelvét, Aischylos, Sophokles, Euripides karénekeiben előforduló dór szóidomokat, Pindaros és Theokritos dór nyelvét és az új szövetségi szent könyvek nyelvét tüzetesen és kielégítőleg nem ismerteti. Tagadhatlan, hogy Herodotosnak kivált utolsó három könyve gymnasiumi olvasmány, de az is bizonyos, hogy Herodotost Homeros után szokás és kell olvasni, mely rend által az új-ión nyelvnek képzelt nehézségei elenyésznek. A színműrőket csak érettebb ifjakkal olvassuk, kik többet is megbirnak,

kám kidolgozásánál azon vezérelvet követtem, hogy magyar, lelkes, szellemi tehetségekkel dúsan megáldott tanulók számára irom, oly ifjúságnak használatára s illetőleg képezésére, melynek igen sok a tanulni- és tennivalója. Ezért sokat máskép szerkesztettem, mint tettem volna más nyelvű tanítványok számára. A szabályokat, meghatározásokat lakoni rövidséggel adtam, a magyar vagy latin nyelvtanulásból már tudhatót, ismeretesnek tettem fel. Nézeteimet ez iránt és indokaimat annak idején vagy az új magyar Muzeumban vagy a hellen gyakorlókönyv előszavában lesz szerencsém a t. c. közönségnek előadni.

A tankönyvirást mindig komoly dolognak tartottam, nem csak azért, mivel *res sacra puer*, hanem azért is, mert igaznak tapasztaltam azon elvet, mely szerint a tanuló ifjúságnak csak a legjobb elég jó, mint a gyémántot gyémántporral szokták simítani. Örültem, valahányszor más tanszaki könyvekben a legújabb felfedezéseket és haladásokat felhasználva találtam, valamint fájlalva láttam, hogy aránylag legjobb latin nyelvtanaink csak Zumptig és Kühnerig bírtak emelkedni, míg Alschefsky, Madvig, Putsche, Schultze Ferd. vizsgálódásainak lényeges eredményei előttünk ismeretlenek. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy ezen hátramaradásnak oka az illető könyv-írók haladni nem akarása; mert jól tudom, hogy a fő ok tanodáinknak tökéletlen voltában, a mostoha időköri körülményekben és némileg hazánk irodalmi elszigeteltségében is keresendő. Én részemről kötelesnek éreztem magamat, nem csak a régi jó, hanem a legújabb és jobb hellen tankönyveket is kútfőként használni. De megsérténém a tisztelt olvasó közönséget, ha még hosszasan men-

mint néhány dór idomot a hasonlat szabályai szerint észlelve és kombinálva megfejteni. Ki elég bátor és komoly Pindarosba kezdeni, kevés szóidomot talál, melyet ezen nyelvtan és saját észlelése segítségével meg nem fejthetne. Theokritosnak vagy a hellen Anthologia költőinek olvasása — böngészet; ki tokait szüretelhet, minek böngészne somlait? Az új szövetség szent könyveinek nyelve bir ugyan szó- és mondattani sajátosságokkal; de ezeknek nagyobb részét a figyelmes összehasonlítás fejtheti meg, a többit a héber nyelv deríti fel. Egyébiránt minden teljesség csak aránylagos: Matthiae nek nagy nyelvtana legalább hétakkora, mint az enyim, s az sem teljes. Ki teljesnek tartja, nézze meg Lobeck Paralipomenáit és Pathológiáját vagy csak Krügernek nyelvtanát. A mérséklet nyelvtanításnál is jó, *Μηδὲν ἄγαν* volt a bölcs Chilonnak jelszava.

tegetném abbeli merényemet, hogy olyan hellen nyelvtant törekedtem a magyar tanuló ifjúságnak használatára szerkeszteni, mely a philologia és methodika ezen ágának legújabb fejlődési fokához lehetőleg közel kíván állani. Buttmann, Matthiae, Rost, Kühner a magok idejében szinte ujitóknak tartattak az „ujításnak megrögzött ellenezőitől,” míg az elfogulatlanok legfőlebb bátran haladóknak nézték s biztatták. Ilyen bátor haladók most a hellen nyelvtudomány ezen ágában Krüger³⁾ K. V. Madvig, Wunder, Gottschick (methodikában Enger, Spiesz, Göbel és sok más) és leginkább Curtius György⁴⁾. Curtiust nyelvtanomnak talán két harmadában követtem, és csak ott tértem el tőle, hol tudtam, hogy ő is át fogja látni tervének vagy kivitelének hiányos voltát, valamint ott is, hol a magyar tanuló ifjúságra való tekintet az eltérést határozólag javasolta. Ily igazításokat másnak rendszerén tenni inkább kötelesség mint érdem; mert mi nehézség van abban, szilárd alapon álló épületre még egy emeletet építeni, ha a terv nagyban már kész és jó? Tudniillik az ily nyelvtan szerkesztésének fő titka abban áll, hogy a szerző a tárgyat, értem a hellen irodalom legjobb remekműveit, nyelvtudományi szempontból alaposan színről színre ismerje, azután pedig tanítványainak tehetségeit, előismereteit és azon célt, mely felé vezetni akarja, szem előtt tartsa. Ez rendben volt; csak egy hiányzott — alkalmasabb magyar műszók. A magyar nyelv rendszerében kevés jót találhattam, néhányat Hunfalvy Pálnak tájékozásában; Tatay és Szepesi többnyire a régi műszavaknál állapodtak meg. Meglehet, hogy mások más szemmel nézik, más füllel

³⁾ Krüger K. V. volt berlini tanár, most nyelvtanító, írómagyarázó és kiadó, a hellen, kivált az attikai irodalomban oly avatott főtékintélynek tartatik, minő Madvig, kopenhágai egyetemi tanár, a latin irodalomban.

⁴⁾ Curtius György előbb berlini egyetemi tanár volt, most a prágai egyetemen a classica philológiának főtanára, és a philológiai képezdének igazgatója, a sanskrit nyelvet is alaposan ismeri, az összehasonlító nyelvtudományban Lassen-, Bopp-, Pott-nak jeles tanítványa. Szerencsés tanári tapintatának egyik bizonyága az is, hogy alig kellett neki egy év azon meggyőződésre jutnia, miszerint Németföld határain innen kissé másképp kell tanítani a classicus nyelveket, mint Németföldön, hogy az eredmény a jóval kevesebb rá szentelhető idő mellett és annyi akadály között mégis ugyanaz legyen. Mikép? arról máskor.

hallják; én ily hosszadalmas, esetlen, papiros- és idővesztegető, s mind a mellett csak félig meddig jellemző műszókat, mint mássalhangzó, sajátító, tulajdonító, állítmány stb. csak szükségből használtam. Minél több alkalmam volt a magyar nyelv tökélyeit kiismerni és méltányolni, annál inkább érzem az ily kinövések botrányos voltát. Legyen inkább minden, a mi magyar, oly jóféle és igazi, mint a magyar becsület, bor, buza és a — körmőci. Ha kívánjuk, hogy a magyar ifjak a régi nyelvek tanulása által — a többen kívül — szabályos gondolkodást, irányi választékot és izlést tanuljanak, mint más művelt nemzetek fiai, tartozunk azokat nekik élvezhető nyelven előadni. És ki teremtheti ezt a műnyelvet? a magyar akademia, ha egy igazán rendszeres, élethű magyar nyelvtant ad ki, talpra esett, rövid és jellemző műnyelvezettel, mely szerint párhuzamos latin, hellen, német, francia nyelvtanokat lehetne szerkeszteni magyar tanulók használatára. Ezen tervemet félreérténé, ki azt gondolná, hogy én pl. a magyar nyelvet a hellennek vagy latinnak kategóriái szerint kívánám tárgyaltatni; mi inkább tudatlanság lenne mint józan nyelvtudomány. De az említett nyelveknek mégis vannak közös tulajdonaik, melyeknek összeállítása szintoly tanulságos mint érdekes. Ehhez még az is járul, hogy mireánk e mezőn oly munkák várnak, miket sikerrel csak mi végezhetünk⁵⁾, és hasznunk nemzeti művelődésünkre nagyobb lesz, mint akármely más európai nemzeté; mert fogékonyságunk nem kevesebb, csak a szükséglet nagyobb⁶⁾.

5. Sok közül csak hármat említek:

a) Haacke Ágost, jeles nyelvész 1852-ben kiadott ily című értekezésében: „Beiträge zu einer neugestaltung der griechischen grammatik, 2. heft: der gebrauch der genera des griechischen verbs“ a hellen közép igének létét, észszerű és természetes voltát tagadja; Schopenhauer kleine philosophische schriften II., 466. ezt mondja: „die deponentia sind das einzige unvernünftige ja unsinnige der römischen sprache und nicht viel besser steht es um die media der griechischen.“ Ezen mediumgyűlölők engesztelődésére nem kell több mint a magyar igének ismerete.

b) Herodotos történelmében sok földirati név van, mely magyar tudóstól várja megértését.

c) A byzantioni íróknál is találunk nemzeti érdekű teendőket.

⁵⁾ „Minden európai nemzet azon helyhez képest, melyet az igazán európai életben tart, osztozik minden tudományos fáradságban, ennél fogva a nyelvészetben is. A magyar nemzet okvetlenül

Ezen nyelvtanomról a címlapon látható második kiadás csak annyiban áll, a mennyiben én 1842-ben a lipcsei egyetemen philológiát tanulván több hazai és külföldi szakértőnek buzdítására hellen nyelvtan elemeit irtam, annyi hévvel s avatottsággal, a mennyi 24 éves kezdő írótól kitelik. A könyvecskének terve és műszavai a lipcsei Rosenthalban születtek, mit mentségül említék. A kéziratot a tankönyveknél még áldozatra is kész, derék Wigand F. K. oly csinosan nyomatta ki, hogy szerzői örömemet csak a kelletinél valamivel több sajtóhiba keserítette némileg. Azolta ezen munkáscskám használhatóságáról, ellent nem állván annak hiányai, szakértő tanártársaim annyi jót mondtak és irtak és lelkes tanítványaim annyi remekíró olvastak mellette, hogy hálátlan volnék, ha ezen dicséretnek legalább egy részét nem törekedném ezen hellen nyelvtan által kiérdemelni. Hogy előbb nem róttam le őszinte hálámnak ezen tartozását, annak oka leginkább hivatali elfoglaltatásom. Aztán kellemesebb is derék tanítványokkal Homerost, Sophoklest, Thukydidest, Pla-

köteles részvényesnek beállani azon munkálkodásba, mely a classicus nyelveket és irodalmakat tűzi ki tárggyul, ha részt akar venni az emberi szellem folytonos megújulásában, melyet a classicus tanulmányokból merít. Azonban e munkálkodásban a vezérseget mások foglalták el, kik a mult századokban többet akartak és tudtak a szellemi munka birodalmában tenni: a mi kötelességünk itt a vezérek útmutatása mellett azon lenni, hogy mentől hamarabb és mentől teljesebben az említett források számunkra is nyitva álljanak; mert a szellem eszméi abban még a nap sugaraitól is különböznek, miszerint ha ezek a sütköző sokaság által legkevesebbet sem vesztenek éltető melegökből, a szellem eszméi a részvevő sokaság arányában még erősödnek és hatályosbba is lesznek." Hunfalvy tájékozása a magyar nyelvtudományban 3. lapon.

Igazítások.

Lap	sor	hibásan	jól
22	10 felülről	ékezetű	ékezetté
25	16 „	nem szám	nem, szám
74	5—1 alulról	1 2 3 1 2	2 3 1 2 3
100	8—6 „	a számoknak így kell állani:	φλέγω-nál 1 φείγω-nál 2 209 φυλάσσω-nál 4 211, 1.
121	8 „	ψοβήσομαι	φοβήσομαι
122	18 „	στα	1. στα
149	2 felülről	kimaradt: Tizenharmadik fejezet.	

A nyomandó ivenk javítása körül több jeles tanítványom is fáradozott. Hellenkönyvet egészen hibátlanul nyomtatni azért nehéz, mivel az ékezetek gyakran nyomás alatt törnek le.

VIII

tont, Demosthenest stb. fejtegetve és szellemileg élvezve olvasni, mint az íróasztalnál a hellen nyelv sajátosságait lakoni rövidségű szabályokba szorítani s a mellett attól tartani, hogy valamely Ahn-hitű ítész a könyvet hasznavehetlennek fogja mondani, mivel nem gyakorlati, nem tanfolyamatos. *πᾶσιν ἀδεῖν χαλεπόν!* Nyelvtanomnak gyakorlati része a hellen olvasókönyv és a kezdők használatára szánt, f. e. September elején megjelenendő hellen-magyar és magyar-hellen gyakorlókönyv, hellen költeményfüzérrel. A tanfolyamatok terjedelmének meghatározását tisztelt tanártársaim belátására és lelkes tanítványaik szorgalmára bizom. Ki többet győz, macte virtute esto! Én részemről természetesnek tartom a hellen cselekvő igét mindjárt az első tanórákban tanultatni és gyakoroltatni a névszóragozás mellett, például a sigmás jövőt a mássalhangzói névragozásnak többes tulajdonítójával, s azonnal a már ismeretes vagy a tanító által mondott szókból könnyű hellen mondatokat képeztetni; ily tanmód mellett érzi a tanuló, hogy halad és — kedvvel halad. De erről majd másutt és máskor.

Nemzeti művelődésünk és irodalmunk érdeke kívánja, hogy a lelkes magyar tanuló ifjúság a hellen nyelvet oly szorgalommal tanulja, és a hellen írók halhatatlan műveit oly sikerrel olvassa, a milyennel a legműveltebb európai nemzeteknek tanuló ifjai tanulják és olvassák, híven követve Horatiusnak buzdító szózatát: *Vos exemplaria Graeca Nocturna versate manu, versate diurna.*

Pozsonyban, Junius 23. 1853.

Lichner Pál.

Bevezetés.

A hellen nyelv a régi hellenek nyelve. Rokon az ind, persa, latin, szláv, lett, german és kelt nyelvekkel, melyek az indo-európai nyelvcsaládhoz tartoznak.

A hellen nemzet már legrégibb korában több törzsre oszlott, külön szó-járással. Főbb szójárások az aiol, a dór és az ión. A régibb időben minden törzs saját tájnyelvét használta mind költészetben mind folyóbeszédben.

1. Az *ión* szójárással az ión törzs élt, leginkább Kis-Ázsiában, Attikában, számos szigeteken és az ión gyarmatokban. Ezen lágy, ömlengő zengésű tájnyelv jóval előbb, mint az aiol és dór, mivelletett ki a költészet által, és három különböző, közel rokon nyelvjárást fejlesztett ki magából, melyek

a) a régi ión vagy eposi szójárás, Homeros, Hesiodos és követőik nyelve;

b) az új ión tájnyelv, melyet főképp Herodotos történeti művéből ismerünk;

c) az attikai tájnyelv, melyen Athenai virágzásának ideje alatt számos műiratott kötött és kötetlen beszédben. Az attikai nyelvjárás fő írói: Aischylos, Sophokles, Euripides szomorműszerzők, Aristophanes vigjátékköltő, Thukydides és Xenophon történetírók, Platon bölcsész, Lysias, Isokrates, Demosthenes és Aischines szónokok. Az atheni államnak és műveltségnek azon tekintélye és tisztelete által, melyben az a többi hellenek előtt állott, és az attikai irodalomnak jeles volta miatt, az attikai tájnyelv fő hellen szójárássá lett, úgy hogy azóta hellen nyelv alatt közönségesen attikai nyelv értetik.

2. Az *aiol* szójárás az aioloknál, különösen Kis-Ázsiában, Boiotiában és Thessaliában divatozott. Ezen komoly, kemény, tömött szójárásban az ó hellen tőnyelvnek legtöbb maradványait lelhetni. Aiol nyelven énekelték dalaikat Lesbos szigetén Alkaios költő és Sappho költőnő. A latin nyelv az aiolhoz áll legközelebb.

3. *Dór* tájnyelven a dórok beszéltek, főképp éjszaki Hellasban, Peloponnesosban, Kreta szigetén és a számos dór gyarmatokban, leginkább Sikeliában és Alsó-Italiában. E tájnyelv keménységre hajló, de erőteljes, méltóságos és hangdús; énekekre pedig annyira alkalmas, hogy még az attikai színműköltők is használták karénekeikben mintegy színezetül. Fő költői Pindaros és Theokritos.

Az attikai nyelv még akkor is, midőn Athenai megszűnt Hellasnak fő állama lenni, maradt minden művelt hellenek nyelve; makedoniai Sándorral a Gangesig

hatott, és utódai alatt Herakles oszlopaitól az Indosig és a Dunától a Nil zuhatagjaiig értetett és beszéltetett. Ez után idegen elemekkel érintkezés által előbbi tisztasága és jelessége alább szálla, úgy hogy a Kr. előtti harmadik századtól fogva a közönséges hellen szójárás (*ἡ κοινὴ διάλεκτος*) az attikaitól különbözni kezd.

A régibb attikai és a közönséges hellen szójárás határán Aristoteles, a nagy bölcsész, áll. Utána még ezen híres írók voltak: Polybios, Plutarchos, Arrianos, Dion Kassios történetírók, Strabon földleíró, Halikarnassosi Dionysios, Lukianos.

A hellen nyelvnek és irodalomnak aranykora Homeros-tól Nagy Sándor koráig terjed; tetőpontját Perikles alatt érte el. A hellen szabadság lezálltával a nyelv is kezdte hanyatlani. Alexandria csak őrzeni s bámulni tudá a hellen szellem műveit, hasonlót teremteni nem.

A hellen nyelv már azért nagy fontossága, minthogy a leglelkesebb nemzetnek, mely valaha virágzott, irodalmi emlékeihez utat nyit. Nem kisebb jelentőségű azonban azon sajátos jeles tulajdonai miatt is, melyek által a művelt Európának minden nyelvei fölött kétségbe vonhatlan elsőséggel bír. Nem nagy számú gyökből szintoly könnyű mint szabályos képezékenységgel részint származtatás, részint összetétel által szokat oly bőségben alkotott, hogy rokonértelműekre (*συνώνυμα*) nézve eléggé gazdag még a legfinomabb különbségekre is találó kifejezéseket nyújthatni. Ragozási idomokat, szintoly jellemzőn alakítottakat, mint élesen megjegyzőket, elegendő számmal bír minden vonatkozást, minden viszonyt világosan és szemlélhetőleg előterjeszthetni. Igen dús szócskákban, melyek fogalmakat és gondolatokat gyöngéden és jelentősen helyeznek különféle viszonyokba, a legkényesebb árnyéklatokra alkalmasok, s a beszédre majdnem festői világítást derítenek.

Az eszközök ily tömegével felszerelve szintoly képes az érzéki világ tünényeit ábrázolni, mint a lélek állapotjait és nyilatkozatait szemléltetni, szintoly ügyes a képzelet virányain szállongani, mint az eszme merész röptét követni, nem kevesebbé alkalmas éles kimértségbe szorítkozni, mint kényelmes fejledzéssel terjengeni, velős rövidségbe illeszkedni, mint zúgó folyamként tovahullámlani. Gyöngéd és bájoló, zengő és dallamos, erőteljes, keménység nélkül, éles, egyhangúság nélkül, minden érzethez, minden hangulathoz simul, szintoly egyezőleg hangozván össze vidám kedélyességgel, mint önérzetteljes méltósággal, csapongó vígsággal, mint ünnepélyes komolysággal, ömledező vágygyal, mint tüzes lelkesedéssel. Ily ragyogó tükélyekkel diszítve fölülmulhatlanul áll a hellen nyelv a többiek között, mint az emberi szellemnek csodálatra legméltóbb műve, legdicsőbb emléke.

ELSŐ RÉSZ: SZÓTAN.

ELSŐ SZAKASZ: HANGTAN.

Első fejezet: A hellen írásról.

A hellen betűknek

1.

alakja	kimondása	neve	
A α	a	Alfa	Ἀλφα
B β	b	Béta	Βῆτα
Γ γ	g	Gamma	Γάμμα
Δ δ	d	Delta	Δέλτα
E ε	e	Epszilon	Ἔ ψιλόν
Z ζ	z	Zéta	Ζῆτα
H η	é	Éta	Ἡτα
Θ θ	th	Théta	Θῆτα
I ι	i	Ióta	Ἰῶτα
K κ	k	Kappa	Κάππα
Λ λ	l	Lambda	Λάμβδα
M μ	m	My	Μῦ
N ν	n	Ny	Νῦ
Ξ ξ	x	Xí	Ξῖ vagy Ξῖ
O ο	o	Omícron	Ὅ μικρόν
Π π	p	Pi	Πῖ
Ρ ρ	r	Rhó	Ῥῶ
Σ σ ς	sz	Szigma	Σίγμα vagy Σάν
T τ	t	Tau	Ταῦ
Υ υ	y ü	Ypszilon	Ὑ ψιλόν
Φ φ	ph f	Phi	Φῖ
Χ χ	ch	Chi	Χῖ
Ψ ψ	psz	Pszí	Ψῖ
Ω ω	ó	Ómega	Ὠ μέγα.

1*

2.

Kimondási szabályok:

1. A hellen betűk mindenütt egyaránt mondatnak ki.
2. Kivétetik a γ , mely $\gamma \neq \chi$ és ξ előtt n -nek ejtetik, pl. ἄγγελος ἄγκυρα λόγῃ φόρμιγξ, olvasd: angelosz ankúra lonché forminx.
3. A ζ teljesen egyező a magyar z betűvel.
4. Az $\iota = i$ vagy i , nem j , pl. ἱαμβος, olvasd: iambosz.
5. A κ mindenkor k , sohasem c , pl. Κέρκυρα Kerkúra.
6. A σ nem s , hanem sz , pl. σοφία.
7. $\sigma\tau$ nem st , hanem szt , pl. στέφανος, ejtsd: sztefanosz.
8. $\tau\iota$ mindenütt ti , seholsem ci , pl. Μιλτιάδης.
9. $\sigma\chi$ nem s , sk vagy szk , hanem $szch$, pl. σχίσμα.
10. A φ most f , de a régi helleneknél ph : φιλοσοφία.

1. Jegyzet. Következő két műsorban minden hellen betű foglaltatik:

Ψυχή, βλέψον ἄνω, ξείνων δ' ἐπιλήθεο πάντων
Μηδέ σ' ἄγῃ νικῶν πρὸς ζοφόντα δέμας.

Szó szerint fordítva:

Lélek, tekints fel, idegenneműekről pedig feledkezzél meg mindenekről;
Ne is téged vezessen győzve sötétekhez test.

Magyarítva:

Égre figyelj lélek, salakot vetkezve honolj fönn;
Tested után ne haladj cselszövevényes uton.

2. J. A hellen betűk lényegben nem különböznek a latin és más újabb európai nyelvek betűitől. Mind ezek a phoinikei betűktől származnak.

3. J. A hellen nyelv a legrégibb időben a Φ δίγαμμα-t vagy $\Phi\alpha\upsilon$ -t is használta, mi v -nek ejtetett, pl. $\Phi\alphaῖνος$, $\Phi\alphaῖν$, $\Phi\epsilon\rho\gamma\omicron\nu$ ezek helyett: $\alphaῖνος$, $\alphaῖν$, $\epsilon\rho\gamma\omicron\nu$ = *vinum*, *videre*, *werk*. Későbbben a Φ csak az aiol és dór nyelvjárásban divatozott. Az attikai nyelvben v alakban maradt meg némely szókban, pl. $\beta\omicron\Phi\varsigma$ = $\beta\omicron\upsilon\varsigma$ = *bos*; $\nu\alpha\Phi\varsigma$ = $\nu\alpha\upsilon\varsigma$ = *navis*; másokból eltűnt: $\Phi\epsilon\alpha\rho$ = $\epsilon\alpha\rho$ = *ver*; $\omega\Phi\acute{\omicron}\nu$ = $\omega\acute{\omicron}\nu$ = *ovum*.

4. J. A nagy betűk csak tulajdonnevek elején és új szakaszok kezdetén használtatnak, nem, mint más nyelvekben, minden pont után.

5. J. σ a szó elején és közepén, ς a szó végén használtatik, pl. σεισμός. Ezen ς az összetett szó közepén is használtathatik, ha az összetétel első része ς -val végződő szóból áll, pl. εἰσάγω vagy εἰςάγω.

6. J. ς -tól a ξ σίγμα, σῖ különbözik, mely, ha számjel = 6 $\beta\alpha\upsilon$ -nak neveztetik (l. 170. §.); különben pedig rövidítés $\sigma\iota$ helyett, mint s ov helyett.

3.

A betűk osztályozása.

A betűk

1. hangzók, φωνήεντα, α ε η ι ο υ ω;
2. mássalhangzók, σύμφωντα, β γ δ ζ θ κ λ μ ν ξ π ρ σ τ φ χ ψ.

A hangzókról.

4.

1. A hangzók egyesek és kettősek. Az egyesek

- a) rövidek, *βραχεία, ε ο;*
- b) hosszúk, *μακρά, η ω;*
- c) kétesek, *δίχρονα, ἀμφίβολα, α ι υ.*

1. J. A kétesek némely szókban és tagokban mindig hosszúk, pl. *ἰθύνω*, másokban mindig rövidek, pl. *μία, ταχύς.*

2. J. Ha a kétes hangzó rövid, így jeleltetik: *ᾱ ῑ ῥ*, ha hosszú: *ᾱ̃ ῑ̃ ῥ̃*, *ῶ* azt jelenti, hogy akár rövidnek, akár pedig hosszúnak használható.

2. Fajuk szerint *α ε ο η ω* hangzók kemények, *υ* és *ι* lágyak vagy félmássalhangzók, miután *υ* és *ι* hangokkal rokonok.

Kemény és lágy hangzók egyesüléséből kettőshangzók, *δίφθογγοι*, erednek.

A kettőshangzók

5.

1. sajátiak, *κυρίως δίφθογγοι*, melyek két hangot adnak egy szótagban: *αι ει οι υι; αυ ευ ηυ ου ωυ.*

- αι* : *Φαίδων Phaedo;*
- αν* : *Γλαῦκος Glaucus;*
- ει* : *Μήδεια Medea, Νεῖλος Nilus;*
- ευ* : *Εὐριπίδης Euripides;*
- οι* : *Οἶτη Oeta;*
- ου* : *Μοῦσα Musa;*

J. *ου* = *ú* nem hangzásánál, hanem csak összetételénél fogva kettőshangzó.

ηυ csak előragozás által támad, pl. *ἡῦλουν sipolék, ἀνέλω-ból;*

ωυ csak az új ión és dór szójárásban jön elő, pl. *θωῦμα = θαῦμα;*

υι csak hangzó előtt fordul elő, pl. *μῦῖα εἰδυῖα;*

2. sajátlan kettőshangzók, *καταχρηστικῶς δίφθογγοι, α η φ*, melyek a kemény hosszú hangzók *ι*-vali egyesüléséből erednek. *α* úgy hangzik mint *ά*, *η* mint *έ*, *φ* mint *ό*.

A nagy betűknél az *α* *ι* óta nem alája, hanem az illető hangzó mellé iratik így: *ΘΗ ΚΩΜΩΙΑΙ*, *τῇ κωμωδίᾳ; Ὠδὴ, ῶδῇ.*

Az újhellenek (görögök), Reuchlin és Erasmus kiejtéséről. 6.

1. Az újhellenek, úgy látszik, csak a mássalhangzók eredeti kiejtését tartották meg hiven, a változékonyabb hangzók és kettőshangzók ejtismódjában félreismerhetlen az eltérés a régitől. Az újhellen ejtismódot leginkább Reuchlin, ki 1455—1522 élt, terjesztette.

tette; miért is reuchlinfélének mondatik, Itacismusnak pedig azért, mivel szerinte η ι-ként ει οι υι és υ szintúgy ejtetik.

αι ejtetik ae-nek, αυ ευ αν εν vagy af ef ηυ ιν ων ον-nak.

Homeros Iliasa 1. énekének 605—608 versei:

Αὐτὰρ ἐπεὶ κατέδυν λαμπρὸν φάος ἡέλιοιο,
οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἰκόνδε ἕκαστος,
ἦχι ἑκάστῳ δῶμα περικλυτὸς ἀμφιγυήεις
Ἥφαιστος ποίησεν ἰδυίῃσι πραπίδεσσιν.

Reuchlin szerint így mondatnak ki:

Aftar epi katedi lampron faosz ieliio,
hi men kakkiontesz eban ikonde hekasztosz,
hichi hekasztos doma periklitosz amfigiüisz
Hifesztosz piiszen idiiszi prapideszszin.

Olvastassék ezen kiejtéssel Aischylos Agam. 1019. verse:

παίθοι ἄν, εἰ παίθοι ἀπειθοίης δ' ἴσως.

A mássalhangzók közül az újhelleneknél β υ, γ αι ε η ι ει οι előtt j, más betűk előtt gh, δ dh, θ thz.

2. Más, betűszerinti kiejtés rotterdami Erasmustól, ki 1467—1536, élt, hozatott divatba, mely róla erasmusinak és Etacismusnak neveztetik. Ez a valódi óhellen kiejtést jobban látszik megközelíteni, mint a reuchlini, tanításra minden esetre alkalmasabb.

7.

A mássalhangzók.

A mássalhangzók elosztatnak I. a beszéd műszere, II. hangjok ereje, III. egyszerű vagy összetett voltak szerint:

I. a beszéd műszereinél fogva, melyeknek segítségével kimondatnak, a mássalhangzók: torokbetűk, nyelv- vagy fogbetűk és ajakbetűk:

1. torokbetűk (*gutturales*) κ γ χ,
2. nyelv- v. fogbetűk (*linguales, dentales*) τ δ θ ν λ ρ σ,
3. ajakbetűk (*labiales*) π β φ μ.

II. hangerejük szerint félhangzók és némák:

1. félhangzók, *ἡμίφωνα, semivocales*, λ μ ν ρ σ, melyeket segédhangzó hozzájárulása nélkül is könnyen ejthetni. λ μ ν ρ más betűkhez könnyű simulása miatt folyékonyak, *ύγρὰ, liquidæ*, vagy mivel az igében nem változik, változatlanak neveztetik. Jobban jellemezve λ ρ folyékony, μ ν orrhang, σ kemény sziszegő hang.

2. némák, ἄφωνα, *mutae*, β π φ γ κ χ δ τ θ, melyeket segédhangzó nélkül nehéz kimondani. Ezek ismét

a) alaphangjok szerint

α) ajak- vagy **p** hangok: π β φ,

β) torok- vagy **k** hangok: κ γ χ,

γ) fognyelv vagy **t** hangok: τ δ θ;

b) fokuk vagy lihenetességük szerint

α) kemények vagy lihenetlenek, ψιλὰ, *tenuēs*, π κ τ,

β) lágyak vagy közepek, μέσα, *mediae*, β γ δ,

γ) liheneteselek vagy lihentők, δασέα, *aspiratae*, φ χ θ.

A néma betűk elosztásának előtűntetése:

	kemények	lágyak	liheneteselek	
ajakbetűk	π	β	φ	p hangok
torokbetűk	κ	γ	χ	k hangok
nyelvbetűk	τ	δ	θ	t hangok

III. kettős vagy összetett másállhangzók, σύμφωνα διπλά, α ζ ξ és ψ, melyek a néma betűknek σ-vali összeolvadásából erednek, βσ πσ φσ-ból ψ, γσ κσ χσ-ból ξ, σδ vagy δσ-ból ζ.

1. J. κσ csak ἐκ elöljáróvali összetételben jön elő, pl. ἐκσώζω *kiszabadít*.

2. J. Ugyan azon másállhangzónak kettőzése λ μ ν ρ σ π κ τ betűknél jön elő.

Lihenet, πνεῦμα, *spiritus*.

8.

Minden hangzó a szó elején lihenettel mondatik ki. A lihenet vagy kemény vagy pedig enyhe. A kemény lihenetnek jele ' , értéke *h*, pl. ἱστορία, Ὀμηρος, nyelvtani neve lihenet, πνεῦμα δασύ, *spiritus asper*, az enyhének jele ' , hangja nincs, pl. ἐγώ, Ἀπόλλων, neve léli, πνεῦμα ψιλόν, *spiritus lenis*.

Kis betűknél a ' és ' hangzója fölé, nagyoknál az elé, kettős-hangzóknál pedig a második hangzó fölé tétetik, pl. ἀπάτη ἐκατόν Ἀσία Ἰππίας Οἰδίπους Εὐρυδίκη.

1. J. Αι Ηι Ωι sajátlan kettőshangzóknál a ' és ' a nagy hangzó elé tétetik, pl. Αἰδης Ἡών Ωιδεῖον.

2. J. Az υ rendszerint csak a '-t, a többi hangzók mind a '-t mind pedig a '-t vehetik föl.

3. J. ρ szó elején '-tel jelettetik, pl. ῥήτωρ *rhetor*, Ρώμη. ρρ a szóban így jelettetik: ῥῥ, pl. Πιρρός. Mások a ρρ jeletését szükségtelennek tartják, s így írják: Πύρρος.

9. Hangsúly, elegyülés, hiány, szétvonás jelei.

1. Hangsúlyjelek: ' éles, ' féléles vagy tompa, ~ vonka, hangnyújtás jele.

2. Elegyülésnek jele ', neve horgacs, χορωνίς, pl. τὰγαθά, τὰ ἀγαθά-ból, τοῦνομα, τὸ ὄνομα-ból. Áll hangzón vagy kettőshangzón, mely előtt mássalhangzó van.

3. Hiányjel, ἡ ἀπόστροφος, ' véghangzó kilökését jelenti, pl. ἀπ' ἐμοῦ.

4. Szétvonás, διαίρεσις, jele " azt jelenti, hogy az azzal jelelt hangzót külön szótagúl kell ejteni, pl. αὔπνος προῖ πάρχω νηίτης.

10. Írási vagy pontozási jelek, θέσεις, στιγμαί.

1. a pont, τελεία στιγμή, olyan, mint a magyar nyelvben,

2. a felpont, μέση στιγμή, a végbetű hegye mellé szúrt pont ::,;

3. a vessző, ὑποστιγμή, olyan, mint a magyar nyelvben,

4. kérdőjel, ἐρωτηματικόν, csak egyenes kérdéseknél használatos.

5. a felkiáltási jel, κλητικόν, és

6. a zárjel, παρένθεσις, olyan, mint más nyelvekben.

J. A vessző διαστολή vagy ὑποδιαστολή, azaz azon kis szünet jeléül is szolgál, melynek egy szónak két szótaga közt kell lenni, hogy azt más vele egyenlő hangzatú szótól meg lehessen különböztetni, pl. τό, τε és ας, τότε akkor; ὅ, τι mely, ὅτι hogy; ἄ, τε et quae, ἄτε quippe. De egyszerűbb és jobb csak kis közt hagyni: τό τε, ὅ τι.

Második fejezet: A hangok szenveiről.

I. Az önhangzók szenvei.

11. A. Tőhangzók változása, hangcsere.

A tőszóknak ε α és ο rövid hangzói a hellen nyelvben talán szintoly gyakran változnak, mint a németben, pl. τρέφω táplálók, ἐτρέφην tápláltattam, τροφή tápla, φλέγω éget, φλόξ láng. Eredeti többnyire az ε. Németben: springe, sprang, gesprungen, sprengen.

12. B. Az összevonás, συναίρεσις.

Az összevonás célja a több egymás mellett álló hangzóból támadható kellemetlen hangzást (lágysúlyosítást) eltávolítani. Az iónok kedvelték ezen lágysúlyosítást, az attikaiak pedig kerülték.

Tiszta hangzónak az neveztetik, mely előtt hangzó van, pl. σοφία szóban 'az α tiszta, mert mássalhangzó nem vegyül hangjába.

Némely hangzók egy szóban egymás mellett összeférhetlenek, pl. az egyfajuk, l. 4, 2.

a) lágy hangzók kemények előtt jobbra változatlanul maradnak, pl. σκιά λύω λαύω εὔνοια.

b) kemény hangzók lágyak előtt kettőshangzókká vonatnak össze:

εῖ ει-νέ, pl. γένει γένει αῖ αι-νά, pl. πᾶις παῖς
 εῦ ευ-νέ „ εὖ εὔ αι α-νά, „ γήραϊ γήρα
 οῖ οι-νά „ ἡχοῖ ἡχοῖ ηῖ η-νά, „ Θρήϊσσα Θρήσσα
 ωῖ ω-νά, pl. λώϊστος λῶστος.

Egyenlő hangzók egy hosszú szótagba folynak össze: 13.

αα α-βα: λαᾱς λαᾱς ι ι-βα: Χῖος Χῖος

ση η-βα: φιλέητε φιληῖτε οω ω-βα: ζηλώω ζηλῶ

εε rendszerint ει-νέ lesz: φίλεε φίλει

οο „ ου-νά „ πλόος πλοῦς.

Hosszú és kettőshangzók az előttek álló rövidet 14. elnyelik:

α, pl. ἀγαπάω ἀγαπῶ, λαᾱς λαᾱς

ε, pl. φιλέω φιλεῶ, οἰκέει οἰκεῖ, ποιέου ποιοῦ

ο, pl. ὀρθόω ὀρθῶ, ὀρθόουσι ὀρθοῦσι, πλόου πλοῦ.

Az α ι υ a következő rövid hangzót elnyeli, s az által, ha eredetileg rövid volt, meghosszítottatik:

αε lesz ᾱ, pl. ἀέκων ᾱκων, ἀγάπαε ἀγάπα

ια } ᾱ, pl. ἀκοίτιας ἀκοίτις

ιε } ᾱ, pl. ἀκοίτιες ἀκοίτις

ιυ } ᾱ, pl. ἀκοίτι ἀκοίτι

υε } ῠ, pl. ἰχθύες ἰχθῦς

υα } ῠ, pl. ἰχθύας ἰχθῦς.

Nem egyenlő hangzók összevonás után vegyhangot 15. képeznek:

a) o hangok a e hangokkal összevonásában az o hang túlnyomó:

αο lesz ω τιμάομεν τιμῶμεν

οα „ ω αἰδóa αἰδῶ

οη „ ω ζηλόητε ζηλῶτε

εο	lesz	ου	γένεος	γένους
οε	„	ου	ζήλοε	ζήλου
αοι	„	ω	αοιδή	ᾠδή
αου	„	ω	τιμάου	τιμῶ
εου	„	ου	χρυσέου	χρυσοῦ
εοι	„	οι	χρυσέοι	χρυσοῖ
οει	majd	οι	ζηλόεις	ζηλοῖς
„	„	ου	οινόεις	οινοῖς

b) a e hangok összevonásánál az elülálló hangzó győz:

αε	ᾱ	τίμαε	τίμα
αη	ᾱ	τιμάητε	τιμᾶτε
αει	ᾱ	αείδω	ᾄδω
αη	ᾱ	τιμάης	τιμᾶς
εα	η	κέαρ	κῆρ
εαι	η	λύεαι	λύη
ηαι	η	λύηαι	λύη.

1. J. αει α h. némelykor αι-vá vonatik össze: αεικής αικής, αείρω αἴρω;
εαι η h. „ ει-vé „ „ λύεαι λύει λύη mellett.

2. J. Az összevont ι, hol lehet, mint al ι marad meg.

3. J. Az összevonás által támadt szótag csak akkor ékeztetik, ha az összevont hangzók valamelyike ékezetes volt, ha az első, vonkával, élessel, ha a másik összevonandó hangzó volt ékezetes: ᾗθλον ᾗθλον, ᾗθλον ᾗθλον, τιμάει τιμᾶ, ἐστιαῶς ἐστιαῶς. Lásd 47—49.

4. J. Az összejejtésről, l. 40.

16.

C. Hangzónyújtás.

A hangzónyújtás kétféle, u. m. létegi és pótló.

1. A létegit ragozás vagy szóalkotás szükségli: Ez által

α	többsnyire	η-vá	nyújtatik:	τιμάω	τιμήσω
ο	mindig	ω-vá	„	ζηλόω	ζηλώσω
ε	„	η-vá	„	ποιέω	ποιήσω
ι	vagy	ι-vá	„	τίω	τίσω
„	„	ει-vé	„	λιπ	λείπω
„	„	οι-vá	„	λιπ	λοιπός
υ	„	υ-vé	„	λύω	λύσω
„	„	ευ-vé	„	φρυγ	φρεύγω.

J. Az α ε ι és ρ után η helyett ᾱ-vá nyújtatik: ἔαω hagy, jövő ἔασω, ἰα τῷből lesz ἰατρός orvos, ὄρα törzsből ὄραμα látvány. Általában az attikai nyelv az εη ιη és ρη-t nem szereti, s helyettük εᾱ ιᾱ ρᾱ-val él.

2. A pótlónyújtás kiesett mássalhangzókat pótol. Általa:

ᾱ	rendszerint	ᾱ-vá nyujtatik:	πᾱς	minden	πᾱ-ντ-ς-ből
ε	„	ει-νέ „	εἰμί	vagyok	ἐσ-μι-ből
ο	gyakran	ου-vá „	διδούς	adó	διδο-ντ-ς-ből
ι	mindenkor	ι-vá „	ἐλμῖσι	gilisztáknak	ἐλμι-νθ-σι-ből
υ	„	υ-ná „	δεικνύς	mutató	δεικνυ-ντ-ς-ből.

II. A mássalhangzók szenei egymással összetalálkozásukkor.

17.

Jóhangzás, érthetőség és könnyű, gördülékeny kimondás a mássalhangzókra nézve is fő törvényei a hellen nyelvnek.

A mássalhangzók összeférhetőséket illetőleg még több megszorításnak és változásnak vannak alávetve, mint az önhangzók. Legjobban férnek meg a némák a folyékonyakkal. Egészen összeférhetlenek: πχ πτ stb., τχ τπ stb., μλ μρ λρ.

Összeférhetlen mássalhangzók hasonítás (*assimilatio*) és másítás (*dissimilatio*) által tétetnek összeférhetőkké, vagyis rokoníttatnak a következő szabályok szerint:

Alapszabály: a néma mássalhangzók egyedül rokon fokuakkal vagy lihentésűekkel férnek össze, az az kemény előtt kemény, lágy előtt lágy, lihenetes előtt lihenetes betűnek kell állania. L. 7, II 2.

1. τ δ θ néma nyelvbetűk előtt a többi létegek néma betűi közül csak a hasonfokuak állhatnak: κτ πτ γδ βδ χθ φθ.

Ha tehát ragozás vagy szóalkotás által nyelvbetű elé más fokú néma betű jön, rokonulnia kell a nyelvbetűhöz:

βτ	lesz	πτ	τετριβ-ται	τέτριπται, scribo scriptus
φτ	„	πτ	γραφ-τος	γραπτός
πδ	„	βδ	ράπ-δος	ράβδος
φδ	„	βδ	γράφ-δην	γράβδην
πθ	„	φθ	τυπ-θῆναι	τυφθῆναι
βθ	„	φθ	τριβ-θήσομαι	τριφθήσομαι
γτ	„	κτ	λεχ-τος	λεκτός, lego lectus
χτ	„	κτ	δεχ-τος	δεκτός, traho tractus
κδ	„	γδ	ὀκ-δοος	ὀγδοος
χδ	„	γδ	ἐπιβρεχ-δην	ἐπιβρέγδην
κθ	„	χθ	πλεχ-θῆναι	πλεχθῆναι
γθ	„	χθ	λεχ-θῆναι	λεχθῆναι.

Kivétel: *ἐκ ex* változatlan marad: *ἐκγράφω ἐκθεσις ἐκδρομή ἐκσειώ.*

19. 2. Néma nyelvbetűk előtt néma nyelvbetűk, hogy hallhatókká váljanak, σ-vá másulnak (*dissimilatio*):

ττ	lesz	στ	ἀνντ-τος	ἀννστός
δτ	„	στ	ἄδ-τεον	ἄστέον
θτ	„	στ	πειθ-τεον	πειστέον
τθ δθ θθ	„	σθ	πειθ-θηναι	πεισθῆναι.

20. 3. Néma betűk μ előtt:

a) π	{	κοπ-μα	κόμμα, <i>supmus summus</i> .
β		p hangok másulnak μ-νέ	τετριβ-μαι τέτριμμαι
φ		γραφ-μα	γράμμα.
b) κ	{	διωκ-μος	διωγμός
χ		k hangok rokonulnak γ-νά	βεβρεχ-μαι βέβρεγμα.
c) τ	{	ἡνντ-μαι	ἡννσμαι
δ		t hangok másulnak σ-νά	ιδ-μεν ἴσμεν
θ		πεπειθ-μαι	πέπεισμαι.

Kivétel: A *k* és *t* hangok szóalkotásban némelykor nem változnak: *ἄκμή, ἄκμων, τεκμαίρομαι; δραχμή, ἀχμή, ἀχμός; σταθμός, στάθμη, πορθμός, ῥυθμός, ἄριθμός.*

21. 4. Néma betűk σ előtt:

a) π	{	p hangok a σ-val ψ-vé egyesülnek	λαυλαπ-σι	λαίλαπι,	βλέπω	βλέψω
β			Ἀραβ-σι	Ἄραπι,	τριβσω	τρίψω
φ					γραφ-σω	γράψω.
b) κ	{	k hangok a σ-val ξ-vé egyesülnek	κορακ-σι	κόραξι		
γ			ἄγ-σω	ἄξω	reg-si	rexi
χ				δεχ-σομαι	δέξομαι.	
c) τ	{	t hangok kilöketnek pótlás nélkül	σωματ-σι	σώμασι,	ἀνντ-σω	ἀννύσω
δ			ἡδ-σομαι	ἥσομαι	laed-si	laesi
θ			κορυθ-σι	κόρυσι,	περθ-σω	πέρσω.

22. 5. A ν egyéb mássalhangzók előtt:

1. A ν ragozásban σ előtt kilöketik *δαιμο-ν-σι δαίμοσι.*

Kivételnek: *αινω* végzetű igéktől származott *σις* ragu főnevek: *ἀπόφανσις, ξυνόφανσις, περίρῥανσις; φαίνω* igének ezen szenvedő idomai: *πέφανσαι* és *ἐπέφανσο*; *πάνσοφος* és *πανσυδῆ, πάσσοφος* és *πασσυδῆ* mellett.

2. ντ νδ νθ σ elől kiesik, de az előző hangzó p ótn y ujtást kap:

παντ-σι	lesz	πᾶσι	δεικνντ-σι	δεικνῦσι
τιθεντ-ς	„	τιθείς	σπενδ-σω	σπείσω
γεροντ-σι	„	γέρουσι	πενθ-σομαι	πείσομαι.

Kivételek; De *χαριεντι-σι* csak *χαρίεσι χαρίεις*-ből.

νθ-ből megmarad a *ν* a *σ* előtt *ἐλμυς* és *τίμωνς* szókban.

3. *ν* *t* hangok előtt változatlan marad: *συν-τίθημι*.

4. *ν* *k* „ „ orr-*γ*-vá lesz: *συν-καλεω* *συγκαλέω*, *συν-γνωμη*
συγγνώμη, *συν-χρονος* *σύγχρονος*.

5. *ν* *p* hang előtt *μ*-vé másúl: *ἐν-πειρος* *ἐμπειρος* mint *imperitus*
ἐν-βαλλω *ἐμβάλλω* „ *imbuo*
ἐν-ψυχος *ἐμψυχος* *ἐνφύω* *ἐμφύω*.

6. *ν* folyékony *συν-λεγω* *συλλέγω* mint *colligo*.

betű előtt *ἐν-μετρος* *ἐμμετρος* „ *immodicus*

hasonúl *συν-ρεω* *συρρέω* „ *corruo*.

Kivétel: *ἐν* (lat. *in*) elöljáró *ζ ρ σ* előtt nem rokonúl: *ἐνζέγγυμι*
ἐνρῶμι *ἐνστάζω*.

1. J. *σύν* elöljáró *σ* előtt a *ν-t σ*-vá hasonítja: *συσσίτια*; *ζ* előtt és más-
salhangzótól követett *σ* előtt a *ν-t* kiveti: *σν-ζυγία* *σύνστημα*.

2. J. *ν ρ*-val *δ* által köttetik össze: *ἀν-δ-ρός* *ἀνήρ*-ből.

3. J. *μ ρ*-val és *λ*-val *β* által köttetik össze: *μεσημβρία* *μεσημ(ε)ρια*-ból;
ἡμαρτιον-ből lesz *ἡμβροτιον*; *γαμ-ρος*-ből lesz *γαμβρός*; *μεμολκα*-ból lesz *μέμβλωκα*;
κιμμ(ε)ρος-ből lesz *κίμβρος*.

4. J. Helycserénél és hangugratásnál a *μ* egyenesen *β*-vá lesz:

μολσχω-ból lesz *βλώσχω*; *μαλαξ*-ből lesz *βλάξ*;

μελιτω-ból lesz *βλίτω*; *μορτος*-ból lesz *βροτός*.

A lihentőkről.

23.

1. Kemény néma hang következő lihenettel lihenetes betűvé,
φ χ θ-vá egyesül:

ἐπ (*ἐπί*) és *ἡμέρα*-ból lesz *ἐφήμερος*

δέκ (*δέκα*) és *ἡμέρα*-ból lesz *δεχήμερος*

ἀντ (*ἀντί*) és *ὑπατος*-ból lesz *ἀνθύπατος* *proconsul*.

2. A szó végén álló kemény néma betűket a következő szó
elején levő lihentő szinte lihentőkké rokonítja, így:

οὐκ *οὗτος*-ből lesz *οὐχ* *οὗτος*

ἀπ (*ἀπό*) *ἐστίας*-ből „ *ἀφ* *ἐστίας*

κατ (*κατά*) *ἡμέραν*-ból „ *καθ* *ἡμέραν*

ἐπτά és *ἡμέρα*-ból „ *ἐφθήμερος*

νύκτα *ὅλην*-ből „ *νύχθ* *ὅλην*.

Következő esetekben nem szeret a hellen nyelv két köz- 24.
vetlenül egymást követő szótagot lihentő betűvel kezdeni
(*ἀντιστοιχία*):

a) a kettőzetnél, hol az első lihentőnek helyébe az il-

lető kemény lép, pl. *χερριχα θιθημι φερυχα* helyett lesz: *κέ-χριχα τί-θημι πέ-φυχα*;

b) *θε* és *θυ* igetők szenvedő határozatlan idői ugyan-ezen szabályt követik, tehát *έθεθην* h. *έτέθην*, *έθυθην* h. *έτύθην*;

c) a szenvedő határozatlan parancsolója megfordítva a második lihentőt keményíti: *σωθηθι* h. *σώθητι*.

Ellenben megengedi két egymást követő szótagban a két lihentőt:

1. némely igék gyenge cselekvő multjában, melynek jellembetűje *p* vagy *k* hang, pl. *τέθλιφα*;

2. összetételekben, pl. *όρνιθοθήρας*; de *έκχειρία έχω* és *χείρ-ből* és *άμπέχω άμφεχω* h. a szabályt követik.

3. Megjegyzendő még: *φάθι*, *τέθναθι*; *άφεθῆναι*, *όρθωθῆναι*, *θρεφθῆναι*, *χυθῆναι*; *Κορινθόθεν*, *Κορινθόθι*.

25. Ha *τ* vagy *θ*-val kezdődő és lihentő végű tők *σ τ* vagy *μ*-vel kezdődő képzők vagy ragok által módosulnak, akkor a tőnek véglihentője a *σ τ μ*-vel vagy rokonulván vagy egyesülvén, visszahat a tőnek kezdő *τ*-jára s azt lihenteti. Azért:

a) *τριχ* többől az a. *θριξ* haj, s. *τριχός* t. tu. *θριξί*.

b) *ταχ* többől *ταχύς* gyors középfoka *θάσσων ταχιων* h. l. 28.

c) igető	jelen	jövendő	főnév
<i>τρεφ</i> táplál	<i>τρέφω</i>	<i>θρέψω</i>	<i>θρεπτήρ</i>
<i>ταφ</i> temet	<i>θάπτω</i>	<i>θάψω</i>	<i>τάφος</i> , <i>ετάφην</i> sz. hztlan.
<i>τρεχ</i> szalad	<i>τρέχω</i>	<i>θρέξομαι</i>	<i>τρόχος</i>
<i>τρυφ</i> tör	<i>θρύπτω</i>	<i>θρύψω</i>	<i>θρύμμα</i>
<i>τυφ</i> füstöl	<i>τύφω</i>	<i>θύψω</i>	<i>τύφος</i> .

Kivételek: *τεύχω* készít *τεύξω*, *τρύχω* kínoz *τρώξω*.

J. Csak látszó kivétel *έθρεφθην*, *τεθράφθαι*.

26.

III. Más betűváltozások a szókban.

Tetemes betűváltozásokat okoznak az *ι*-nak átalakulásai mássalhangzók mellett. Ugyanis gyakran:

1. a *ν* és *ρ* után álló *ι* egy szótaggal hátrább tétetik, a hol azután a hangzóval kettőshangzót képez:

szokott alak	eredeti	tő	latin
<i>τείνω</i>	<i>τεν-ιω</i>	<i>τεν</i>	<i>feszít, tendo</i>
<i>μαίνομαι</i>	<i>μαν-ιομαι</i>	<i>μαν</i>	<i>örjög</i>
<i>άμείνων</i>	<i>άμεν-ιων</i>	<i>άμεν</i>	<i>jobb amoenus</i>

κείρω κερ-ιω κερ nyír
 δότεира δοτερ-ια δοτερ dator
 χείρων χερ-ιων χερ rosx;

2. az ι az előtte álló λ-tól hasonlítatik:

27.

μᾶλλον μαλιον μάλα nagyon
 ἄλλομαι ἄλιομαι ἄλ ugrík salio
 ἄλλος ἄλιος más alius
 στέλλω στελιω στελ küld;

3. κ γ χ torokbetűk, némelykor τ és θ következő ι-val 28.
 σσ-vá (új attikailag ττ-vá) alakulnak át:

ἥσων ἥκιων ἥκ kevés, ἥκιστα legkevesbé
 Θράσσα Θρακία Θράκ
 τάσσω ταγιω ταγ rendez
 ἐλάσσω ἐλαχιων ἐλαχ kis ἐλάχιστος legkisebb
 Κρησσα Κρητια Κρητ mint szeretjén szeressen
 κορύσσω κορυθιω κορυθ sisak;

4. a δ és némelykor a γ a következő ι-val ζ-vá olvadnak 29.
 össze:

ἔζω ἐδιω ἐδ ül sedere
 μείζων μεγιων μεγ nagy magnus.

IV. Egyéb hangváltozások a szókban.

1. A helycsere, μετάθεσις, leggyakoribb ρ λ μ és ν-nél: 30.

θρώσκω τόξε θορ ugrík erős hztl. ἔθορον
 βέ-βληκα „ βαλ hajít „ „ ἔβαλον
 τέ-θνηκα „ θαν hal „ „ ἔθανον
 τμῆσις „ τεμ metsz.

2. A gyengítés némely mássalhangzóknál. Legnyomósabb 31.
 gyengítések:

a) τ igen gyakran σ-vá: ἀναισθησία ἀναισθητια-ból;
 b) σ lihenetté: ὕς, σῦς (latin sus), ἰσθημι σισθημι-ből
 sisto.

3. A kilökés vagy mássalhangzónak ugratása. Kivettetik 32.
 pedig:

a) a σ ragozáskor két mássalhangzó közül: γεγράφθαι
 γεγραφ-σ-θαι h. τέτυφθε τετυφ-σ-θε h. ἐστάλθαι ἐσταλ-σ-θαι
 h. πεφάνθαι πεφαν-σ-θαι h.;

b) a σ két hangzó közül: λέγειν, λέγη λεγε-σ-αι h. εἰδειν
 κνυο εἰδειν-σ-ο h. γένεος γενε-σ-ος h.;

c) a *ν* két hangzó közül *ων* végzetű középfokoknak *ονα ονες* és *ονας* ragaiból, hogy az esetrag az *ο*-nal összevonassék: *μείζονα*-ból lesz *μείζω*, *μείζονες* és *μείζονας*-ból lesz *μείζους*;

d) a *τ* némely *ας* végzetű semleges főnevekből, mint a *τὸ* végmássalhangzója kilöketik, hogy a megelőző hangzó az esetraggal összevonassék, pl. *γῆρας* s. *γήρατος*, kilökéssel *γήρως*, tu. *γήρατι*, *γήρα*.

33. 4. A hangzóugratás, *συγκοπή*, hangzót ugrat ki két mássalhangzó közül belhangban: *ἐπτόμην ἐπ-ε-τομην* h. *μῖμνω μῖμ-ε-νω* h. *γίγνομαι γιγ-ε-νομαι* h.

34. 5. A mássalhangzók kettőzése, *διπλασιασμός*, az attikai nyelvben ritka, l. 7, 2. J., kivéven hol hasonulás által támadt, l. 22, 6. Kettőztetik a *γ*: *ἄγγελος*, *κ*: *λάκκος*, *π*: *ἵππος*, leggyakrabban pedig a *λ μ ν ρ σ* és *τ*.

1. J. A *ρ* akkor is kettőztetik, ha képzés vagy összetételnél rövid hangzó járul elejébe: *ἐρρῶπιον ἐρρῶφα ἄρρῆκος περρῶντος*.

2. J. *ρρ* helyett némelykor *ρσ* áll, mi *ιόν*-nak tartatik, de az attikaiaknál is gyakori: *ἄρρῶν ἄρσῶν*, *θαρρῶν θαρσῶν*.

3. J. *σσ* helyett, ha összetételből nem lett, *ττ* is használtatik. A *σσ* *ιόν* és *ό* attikai; de később is divatozott *ττ* mellett. Tulajdonnevekben a *σσ* túlnyomó: *Πατρασσός Κηφισσός*, csak hogy ezek egy *σ*-val is iratnak. Állandó a *σσ* ezen szókban: *βυσσός ἄβυσσος βασιλισσα σάρισσα πίσσω πίσσω πύσσω αἰθύνσσω ἀφύνσσω ἐρέσσω*. Ellenben mindig *σφάτιω βλάτιω*.

4. J. A lihentők csak az illető kemény betű által kettőzhetők: *Σαφφώ Βάκχος Παθεύς*, ezek helyett: *Σαφφω Βαχχος Παθευς*.

35.

Betűcsere, *μετάληψις*.

A hellen nyelvnek számos szavaiban egyes betűk vagy tájszólási szokás szerint vagy hangrokonság miatt felcseréltek, kivált ugyan azon létegű, hangerejű vagy fokú betűk, u. m.

κ és *π*: *κότε*, *κοῖος*, *κῶς* ezek h. *πότε*, *ποῖος*, *πῶς*; *ὄψ* latin *vox*, *σπινθήρ scintilla*, *ἥπαρ jecur*; és megfordítva: *σπῆλον spolium*, *λύκος lupus*;

π és *τ*: *πέμπε*, *πίσυρες* Homerosnál ezek h. *πέντε*, *τέσσαρες*, *ταῶς πανο*;

φ és *θ*: *φῆρ θήρ*, *φλίβω θλίβω*;

ζ és *στ*: *ἀρίζηλος ἀρίδηλος*, *μαζός μαστός*;

λ és *ν*: *φίντατος*, *ἐνθῆν*, *βέντιστος*, *πλεύμων* és *πνεύμων*;

λ és *ρ*: *κλίβανος* régibb *ιόν*-dór idom; attikai *κρίβανος*, *ναύκληρος*, att. *ναύκραρος*, *κεφαλαλγία* későbbben kényelemből így ejtetett: *κεφαλαργία*;

μ és κ: μινύρομαι κινύρομαι, μολούω κολουώ, μέλας κέλαινος;

μ és ν: μιν ιόν idom, νίν attikai költői;

σ és θ: σιός, σιά, ἔλση, παρσένος, Ἀσᾶναι lakónúl ezek h. θεός, θεά, παρθένος, Ἀθῆναι;

σ és τ: τύπτοντι, δίδωσι, ἐντί, γεροντία, πλούτιος dór idomok ezek h. τύπτουσι δίδωσι, εἰσί, γερουσία, πλούσιος.

Mássalkítés az, midőn valamely szó nem saját termé- 36.
szetét, hanem más vele némileg rokon szónak példáját követi a
ragozásban vagy összetételben, pl. μηκέτι οὐκέτι szót, ἑκατοντού-
ταις ezt: τριακοντούταις, ἑβδομήκοντα és ἐνενήκοντα ezt: πεντήκοντα.

V. Hangváltozások a szók végén.

37.

Ur, *hiatus*, ott van, hol az egyik szó hangzón végződik és a
következő szó hangzóval kezdődik. Az ürt a hellenek folyóbeszéd-
ben inkább türték, mint a kötöttben. Eltávolíttatik az ür kihagyás
elegyítés és összejtés által.

1. A kihagyás, ἐκθλιψις, *elisio*, a rövid véghangzónak (köl- 38.
tészetben αι és οι-nak is) kilökése, minek jele a hiányjel '. Alkal-
maztatik:

a) minden kéttagú, hangzó végű előljárónál, περί kivé-
telével;

b) számos kötszócskák- és határozóknál: ἀλλά, ἄρα, ἄρα,
γέ, δέ, τέ, οὐδέ, μηδέ, οὔτε, μήτε, εἴτε, ὅτε, τότε, ποτέ, ὁπότε,
ἴνα, ὥστε, ἔτι, οὐκέτι, ἅμα, εἴτα, ἔπειτα, μάλα, τάχα;

c) némely gyakran használt kifejezéseknél, pl. νή Δί,
πάντ' ἄν, οἷσθ' ἄρα, φημί ἐγώ, ἔσθ' ὅπου, ἐλέγεται ἄν;

d) összetételekben a hiányjel kimaradtával: ἐπ-έρχομαι,
de περι-έρχομαι.

Kivétel: a rövid υ, α, ι, ο végű, egytagú szók és ἄρα, μέχρι, ὅτι soha
sem szenvedik a kihagyást; az egyes tulajdonító vég ι-ja ritkán.

1. J. A kivetett hangzó ékezte kötszók és előljáróknál elvész, más szók-
nál mint éles, az előbbi szótagra jön: ἀλλ' ἐγώ, καί' (κακά) ἔπη.

2. J. Elvágás, ἀποκοπή, véghangzónak kihagyása mássalhangzó előtt:
ἄμ πέτραις, καταθάνων, παραβαίνουσι, e helyett: ἀνὰ πέτραις, καταθάνων, παρα-
βαίνουσι. Leginkább szomorművekben jön elő.

3. J. Elvétel, ἀφαίρεσις, midőn valamely szónak hosszú véghangzója a
következőnek rövid kezdő hangzóját elnyeli: ἦ κείνος, e h. ἦ ἐκεῖνος, ποῦ ἴσιν;
e h. ποῦ ἔστιν.

Az elegyítés, κράσις, két hangzónak összevonása egy hosz- 39.
szú vegyhangba. Jele a horgacs ', κορωνίς. Az elegyülést rend-

szerint csak a névelő, *καί* kötszó, *πρό* előljáró és *ὅς ἢ ὅ* némely idomai (*ὅ ᾧ*) szenvedik. A két hangzónak egybeolvadása az összevonás szabályait követi (l. 13—15): *τοῦνομα*, *τὸ ὄνομα*-ból, *ταῦτά τὰ αὐτά*-ból, *κάπειτα*, *καὶ ἔπειτα*-ból.

1. J. Figyelemre méltó elegyülések: *οὕνεκα*, *οὗ ἕνεκα*-ból, *ἐγῶμαι*, *ἐγὼ οἶμαι*-ból, *ἄνθρωπε* ebből: *ὦ ἄνθρωπε*, *ὦγαθέ*, *ὦ ἀγαθέ*, *προὔργου*, *πρὸ ἔργου*, *προὔδωκα*, *προέδωκα*.

2. J. Az attikai nyelvben a szót kezdő α a névelőnek hangzóját elnyeli: *τᾶληθές* *τὸ ἀληθές*-ből, *τᾶνδρός*, *τοῦ ἀνδρός*-ből.

3. J. Az *αἰ* csak akkor iratik, ha a másik szó elején kettőshangzóban volt: *καῖτα*, *καὶ εἴτα*-ból, de *καῖν*, *καὶ ἄν*-ból.

4. J. A lihenet megmarad: *ἀνὴρ ὁ ἀνὴρ*-ből, *θουμάτιον* *τὸ ἱμάτιον*-ből.

40. Az összejtés, *συνίησις*, *συνεκφώνησις* által két szótag egynek mondatik ki, kötött beszédben. Az attikaiak ezen esetben használák:

1. *δη* *imént*, *ἢ* *vagy*, *ἢ* *bizony*, *ἐπεὶ* *midőn*, *μή* *ne* szócskánál és *ἐγὼ*-nál, pl. *ἐπεὶ οὐ* (2 szótag), *μή ἄλλοι*, *ἐγὼ οἶ*.

2. egyes idomokban, pl. *θεοί* (1 szótag), *ἑώρακα* (3 szótag).

41. VI. Mozgó mássalhangzók a szók végén.

Hellen szók végén csak hangzók és ν ρ σ (ξ ψ) mássalhangzók állhatnak (*οὐκ* és *ἐκ* kivételével). Ha egyéb mássalhangzó találkozna a tő végén, az rendszerint elvettetik: *μελιτ*, *σωματ*, *ἦσαντ* (lat. *erant*) tőkből lesz *μέλι*, *σῶμα*, *ἦσαν*.

τ δ θ t hangok ezen esetben σ-vá változnak: *προτ* (*προτί*-ből), *δοθ* (*δοθί*-ből), *τερατ* tőkből lesz: *πρός*, *δός*, *τέρας*.

42. Mozgó vagy függelékes ν, *ἐφελκυστόν* vagy *ἐφελκυστικόν*.

Némely rigidomok vég ν-je mássalhangzók előtt kivettetik, hangzók előtt az ür eltávolítása végett megmarad, valamint a pont és felpont előtt is állhat. A költők szótaghosszításul (l. 46, 2.) mássalhangzók előtt is használák, de főleg a műsor végén hangzatoság kedvéért. A mozgó ν következő ragok- és szóknál jön elő:

1. ε végzetű egyes számi 3. személynél *ἔσωσεν αὐτούς*, *ἔσωσε πολλούς*;

2. *σιν* ragú egyes és többes számi 3. személynél: *δείκνυσιν ἐκεῖσε*, *δείκνυσιν τὸν ἄνδρα*, *λέγουσιν εὔ*, *λέγουσι τοῦτο*;

3. *σιν* ragú többes számi tulajdonítóban: *πᾶσιν ἔδωκα*, *πᾶσι δοκεῖ*;

4. *σιν* (*ben*) helyragnál: Ὀλυμπίασιν εἶναι, Ἀθήνησιν ζῆν;

5. *πέρουσι-ν taval*, *παντάπασι-ν omnino*, *εἰχοσι-ν húsz*,
szóknál: εἰχοσιν ἄνδρες, εἰχοσι γυναῖκες.

οὐκ, ἐξ, οὕτως, εὐθύς.

43.

1. οὐ áll mássalhangzók előtt a mondat végén, οὐκ léles
hangzók előtt, οὐχ lihentők előtt: οὐ πάρεστιν, οὐκ ἐνεστιν,
οὐχ ὑπεστιν.

2. ἐκ áll mássalhangzók előtt, ἐξ hangzók előtt: ἐκλέγω,
ἐξέλεγον, ἐκ τῆς πόλεως, ἐξ ἀκροπόλεως.

παρεξ néha mássalhangzók előtt is marad változatlan, πάρεξ mindenkor.

3. οὕτω áll mássalhangzók előtt, οὕτως hangzók előtt:
οὕτως ἔχει, οὕτω ποιήσω.

4. εὐθύς az attikaiaknál többnyire axonnal, néha hely-
ről: *τόκωσεν*; εὐθύ *egyenesen -hoz vagy felé*.

Emlékkersek a főbb szenvokról.

44.

Πρόσθεσις apponit capiti, sed ἀφαίρεσις aufert.

Συγκοπή de medio tollit, sed ἐπένθεσις indit.

Aufert ἀποκοπή finem, sed dat παραγωγή.

Consona quod gemina in medio est, dat διπλασιασμός.

Dicitur e binis conflare συναίρεσις unam,

Rursus at in binas difflare διαίρεσις unam.

Littera si legitur transposta μετάθεσις exstat.

Ἀντίθεσιν dices, aliam si littera mutat.

Compositae vocis dissectio τμήσις habetur.

Harmadik fejezet: Szótagolás, szómértan.

Szótagolás szabályai.

45.

1. Minden hangzó, mely a következővel kettőshangzót nem
képez, külön szótagnak tekintetik: ἰ-ατρός.

2. Két hangzó közt álló mássalhangzó a másik szótaghoz tar-
tozik: ἔ-χω, κα-λός, πο-τα-μός.

3. Két vagy három mássalhangzó, ha együtt kiejthető, a kö-
vetkező szótaghoz tartozik; úgy hogy a szótag elején mind azon
mássalhangzó-csoportok állhatnak, melyek hellen szók elején ta-
lálkoznak, u. m. βδ βλ βρ γδ γλ γν γρ δμ δν δρ θλ θν θρ κλ κμ
κν κρ κτ μν πλ πν πρ πτ σβ σδ σθ σκ σκλ σκν σμ σπ σπλ στ
στλ στρ σφ σφρ σχ τλ τμ τρ φλ φρ φθ χθ χλ χν χρ, s mint ha-
sonlók, jöllehet ily kezdetű szók nincsenek, ezek is: τν φν γμ χμ
θμ σθλ σθμ σκρ σπρ σχν σχρ κτρ πτρ χθρ.

Kivételek. a) A folyékony és orrhangok az előbbi szótaghoz csatlakoznak:

ἀρ-μα, ἀδελ-φός, κατ-χαλάω, ἐν-δον, ἄμ-φω, de μν együtt marad: μέ-μνη-σο, κά-μνω;
 b) két egyenlő mássalhangzó két felé oszlik: ἱπ-πος, βάλ-λω, Πυρ-ρός; a rokon betűk is: Αἰ-θίς, Βάκ-χος, Σαπ-φώ.

4. Összetett szó elemei szerint tagoltatik: συν-έχω, ἐξ-άγω.

46. Szótagok időmértéke.

A szótagok hosszú vagy rövid voltát a hellen nyelvben majdnem oly könnyen tudhatni, mint a magyarban.

1. Természetileg (φύσει, *natura*) hosszú szótagok:

- a) azok, melyekben hosszú hangzó van: γνώμη;
- b) „ „ kettőshangzó van: κοινός, ἔδω;
- c) „ „ összevont hangzó van: ἴρος, ἄκων.

L. 14.

2. Helyzetileg (θέσει, *positione*) hosszúk a szótagok, ha rövid hangzót közvetlenül kettős, vagy két vagy három mássalhangzó követ, akár ugyanazon szóban, akár pedig a következőben: ὄψον—υ, ὀργή—, ἔχθρος—υ, θεὸς δέ—υ, τὰ κτήματα——υυ ὁ ζῶν—.

Kivétel. Természetileg rövid hangzó következő néma betűvel és λ μ ν ρ-val csak υ: τέκνον υ υ, τυφλός, τί δρῶς υ—.

De az ily szótag szükségképen hosszú

a) ha a néma betű az egyik szót befejezi és a folyékony a másikat kezdi: ἐκ νηῶν —, összetételben is: ἐκλέγω —υ—;

b) ha lágy néma betűk (β γ δ) után λ μ vagy ν következik: βίβλος—υ τάγμα—υ, ἔχιδνα—υ—υ.

Rövid a szótag, ha ε ο ᾠ ῖ ῦ után hangzó vagy csak egy mássalhangzó következik: αἰεί—υ—, τόπος—υυ.

J. Minden vonkás α ι υ hosszú: πρᾶξις, ἴσος, θυμα.

Negyedik fejezet: Ékezés, προσῳδία, τόνος, *accentus*.

47. A. Az ékezés jeleiről.

1. Minden két- vagy többtagú szóban egy szótag nagyobb nyomatékka, hangéllal mondatik ki, mint a többiek, pl. áldás szóban áld tőtag, λόγος.

2. Ezen hangsúly vagyis él ékezetek által jelettetik, melyek a szótag hangzója fölött, kettőshangzóknál a másik hangzó fölött állanak.

3. Egyszerű ékezet csak egy van, az éles (προσῳδία ὀξεῖα, τόνος ὀξύς, *accentus acutus*).

4. A hangsúly nélküli szótagokon a régi nyelvtanárok szerint

a tompa ékezet (προσῳδία βαρεῖα, *accentus gravis*) volt. Ez most nem jelettetik.

5. Az éles és a tompa ékezet egyesüléséből származik a vonka~, pl. á á-ból lesz ã, ó ó-ból lesz õ.

6. Az éles helyett valamely szónak utolsó tagjára, mely szó nem áll a mondat végén, a féléles vagy tompa ` tétetik, pl. ὀργή δὲ πολλὰ δρᾶν ἀναγκάζει κακά.

B. A hangsúlyos szótagokról. 48.

1. Minden szóban a hangsúly az utolsó három szótag valamelyikén van. Névszerint:

- a) az éles akármelyiken lehet a három szótag közül,
- b) a vonka csak a két végső szótagnak egyikén állhat.

2. Az utolsó szótagok ékeztetése után a szók e következő nevezetűek:

ὀξύτονον, végéles hangú a szó, ha a végszótagon az éles áll: χαλκός, λελυκώς;

περισπώμενον, vonkás a szó, ha a végszótagon a vonka áll: γαλῆ, ὄρῳ;

βαρύτονον, tompahangú a szó, ha a végszótag ékezetlen: λίθος, λέγω.

3. A tompahanguak ismét így osztályoztatnak és neveztetnek:

παροξύτονα, másodéles hangúak, ha a végelőtti szótagon az éles ékezet van, pl. τύπτω, τετυμμένος;

προπαροξύτονα, harmadéles hangúak, ha az éles ékezet a harmadik szótagon áll a végtől, pl. ἄνθρωπος, βούλομαι;

προπερισπώμενα, elővonkások vagy másodvonkások, ha a vonka a végelőtti szótagon áll, pl. πρᾶγμα, φιλοῦσα.

κάτοπτρον εἶδους χαλκός ἐστ', οἶνος δὲ νοῦ.

C. Egyetemes ékezési szabályok. 49.

1. Hosszú szótag itt az, melyben hosszú hangzó vagy kettőshangzó van.

2. Az éles ékezet állhat hosszú és rövid szótagon.

3. A vonka csak hosszú szótagon lehet.

4. Ha az utolsó szótag hangsúlyos, akár rövid akár hosszú, élessel ékeztetik.

5. Ha az utolsó szótag ékezetlen és hosszú, akkor az éles

nem állhat a harmadikon a végtől, s a vonka nem lehet a végelőttin.

6. Ha a végelőtti szótag hangsúlyos és hangzója hosszú, az utolsó szótag pedig rövid, akkor a végelőtti vonkás, pl. οἶνος, ῥῆμα.

7. ξ és ψ végű, rövid végtagú szóknak végelőttije vonkázható ugyan, de a harmadik a végtől az élessel nem ékezhető, pl. νῶρον, νυκτοφύλαξ, nem νυκτόφυλαξ.

8. Összetett szók ékezete többnyire oly messze áll a végtől, a mennyire csak állhat, pl. ἀπιδι, ἄφιλος, ἀπόστολος.

9. Ha valamely szó ragozás által, több szótagot kapván vagy végtagja hosszabbodván vagy rövidülvén annyira változik, hogy eredeti ékezete meg nem állhat, akkor

a) a végelőtti szótag vonkája éles ékezetű lesz, pl. οἶνος, οἶνον, ῥῆμα, ῥήματος;

b) a végelőtti szótag éles ékezete vonkává lesz, pl. φεύγω, φεύγε;

c) a harmadik szótag éles ékezete a végelőttire megy át, pl. ἀνθρωπος, ἀνθρώπου.

J. Hátravonatik az ékezet leginkább

1. ha a szó elől öregbedik, pl. τύπω, ἐτυπον, ὁδός, σύνοδος;

2. ha az ok, mely őt a végelőtti szótaghoz kötötte, hatni megszűnik, pl. παιδεύω παιδεύε.

50. D. Hátravonat, ἀναστροφή.

A kéttagu elüljárók — ἀμφί, ἀντί, ἀνά, διά kivételével — ékezetöket az első szótagra vetik, ha a hozzájuk tartozó névszó vagy ige után állanak, pl. τούτων περί, e h. περὶ τούτων, és ha ige-határozóként a létigét is képviselik, pl. πάρα = πάρεστι jelen v. nála van, ἐνι = ἐνεστι, benne van, lehet. Ennek neve hátravonat.

51. E. Előrehajlás, πρόκλισις, simulás, ἔγκλισις.

A beszédben némely szócskák oly szorosan csatlakoznak az előttök vagy utánok álló szóhoz, hogy ékezetöket vesztve hangsúly nélkül maradnak.

πρόκλισις, előrehajlásnak mondatik a következő szóhozi csatlakozás és az így csatlakozó szócska προκλιτικόν, előrehajlónak, ἄτονον, ékezetlennek;

ἔγκλισις, simulásnak neveztetik az előző szóhozi csatlakozás és a simuló szócska ἔγκλιτικόν-nak.

J. Az előrehajlók megtartják ékezetöket, ha a mondatot befejezik; a simulók, megtartják ékezetöket, ha a mondatot kezdik.

Minden előrehajló szócska hangzón kezdődik s egytagú. 52.
Hyenek:

1. a névelőnek ezen idomai: $\acute{o} \eta \acute{o}i \acute{a}i$;
2. ezen elüljárók: $\acute{e}n \text{ ben}$, $\acute{e}i\varsigma(\acute{e}i\varsigma) \text{ be}$ és $\acute{e}\xi(\acute{e}x \text{ latin } ex)$;
3. ezen kötszók: $\acute{e}i \text{ ha}$ (lat. *si*), $\acute{\omega}i\varsigma \text{ mint}$ és $\acute{\omega}i\varsigma \text{ hoz}$ elüljáró;
4. $\acute{o}\acute{u}(\acute{o}\acute{u}\kappa \acute{o}\acute{u}\chi)$, *nem*. De $\acute{o}\acute{u}\chi i$, nyomatékosabb $\acute{o}\acute{u}$ mindig ékezetes.

F. S i m u l ó k.

53.

A simulók egytaguak és kéttaguak. Ide tartoznak:

1. a személyes névmások ezen idomai: $\mu\acute{o}\acute{u}$, $\mu\acute{o}i$, $\mu\acute{e}$; $\sigma\acute{o}\acute{u}$, $\sigma\acute{o}i$, $\sigma\acute{e}$; $\acute{o}\acute{u}$, $\acute{o}i$, $\acute{e}$, $\sigma\phi\omega\acute{i}\nu$ és $\sigma\phi\acute{i}\sigma\iota\nu$;
2. $\tau\acute{i}\varsigma \tau\acute{i}$ határozatlan névmás minden eseteiben;
3. $\acute{e}i\mu i$ *vagyok* és $\phi\eta\mu i$ *mondok* jelentő módu jelen ideje, kivéven az egyes 2. személyt $\acute{e}i$, $\phi\acute{h}\acute{i}\varsigma$;
4. ezen határozatlan igehatározók: $\pi\acute{h}$, $\pi\acute{o}i$, $\pi\acute{o}\acute{u}$, $\pi\acute{o}\theta i$, $\pi\acute{o}\theta\acute{e}\nu$, $\pi\acute{o}\tau\acute{e}$, $\pi\acute{\omega}$ és $\pi\acute{\omega}i\varsigma$.
1. J. Ezen hasonhangzatú kérdő szócskák $\pi\acute{h}$, $\pi\acute{o}i$ stb. megtartják ékezetüket.
5. ezen szócskák: $\gamma\acute{e}$, $\tau\acute{e}$, $\tau\acute{o}i$, $\nu\acute{u}\nu$, $\pi\acute{e}r$ és a helymutató $\delta\acute{e}$.
2. J. Némely simulók az előző szóval egybe olvadnak, s azután elválaszthatlanok, pl. $\acute{\omega}\sigma\tau\acute{e}$, $\acute{\omega}\sigma\tau\acute{i}\varsigma$, $\acute{\omega}\delta\acute{e}$, $\acute{o}\acute{u}\tau\acute{e}$.

Mig az előrehajlás épenséggel nem hat a következő szónak 54. ékezetére, az alatt a simulás némelykor az előtte álló szó ékezetét változtatja. Mert ha az előző szó

1. végéles hangú, a tompa nem állhat rajta, pl. $\acute{a}\nu\eta\rho \tau\acute{i}\varsigma$, $\kappa\acute{a}i \sigma\acute{e}$;
2. másodvonkás vagy harmadéles hangú, akkor a simuló a maga ékezetét élesként az előzőnek utolsó szótagára veti, pl. $\sigma\acute{\omega}\mu\acute{a} \mu\acute{o}\nu$, $\acute{a}\nu\theta\rho\omega\pi\acute{o}\varsigma \acute{e}\sigma\tau\acute{i}\nu$;
3. ha vonkás, változatlan marad, pl. $\phi\acute{i}\lambda\acute{\omega} \sigma\acute{e}$, $\gamma\acute{u}\nu\eta\alpha\iota \kappa\acute{\omega}\nu \tau\acute{i}\nu\omega\nu$;
4. ha másodéles hangú, akkor kéttagu simulók megtartják ékezetőket, az egytaguak elvesztik, pl. $\lambda\acute{o}\gamma\acute{o}\varsigma \pi\acute{o}\tau\acute{e}$, $\lambda\acute{o}\gamma\acute{o}\varsigma \tau\acute{i}\varsigma$;
5. előrehajló vagy simuló után álló simuló a maga ékezetét élesként amarra veti, pl. $\acute{e}i \tau\acute{i}\varsigma \phi\eta\sigma\iota\nu$.

55. G. Egyenes ékezés, ὀρθοτόνησις.

A simuló szócskák megtartják ékezetüket:

1. ha nyomaték van rajtok, kivált ellentétekben, főleg a személyes névmások;

2. ha az előttök álló szók véghangzója kiesett, pl. τοῦτ' ἐστίν;

3. ha a megelőző szó ξ vagy ψ-n végződik: κατηλινψ μου. Ily esetekben mondatik, hogy a simuló egyenes ékezetű.

56.

Észrevételek:

1. αι οι ragozási végzetek ékezésnél rövideknek tekintetnek, pl. ἀνθρωποι, γλῶσσαι, γράφεσθαι.

Kivételik az ohajtó mód egyes 3. személye: παιδεύσαι, λείποι; οἶκοι οἴθων, οἴμοι, ἦτοι.

2. εω az attikai ragozásnál egy szótagúl vétetik: πόλεως, φύσεως, ἀνώγειων, δύσεως, ἰλεως.

3. Némely szokat csak az ékezet különböztet meg, pl. φιλεῖ szeret, φιλεῖ szeress; παιδεῦσαι nevelni, παιδεύσαι nevelne, παιδευσαι nevelj magadnak; βίος élet, βιός ív; ἐπαινος dicséret, ἐπαινός dicső, θεά látvány, θεά istennő; οἶκοι házak, οἴκοι otthon; μητροκτόνος anyagyilkos, μητρόκτονος anyától megölt.

4. Ily ékezés: οὔτινος, ὄντινων, εἴτε, οὔτε, ὥπερ, ἦτις, τήνδε a simulásból magyarázandó.

J. Ha az ékezethez lihenet vagy lél járul, az éles és tompa ékezet a lihenet vagy lél után, a vonka pedig fölötte áll: αὔρα εὖρος εἰκων εἶκον.

Az ékezési szabályok begyakorlása végett a tanulók ezen három méretű szókös műsorokat ékezhetik, melyekben az eredeti ékezetes szótag két ponttal van jelezve:

ἦθος πονηρὸν φεῦγε καὶ κέρδος κακόν.

ὥς αἰσχρὸν εὖ ζῆν ἐν πονηροῖς ἦθουσιν.

ἦθους δὲ βᾶσανος ἐστὶν ἀνθρώποις χρόνος.

γνώμαι γέροντων ασφαλέστεραι νέων.

θυμῷ χαρίζου μηδὲν, ἄνπερ νοῦν ἔχης.

αεὶ κράτιστον ἐστὶ τᾶσφαλέστατον.

ὁ γράμματων ἄπειρος οὐ βλέπει βλέπων.

J. A helyes kimondás azt kívánja, hogy a szótagok mind ékezetök, mind pedig hosszú és rövid voltak szerint híven és pontosan ejtessenek. Begyakorlásul hasonhangzatú szók választhatók, pl. λέγω, λίγω, λῆγε; ὅτις, ὅστις; ὅπερ, ὥπερ, ὄπερ; ὅμως, ὁμῶς, ὃμος, ὁμός.

MÁSODIK SZAKASZ: RAGOZÁSTAN.

A szók különbsége a nyelvidomra nézve.

57.

A szók a nyelvidomra nézve I. névszók, II. igeszók, III. viszonyító szók.

I. A névszó, *ὄνομα, nomen*:

1. főnév, *ὄνομα οὐσιαστικόν, προσηγορικόν, substantivum*, mely lényt vagy tárgyat fejez ki;

2. melléknév, *ὄνομα ἐπίθετον, adjectivum*, mely milyenséget fejez ki;

3. névmás, *ἀντωνυμία, pronomen*, a főnévnek helyettese. A névszókhoz tartoznak még

4. a számszók, *ἀριθμητικόν*, melyek főnevek, melléknévek és igehatározóiak;

5. a névhatározó, névelő, *ἄρθρον, articulus*, mely a mutató névmásból fejlődött.

Minden névszók (némely sarkszámnevek kivételével) nem, szám és eset szerint ragozhatók; a melléknévek és némely igehatározók fokoztatnak.

II. Az igeszó, *ῥῆμα, verbum*, létet, állapotot vagy cselekvést fejez ki. Ragoztatik személy, szám, idő, mód és nem szerint, mi által a névszótól különbözik. A részeltetők, t. i. a határtalan és az igenév jelentésökben és ragozásukban névszó természetűek.

III. A viszonyító szók, *ἄκλιτα, particulae*:

1. az igehatározó, *τὸ ἐπιρῥημα, adverbium*;

2. az elüljáró, *ἡ πρόθεσις, praepositio*, mely a névszóknek egymáshoz viszonyait határozza meg;

3. a kötszó, *ὁ σύνδεσμος, conjunctio*, mondatok közti viszonynak jelelője;

4. az indulatszó, *ἡ ἐπιφώνησις, interjectio*, közvetlen érzelem kifejezője.

Ötödik fejezet: A névszók ragozása.

58.

A ragozástan azon idomok tana, melyeket a névszók, névmások és igék mondatbani viszonyaik jelelésére vesznek fel.

A ragozásnál ügyelni kell a tőre, ennek jellem betűjére és a ragra vagy végzetre. A tő állandó, a végzet pedig azon mozgó

szórész, mely a tőhöz különféle viszonyok jelelésére ragasztatik. A tőnek végbetűje annak jelleme.

A névszók és névmások tői esetek szerint ragoztatnak, az ezen tőkhöz járuló végzetek esetragoknak neveztetnek, az esetragos tő esetidomnak mondatik, pl. ποιήματ-ος ποιηματ tőnek os esetraggal képzett esetidoma.

Az alanyesetet a tővel egynek tartani igen nagy tévedés, mert az alanyeset a törzstől gyakran egészen különböző esetidom, pl. πραγματ tőnek alanyesete προᾶγμα *dolog*, λογο tőnek alanyesete λόγο-ς *bészéd*.

59. A hellen névragozásban van:

1. három szám: az egyes, kettős és a többes, ἐνικός, δυϊκός, πληθυντικός ἀριθμός;

2. öt eset, πτώσις, u. m. az

alanyeset, ὀρθή vagy εὐθεΐα vagy ὀνομαστική } πτώσεις εὐθεΐαι,
hivó, κλητική } casus recti;

sajátító, γενική } függeteg esetek,

tulajdonító, δοτική } πτώσεις πλάγια,

tárgyeset, αἰτιατική } casus obliqui;

minthogy a fogalmat függeteg viszonyban állítják elő.

1. J. Ezen esetek a latin és a magyar nyelv illető eseteivel sokban megegyezők. A latin *Ablativus*t a hellen nyelvben leginkább a tulajdonító és a sajátító pótolja.

3. három nem, u. m. a him- vagy finem, a nőnem és a semleges vagy nemetlen, γένος ἀρσενικόν, θηλυκόν, οὐδέτερον vagy μέσον.

60. A főnevek neme 1. végzetők szerint határoztatik meg, mint ezt az egyes névszóragozásoknál látandjuk, l. 70. 80. 92.

2. jelentvényők szerint következő szabályok által:

61. a) himneműek:

a férfiak, nemzetek, hónapok (ὁ μῆν), folyók (ὁ ποταμός), szelek (ὁ ἄνεμος) és hímállatok nevei, pl. ὁ Σωκράτης, πατήρ, Πέρος, ἐλαφρηβολιών (Mart. 16. — Apr. 15.), Νεῖλος, βορέας *éjszaki szél*, ἀλέκτωρ *kakas*;

62. b) nőneműek:

α. a némberek, országok (ἡ γῆ), szigetek (ἡ νῆσος), városok (ἡ πόλις), fák, növények és nőstény-

állatok nevei, pl. ἡ Ἀσπασία, μήτηρ, Αἴγυπτος, Ἀῆλος, Ἐφεσος, φηγός *bükk*, ἀλεκτορίς *tyúk*;

β. elvont, azaz állapotot, viszonyt, cselekvést és tulajdonságot kifejező főnevek szinte nőneműek, pl. ἡ ἐλπίς *remény*, ἡ νίκη *győzelem*, ἡ δικαιοσύνη *jogosság*, ἡ ταχύτης *gyorsaság*.

c) *semlegesek*:

α. a gyümölcsök nevei, pl. τὸ σῦκον *füge*;

β. a hím- és nőneműeknek kicsinyzett főnevei, pl. τὸ γερόντιον *vén emberke*, τὸ γύναιον *asszonyka*.

Kivétetnek az *ιον*-nal képzett nőtulajdonnevek: ἡ Γλυκέριον, Δεόντιον.

γ. a betűk nevei: τὸ ἄλφα, τὸ σίγμα;

δ. az ige határtalana főnév gyanánt használva: τὸ κελεῦσαι *a parancsolás*;

ε. minden szó vagy mondat, mint csupa hang, fogalmát nem tekintve, pl. τὸ ἄνθρωπος, ἄνθρωπος szó, τὸ γινῶθι σεαυτὸν *az ismerd tenmagadat*.

Közösnevműek, κοινά, generis communis, azon főnevek, 64. melyek egy idommal fejezik ki a hím- és a nőnemet, pl. ὁ ἡ θεός *isten istennő*; ὁ ἡ φύλαξ *őr őrnő*; ὁ ἡ βοῦς *bika tehén*.

J. Az állatneveknek többnyire csak egy nyelvtani nemük van a két természeti nem jelezésére, ὁ μῦς *egér*, ἡ ἀλώπηξ *róka*. Ez köznemnek, γένος ἐπικοινων, mondatik. A természeti nem ἄρσεν és θῆλυς melléknevek hozzátétele által jelezhető, pl. μῦς ὁ θῆλυς *nőstény egér*, ἀλώπηξ ἡ ἄρσεν *hímróka*.

A névragozásról általában.

65.

Eredetileg csak egy névragozás volt, mint ezt a megmaradt közös ragok bizonyítják. De a tőnek véghangja vagyis jelleme szerint két fő névragozás van, u. m.

1. az önhangzói vagy első főragozás, melyhez az α és ο jellemű tők tartoznak;

2. a mássalhangzói vagy egyes vagy második főragozás, melynek tői nagyjából mássalhangzón, ι, υ lágy hangzón és kettőshangzón végződnek.

1. J. Az önhangzói főragozás Α = első és Ο = második alragozásra oszlik. L. 90.

2. J. Az önhangzói főragozás egyentagú, κλίσις ἰσοσύλλαβος; a mássalhangzói főragozás tagszaporító, κλίσις περισσύλλαβος.

3. J. Miután a második főragozáshoz tartozó szók legnagyobb része mássalhangzó jellemű, és csak kis részük ι, υ és kettőshangzó, és így a 4, 2-nál fogva félmássalhangzó jellemű; méltán nevezhető a második főragozás

mássalhangzóinak. Rövidség okáért, ki jobbnak tartja, vegyesnek nevezheti, vagy 2. főragozásnak, vagy a régi divat szerint harmadik ragozásnak. Ősragozás szinte helyes nevezet, csak hogy nem oly lényegjellemző, mint a mássalhangzóéi.

4. J. Az önhangzói főragozás némely eseteiben a rag hangzója a jellemhangzóval egy hangba vagy kettőshangzóba olvad. Ezért mutatja a következő áttekintet az önhangzói ragait a jellemhangzóval együtt, mint végzeteket, a mássalhangzóinak pedig ragait.

66. A névragozás közönséges végzetei és ragai:

		önhangzói főragozás			mássalhangzói	
		A ragozás			O ragozás főragozás.	
E.	Alanyeset	α	η	ᾱς ης	ος ον	ς v. pótnyújtás
	Sajátító	ας	ης	ου	ου	ος (ως)
	Tulajdonító	α	η	ω	ω	ι
	Tárgyeset	αν	ην	ον	ον	α vagy ν
	Hívó	α	η	ε ον	—	—
K.	A. Te. H.		ᾱ	ω	ε	—
	S. Tu.		αιν	οιν	οιν	—
T.	Alanyeset	αι	οι	ᾱ	ες, semlegesek	ᾱ
	Sajátító	ῶν	ων	ων	ων	—
	Tulajdonító	αις	οις	ᾱς	σιν, σι l. 42, 3.	—
	Tárgyeset	ας	ους	ᾱς	ας, semlegesek	ᾱ
	Hívó	αι	οι	ᾱ	ες, semlegesek	ᾱ

J. Ezen áttekintet mutatja mikép valamennyi névragozásban

1. az egyes tulajdonító *ι* végzetű, az önhangzói ragozásban *αι*-val;
2. a kettős számnak csak két esetidoma van, az egyik az alany-, tárgy- és hívó eseté, a másik a sajátító- és tulajdonítóé;
3. a többesben a hívó az alanyesettel mindig egyenlő;
4. a többes sajátító *ων* ragú.

67. Egyetemes ékezési szabályok a névragozásban.

1. Az ékezet addig marad az alanyesetnek ékezetes szótagán, míg azt a 49. §-ban előadott egyetemes szabályok engedik.
2. A sajátító- és tulajdonítónak hosszú és hangsúlyos ragai mindenkor vonkáztnak, a többi esetek pedig az éllessel ékeztetnek.
3. Az *αι* és *οι* ragok az ékezetre nézve rövid szótagokul vétetnek, tehát *γνώμαι*, *ἄνθρωποι*, l. 56, 1.

68. Névhatározó.

A névhatározó tulajdonképen mutató névmásból fejlődött. Minthogy azonban a főnévhez oly gyakran csatlakozik, sőt ragozását is követi (ő és ró idomok kivételével) még pedig a nőnemű az **A** ragozást, a hímnemű és semleges az **O**

ragozást; célszerű azt a névragozás előtt vagy vele tanulni. A német *der die das* határozott névelő majdnem egy természetű a hellen *ὁ ἡ τό* névhatározóval. Ragozása ez:

E g y e s				K e t t ő s			T ő b b e s		
	hímn.	nőn.	seml.	h.	n.	s.	h.	n.	s.
A.	ὁ	ἡ	τό	τώ	[τά]	τώ	οἱ	αἱ	τά
S.	τοῦ	τῆς	τοῦ	τοῖν	(ταῖν)	τοῖν	τῶν	τῶν	τῶν
Tu.	τῷ	τῇ	τῷ	τοῖν	(ταῖν)	τοῖν	τοῖς	ταῖς	τοῖς
Te.	τόν	τήν	τό	τώ	[τά]	τώ	τούς	τάς	τά.

1. J. A kettős *τά* idom h. többnyire *τώ* járult nőnemű főnevekhez (mint *τούτω οὗτος*-ból) és *ταῖν* h. *τοῖν*, valamint melléknemeknél is gyakran tétetett a hímidom a nőidom h., pl. *τώ χεῖρε, τούτω τὸ τέχνα, τοῖν χέρον, δύο λεῖπεςθον μόνω μηχανά, de ταῖν διεξόδοις* is.

2. J. A hívó eset elé többnyire *ὦ* indulatszó tétetik, mely csak a hívó eset előtt ékeztetik így: *ὦ, másutt ὦ, pl. ὦ τῆς ἀναιδείας, ὦμοι.*

Önhangzói vagy első főragozás.

I. Az A ragozás, közönségesen első ragozás. 69.

Az A ragozás szerint az *α* jellemű névszótók ragoztatnak. Ezen *α* némely szóokban *η*-vá lett, úgy hogy a hellen A ragozás a latin A vagyis első és az E vagyis ötödik ragozáshoz hasonlít.

Az A ragozás szerint csak hímn- és nőnemű névszók ragoztatnak. A hímneműek alanyesete *ς* végzetű. 70.

Az *α, η* végzetű főnevek nőneműek, az *ας, ες* végzetűek hímneműek.

1. Nőneműek ragozásának mintái. 71.

tő		χωρα	σκια	γλωσσα	νικα	τιμα	
		tartomány	árnyék	nyelv	győzelem	tisztelet	
E.	A.	ἡ	χώρᾱ	σκιᾶ	γλῶσσᾱ	νίκη	τιμή
	S.	τῆς	χώρᾱς	σκιᾶς	γλῶσσης	νίκης	τιμῆς
	Tu.	τῇ	χώρᾱ	σκιᾶ	γλῶσση	νίκη	τιμῇ
	Te.	τῇν	χώρᾱ-ν	σκιᾶ-ν	γλῶσση-ν	νίκη-ν	τιμῇ-ν
	H.	ὦ	χώρᾱ	σκιᾶ	γλῶσση	νίκη	τιμή
K. A. Te. H.	τὰ	χώρᾱ	σκιᾶ	γλῶσσᾱ	νικα	τιμά	
S. Tu.	ταῖν	χώρᾱιν	σκιᾶιν	γλῶσσαιν	νικαῖν	τιμαῖν	
T.	A.	αἱ	χωραι	σκιαι	γλωσσαι	νικαι	τιμαί
	S.	τῶν	χωρῶν	σκιῶν	γλωσσῶν	νικῶν	τιμῶν
	Tu.	ταῖς	χωραις	σκιαις	γλωσσαις	νικαῖς	τιμαῖς
	Te.	ταῖς	χωρας	σκιᾶς	γλῶσσαις	νικας	τιμάς
	H.	ὦ	χωραι	σκιαι	γλωσσαι	νικαι	τιμαί.

72. 2. Hímneműek ragozásának mintái.

tő			νεανία	πολιτα	Γοργια	Ἀτρείδα
			ifju	honfi	Gorgias	Atreusfi
E.	A.	ὁ	νεανίας	πολίτης	Γοργίας	Ἀτρείδης
	S.	τοῦ	νεανίου	πολίτου	Γοργίου	Ἀτρείδου
	Tu.	τῶ	νεανία	πολίτη	Γοργία	Ἀτρείδη
	Te.	τον	νεανίαν	πολίτην	Γοργίαν	Ἀτρείδην
	H.	ὦ	νεανία	πολιτᾶ	Γοργία	Ἀτρείδη.

A kettős és többes számban a hímneműek úgy ragoztatnak, mint a nőneműek.

Szók.

λύρα lant	ἀνδρεία férfiaság	κώμη falu
χαρά öröm	ἐλευθερία szabadság	πύλη kapu
ἀρά átok	ἐκκλησία gyűlés	λύπη bú
σφαῖρα golyó	τράπεζα asztal	δύμη erő
ἔδρα ülés	χάλαζα jégeső	ἀρετή erény
θύρα ajtó	ἄμαξα szekér	τύχη szerencse
ἄγκυρα horgony	παῦλα szünet	ταμίας gondnok
ἑσπέρα est	μέριμνα gond	μαθητής tanuló
βία erőszak	φῦσα fuvó	ποιητής költő
φιλία barátság	ψυχή lélek	κριτής bíró
παιδεία nevelés	φωνή hang	προφήτης jós
παιδιά enyelgés	κώμη haj	τεχνίτης művész.

73. Észrevételek.

1. Az α és ας végzet tiszta, ha előtte hangzó vagy ρ áll; különben nem tiszta, l. 12.

2. Csak a nem tiszta α megy át az egyes számban némely esetekben η-ba.

3. Hogy a tanuló a többől vagy a kettős és többes szám akármely esetidomából az egyes alanyesetet képezhesse, ezekre ügyeljen:

a) az α marad az egyes alanyesetben α ε ι és ρ után, pl. ἐλάα olajfa, δωρεά ajándék, σοφία bölcsesség, ἡμέρα nap;

b) az α marad az egyes alanyesetben σ ζ ξ ψ σσ (ν. τι) λλ után és αυνα nőnemű képzőben, pl. Μοῦσα, ῥίζα gyökér, δόξα hír, δίψα szomj, θάλαττα tenger, ἄμυλλα viadal, θεράπαινα szolgáló nő;

c) egyéb hangzók és mássalhangzók után az α η-ba megy át, pl. βοα lőnek alanyesete βοή kiállítás, γνώμας a γνώμη vélemény.

Főbb kivételek a) alól: κόρη leány, κόρη halánték, δειρή nyak, ἀθάρη búzalisztikása és a μετρησ-szel képzett szók; b) alól ἔρη harmat; c) alól: σία csarnok, χροά szén, τόλμα merészség, διατα életmód.

74. 4. Hogy a tanuló akármely A ragozásu szót jól ragozhasson, ezekre figyeljen:

- a) az alanyeseti végzetnek η -ja az egész egyesben marad;
- b) az alanyeset nem tiszta α -ja marad az egyes tárgy- és hívó esetben;
- c) az alanyeset tiszta α -ja mind a három számban marad, valamint némely nem tiszta α -ju tulajdonnevekben is: *Ἀνδρομέδα, Διοτίμα, Αἴδα, Φιλομήλα, ἀλαλά csatariadás, μῶν 100 nehezék, 100 ezüst huszas.*
- d. Némely, már az egyes alanyesetben összevont főnevek valamenyny esetben maradnak összevonva (*ὀλοπάθη*) és azért vonkások: $\gamma\eta$ $\gamma\eta\varsigma$ *föld, μῶν μῶς.*

A hímneműek ragozása a nőneműekétől csak abban tér el, hogy 75.

- 1. az egyes alanyesetben a tőhöz a ς járul;
- 2. az egyes sajátítónak raga *ou*.

1. J. A sajátító raga tulajdonkép *o*, mi a tő α -jával a homerosi $\alpha\omega$ -t adja; az α -nak ε -ná gyengülése után *eo* összevonatván (15. §) lesz *ou*.

2. J. Az $\bar{\alpha}$ ragú dór sajátítóval az attikai írók is némely külföldi vagy dór, nem tiszta $\bar{\alpha}\varsigma$ végű tulajdonneveknél éltek, pl. *Ἀντίβας* s. *Ἀντίβα*. Ily s. raguak még *βορρῶς* (összevonva *βορέας*-ból) *éjszaki szél, πατραλοίας atyagyilkos, μητραλοίας, ὀρνιθοθήρας madarász.*

3. J. Az *εω* ragú ión s. *Τήρεω, Καμβύσεω* neveknél jön elő jó attikai íróknál is, pl. Thuk. 2, 29. Xen. Kyr. 1, 2, 1. *εω* egy szótag, l. 56, 2.

3. Az egyes hívó eset az $\alpha\varsigma$ végzetűeknél mindig α , az $\eta\varsigma$ végzetűeknél többnyire α ragú, különösen

a) a *της* végzetűeknél: *ἐργάτα munkás, συκοφάντα rágalmozó, Ὀρέστα;*

b) azoknál, melyek az igének mássalhangzójához $\eta\varsigma$ -t ragasztanak: *παιδοτρίβα fioktató, γεωμέτρα, földmérő;*

c) nemzetneveknél: *Πέρσα, Σχύθα.*

A többiek, névszerint *δης*-szel képzett ős- és tulajdonnevek hívó esete η : *Πηλείδη, Αἰδη.*

A többes tu. *αις* ragon kívül a régibb *αισιν* is jön elő, *ησι* 76. *αισι* pedig mint helyesetidoimok: *Ἀθηήησι Athenaiban, Πλαταιῶσι.*

Ékezés.

77.

A többes sajátító mindig vonkás, mert *ᾶων*-ból vonatott össze. Kivétetnek és a többes sajátítóban *másodélesek*:

1. ezen főnevek: *ἄφύη ajók, χρήτης uzsorás, γλοῦνης vadkan, εἰησία passatszél*, melyek más szóktóli megkülönböztetés végett (*χρησιῶν jóknak, ἄφυνων ügyetleneknek*) így ékeztetnek: *χρήστων* stb.

2. a tompahangu *ος η (α) on* melléknevek és igenevek, nőnemei, melyek úgy ékeztetnek, mint a hímneműek, hol azt a végszótag mivolta megengedi.

1. J. De a főneveken kívül használt melléknevek a főnevek ékezését követik: *Χίων νεῶν chiosi hajóknak, Χιῶν chiosi nőknek.*

2. J. *δεσπότης* úr hívója *δέσποτα* a 67, 1. ellen.

3. J. Az ékezetből az alanyeset végzetének hosszú vagy rövid voltát gyakran meg lehet tudni, pl. μέλισσα *méh*, νύκτα *légy*.

A végtag mértéke.

78. 1. Hosszú az α, ha s. ας az éleshanguakban és másodélesekben: σκιά *királyság*, χώρα, ἀλαλά, ellenben rövid σφῶρα *kalapács*, μάχαιρα *kard* és minden ρα végzet, melynek végelző taga υ vagy kettőshangzó által (αν kivételével) hosszú: βασιλεία *királyné*, εὐνοία *jóakarat*.
2. Hosszú az α ος végzetű melléknevek nőnemű alanyesetében, rövid ας, εις, ους, ως, υς és ων végzetű mellék- és igenevek nőnemű alanyesetében.
3. A tárgyeset és hívó αν és α-ja az alanyeset mértékét követi.
4. ης végzetű szók hívói α-ja mindig rövid, ας-é mindig hosszú.
5. A kettős α-ja mindig hosszú.
6. ας rag az A ragozásban mindig hosszú.

79. II. Az O ragozás közönségesen: második névragozás.

Az O ragozás szerint az o és néhány ω tőjellelű névszók ragoztatnak. A hellen O ragozás a latin O vagy 2. ragozásnak felel meg.

A nemre nézve az O ragozás az A ragozást egészíti ki. Legtöbb szava hímnemű és semleges, nőnemű kevés.

80. A hímn- és nőnemű főnevek alanyesetben ος-szal, a semlegesek ον-nal végződnek.

Az O ragozású nőneműek egy része már a 62. ből ismerhető, pl. φηγός *bükk*, ἄμπελος *szőlőtő*, νῆσος *sziget*, Κόρινθος.

Ezekon kívül nőneműek:

1. föld- és kőfajok nevei: ψάμμος *homok*, γῆρας *kréta*, πλίνθος *tégla*, σποδός *hamu*, ψῆφος *kövecsk*, βάσανος *próbakő*, σμάραγδος;
3. utat jelentők: ὁδός, κλέυθος, ἀτραπός *ösvény*, ἀμαξιτός *szerkút*, és mint hasonló: τάφρος *árok*;
3. edényt vagy valami kivájtát, üregest jelentők: λίχνθος *olajedény*, κάρδοπος *sütőteknő*, χῆλος *láda*, κίβωτος *szekrény*, σορός *koporsó*, γνάθος *állkapocs*, κάμινος *kályha*, ἄρξιχος *kosár*;
4. melléknevekből lett főnevek, melyekhez nőnemű főnevet hozzá kell gondolni: ἡ διάμετρος *átmérő* (t. i. γραμμή *vonat*) σύγκλητος (t. i. βουλή *tanács*) *tanácsgyűlés*;
5. némely más főnevek, pl. διάλεκτος *tájnelyo*, δρόσος *harmat*, δοκός *gerenda*, νόσος *betegség*.

A hímn- és nőneműek egyenlően ragoztatnak.

81. A semlegesek ez által különböznek a hímn- és nőneműektől:

1. hogy az egyes alanyeset és hívó a tárgyeseti ν ragot veszi fel;
2. hogy a többes alany-, tárgy- és hívó eset α ragú.

1. Az ○ ragozás mintái.

82.

tő		ἄνθρωπο		ὁδο		δωρο	
		ember		út		ajándék	
E.	A.	ὁ	ἄνθρωπο-ς	ἡ	ὁδός	τό	δῶρο-ν
	S.	τοῦ	ἄνθρώπου	τῆς	ὁδοῦ	τοῦ	δώρου
	Tu.	τῷ	ἄνθρώπῳ	τῇ	ὁδῷ	τῷ	δῶρῳ
	Te.	τον	ἄνθρωπο-ν	τὴν	ὁδόν	τὸ	δῶρο-ν
	H.	ὦ	ἄνθρωπε	ὦ	ὁδέ	ὦ	δῶρον
K. A. Te. H.	τὸν	ἄνθρώπῳ	τὰ	ὁδώ	τὸν	δῶρῳ	
	S. Tu.	τοῖν	ἄνθρώποιν	ταῖν	ὁδοῖν	τοῖν	δώροι
T.	A.	οἱ	ἄνθρωποι	αἱ	ὁδοί	τὰ	δῶρα
	S.	τῶν	ἄνθρώπων	τῶν	ὁδῶν	τῶν	δώρων
	Tu.	τοῖς	ἄνθρώποις	ταῖς	ὁδοῖς	τοῖς	δώροις
	Te.	τοὺς	ἄνθρώπους	τὰς	ὁδούς	τὰ	δῶρα
	H.	ὦ	ἄνθρωποι	ὦ	ὁδοί	ὦ	δῶρα.

Az egyes sajátító raga tulajdonkép -o, mely a tőnek o-ával on-vá vonatik 83.
 össze: ἄνθρωποο ἄνθρώπων.

A hívó idom helyett némelykor az alanyidom használtatott, pl. ὦ φίλος 84.
 vagy φίλε. Θεός isten hívója ὦ θεός, összetételben: Ἀμφίθεε, Φιλόθεε, Τιμόθεε.
 Ἀδελφός fivér hívója hátravonja az ékezetet; ἄδελφε.

S z ó k.

ὁ χρόνος idő	ὁ κασιτέρεος ὄν	ἡ ἀνοδος felmenet
βίος élet	μόλυβδος ólom	ἄφοδος elmenet
θάνατος halál	ἀγρός szántó föld	κάθοδος lemenet
νόμος törvény	ἄρτος kenyér	περίοδος körmenet
νομός legelő	τυρός sajt	σύνodos gyűlés
λίθος kő	ἄνεμος szél	τὸ ῥόδον rózsza
ποταμός folyam	ἄγγελος követ	ἐλαιον olaj
πόλεμος háború	σφραγίς ég	μύρον kenőcs
στέφανος koszorú	κόσμος világ, ék	φάρμακον gyógyszer
χρυσός arany	δῆμος nép	ζῶον állat
ἄργυρος ezüst	οἶκος ház	τέκνον gyermek
χαλκός réz	οἶνος bor	μῆλον alma
σίδηρος vas	πλοῦτος gazdagság	μέτρον mérték.

B. Összevont ○ ragozás.

85.

Némely εος, οος és εον, οον végzetű szók, többnyire melléknevek, összevonatnak minden esetben (ὀλοπαθῆ) a 13—15. szabályai szerint, kivéve εα-t és οα-t, mi, hogy a rag ismerhető legyen α-ba vonatik össze. Hívó esetek ezeknél nem fordulnak elő.

2. Az összevont **O ragozás mintái.**

			πλοο	hajózás	ὅστεο		csont
E.	A.	ὁ	πλόος	πλοῦς	τὸ	ὅστέον	ὅστοῦν
	S.	τοῦ	πλόου	πλοῦ	τοῦ	ὀστέου	ὀστοῦ
	Tu.	τῷ	πλόω	πλῷ	τῷ	ὀστέω	ὀστῷ
	Te.	τον	πλόον	πλοῦν	τὸ	ὀστέον	ὀστοῦν
K.	A. T.	τὼ	πλόω	πλώ	τὼ	ὀστέω	ὀστώ
	S. J.	τοῖν	πλόοιν	πλοῖν	τοῖν	ὀστέοιν	ὀστοῖν
T.	A.	οἱ	πλόοι	πλοῖ	τὰ	ὀστέα	ὀστᾶ
	S.	τῶν	πλόων	πλῶν	τῶν	ὀστέων	ὀστῶν
	Tu.	τοῖς	πλόοις	πλοῖς	τοῖς	ὀστέοις	ὀστοῖς
	Te.	τούς	πλόους	πλοῦς	τὰ	ὀστέα	ὀστᾶ.

86. Ezen összevonás némi ékezési rendhagyósággal jár, u. m.
 1. a kettős alany- és tárgyeset élessel ékeztetik 15, 3. J. ellen;
 2. az összetett szók az ékezetet szinte a 15, 3. J. ellen a végelőtti szótagon hagyják: *περίπλω*, e helyett *περιπλῶ* *körülhajózás*;
 3. *κάνεον* *kosár* összevontan így ékeztetik: *κανοῦν* 15, 3. J. ellen.
 J. Összevontanlan idomok itt ott az attikai íróknál is találkoznak, pl. *πλόων*, *εὐνόων*, *κακονόοις*, *κρημινόοις*. Mindig összevontanlanok a *νόος* és *πλόος*-szal összetett mellékneveknek semleges *σα* végzetű idomai: *τὰ ἄνοα*, *ἐτερόπλοα*.
ό θρόος zaj *ό ἀδελφιδέος* testvér fia *χρύσεος* aranybóli
ό νόος ész *ό θυγατριδέος* leány fia *χάλκεος* rézbóli
ό ῥόος folyás *πορφύρεος* biborbóli *λίνεος* lenbóli
ό χνόος piheszőrr *σιδήρεος* vashóli *διπλόος* kétszeres.

C. Attikai ω ragozás.

87. Némely **O** ragozású névszók *o* helyett ω tőjellel bírnak, melyet minden esetekben megtartanak s hozzá az illető esetidomokban a *ν*-t és *ς*-t ragasztják, az *ι*-t pedig csak *al-ι*-ként tűrik. Az ide tartozó legszokottabb szók: *λεώς* *nép*, *ἰλεως* *kegyelmes*, *πλέως* *tele*, *ἀξιόχρεως* *célszerű*, *λεπτόγεις* *soványföldű*, *ὑψίκερος* *magasszarvú*, *Μενέλεως*. Az ω előtt többnyire *ε* van, de *εω* idom mellett *αὐ* is létezik, pl. *λᾶός*. Attikainak e ragozás azért neveztetik, mivel az attikai írók ezen *ος* és *ως* idomú szóknál az *ως* idomot inkább kedvelék. De azért nem attikaiak is használák a *λεώς*-t *λαός* mellett stb. Az *ως* végzet him- és nőnemű, az *ων* semleges.
88. Az ékezés e szóknál kettőben rendhagyó:
 1. *εω* az ékezésre nézve csak egy szótag: *Μενέλεως*, l. 56, 2.
 2. a s. és tu. raga, ha hangsúlyos, nem vonkás, hanem éles ékezetű.
 J. Némely *ως* végzetűek az egyes tárgyeseti *ν*-t elvetik: *ἔω* *hajnalt*, *λάγω* *nyulat*; mások némely eseteket a mássalhangzói ragozás szerint is képeznek.

3. Az attikai ω jellemű ragozás mintái.

89.

tő			<i>νεω</i> <i>imola</i>		<i>ἀνώγεω</i> <i>terem</i>	<i>ἰλεω</i> <i>kegyelmes</i>
E.	A.	ὁ	νεώς	τὸ	ἀνώγεων	ἰλεως, ἰλεων
	S.	τοῦ	νεώ	τοῦ	ἀνώγεω	ἰλεω
	Tu.	τῷ	νεῷ	τῷ	ἀνώγεω	ἰλεω
	Te.	τον	νεών	το	ἀνώγεων	ἰλεων
	H.	ῶ	νεώς	ῶ	ἀνώγεων	ἰλεως, ἰλεων
K. A. Te. H.			τῶ	τῶ	ἀνώγεω	ἰλεω
S. Tu.			τοῖν	τοῖν	ἀνώγεων	ἰλεων
T.	A.	οἱ	νεῶ	τὰ	ἀνώγεω	ἰλεω, ἰλεω
	S.	τῶν	νεών	τῶν	ἀνώγεων	ἰλεων
	Tu.	τοῖς	νεῶς	τοῖς	ἀνώγεων	ἰλεων
	Te.	τοῦς	νεώς	τὰ	ἀνώγεω	ἰλεως, ἰλεω
	H.	ῶ	νεῶ	ῶ	ἀνώγεω	ἰλεω, ἰλεω.

Meg egyező az **A** és **O** ragozás vagyis az önhangzói főragozás ezekben:

90.

1. A hímneműek egyes alanyeseti végzete ς ,
2. „ „ „ sajátítói végzete $\omicron$, l. 75, 1. J. 83.
3. mind a 3 nem egyes tulajdonítói végzete hosszú hangzó al ι -val,
4. „ „ „ „ tárgyeseti raga ν ,
5. „ „ „ kettős a. te. h. eseti raga hosszú hangzó,
6. „ „ „ „ s. és t. esetraga ω , mely a tőhöz járul,
7. „ „ „ „ többes sajátítója $\omega\upsilon$ végzetű,
8. „ „ „ „ tulajdonítója $\sigma\iota$ vagy ς ragu előző ι -val,
9. a hímnem- és nőneműek a többes alanyesetben ι -t ragasztanak a tőhangzóhoz,
10. „ „ „ „ tárgyesetben ς raguak, és a ς előtt hosszú szótag van pótlásul az eredeti, de azután kiesett ν -ért.

Eltérő csak az **A** ragozású nőneműek egyes sajátítója és a többes sajátító ékeztése.

Mássalhangzói vagy második főragozás,

közönségesen harmadik névragozás.

A mássalhangzói ragozást követő szók töjelleme mássalhang- 91.
zó, ι vagy ν lágy hangzó, kettőshangzó és csak igen kevés szóban $\omicron$ és ω , mely után az eredetileg volt ς kiesett.

Az egyes alanyeseti végbetűk: $\alpha \iota \upsilon \omega \nu \rho \varsigma$ (ξ és ψ). De a valódi tő az egyes sajátítóban látható, ha $\omicron\varsigma$ rag elhagyatik, pl. $\lambda\epsilon\omicron\nu\tau\omicron\varsigma$ tője $\lambda\epsilon\omicron\nu\tau$, alanyesete $\lambda\epsilon\omicron\nu$ oroszán, $\varphi\upsilon\lambda\alpha\kappa\omicron\varsigma$ tője $\varphi\upsilon\lambda\alpha\kappa$, alanyesete $\varphi\upsilon\lambda\alpha\varsigma$ ör.

J. A latin névragozások közül az úgynevezett harmadik és negyedik ha-

sonlít leginkább a hellen mássalhangzói névragozáshoz. A ragok benne a tőhöz többnyire vegyülés és változás nélkül járulnak.

92. Nemi szabályok az alanyeseti végzetek szerint.

A mássalhangzói névragozásban hímnemű, nőnemű és semleges főnevek vannak. A legfőbb szabályok ezek:

1. hímneműek:

1. az *αν, ας* (s. *αντος*), *υν* és *ευς* végzetű szók kivétel nélkül;
2. az *ην, ηρ, ης, ων* (s. *ωνος*), *ωρ, ως* és *ψ* végzetűek nagyobb-részt.

2. nőneműek:

1. az *ας* (s. *αδος*) *αυς, ιως* és *ω* végzetű szók, és az *οτης* és *υτης* végzetű elvont főnevek kivétel nélkül;
2. az *εις, ις* és *ιν, υς* és *ων* (s. *ονος*) végzetűek nagyobb-részt.

3. semlegesek:

1. az *α, ι, υ, ορ, ος* végzetű szók kivétel nélkül;
2. az *αρ* és *ας* (s. *ατος* és *αος*) végzetűek. A példákat l. 94.
1. J. Az *ας αντος* szók hímneműek, *ας αδος* nőneműek, *ας ατος* és *αος* semlegesek. Minden *ντος* sajátítóju főnév hímnemű.
2. J. Közneműek némely állatnevek: *ὁ ἡ ἀλεκτρονίων kakas, tyúk, ὁ ἡ ὄς* vagy *ὄς disznó, ὁ ἡ αἴξ kecske.*

3. J. Külön megtartandó ezeknek neme:

<i>ὁ βότρυς</i> szőlőfürt	<i>ὁ στάχυς</i> kalász	<i>ἡ λαίλαψ</i> vész
<i>ὁ ἰχθύς</i> hal	<i>ὁ σπῆξ</i> darázs	<i>ἡ ὄψ</i> hang
<i>ὁ μῦς</i> egér	<i>ἡ γαστήρ</i> gyomor	<i>ἡ ὠψ</i> arc
<i>ὁ πέλεκυς</i> fejsze	<i>ἡ χεὶρ</i> kéz	<i>τὸ οὖς</i> fül
<i>ὁ πῆχυς</i> alkar	<i>ἡ φρίν</i> elme	<i>τὸ πῦρ</i> tűz
<i>ὁ πούς</i> láb	<i>ἡ μήκων</i> mák	<i>τὸ ὕδωρ</i> víz.

93.

Ékezés. A végtag mértéke.

1. Két- és többtagu szóknál az ékezet addig marad az alanyesetnek jelelt tagán, míg azt a végtagnak mértéke megengedi, pl. *πρᾶγμα, πράγματος, πραγμάτων, πράγματα.*

2. Az egytagú nevek mind a három számnak sajátítójában és tulajdonítójában az esetragon ékeztetnek, *ος, ι, σι* ragon élessel, *ων* és *ων* hosszú ragon vonkával: *ποδ-ός, ποδ-ί, de πόδ-α, ποδοῖν, ποδῶν, ποσί.*

Kivételnek:

- a) az igenevek, pl. *ὦν levő, ὄντος, βᾶς menő, βάντος;*
- b) *πᾶς minden, παντός, παντί* ugyan, hanem *πάντων, πᾶσιν;*

c) másodélesek a kettős és többes sajátítóban ezen szók: *παῖς fiú*, *δμῶς rabszolga*, *θῶς sakál*, *Τρώς trójai*, *σῆς moly*; *ἡ δᾶς fáklya*, *ἡ φῶς égés-folt*; *τὸ οὖς fül*, *τὸ φῶς napfény*: *παῖδ-ων*, *δμῶ-ων*, *θῶ-ων*, *Τρώ-ων*, *σέ-ων*; *φῶδ-ων*, *ῶτ-ων*.

d) az összevonás által egytaguakká lett szók, pl. *ἦρ = ἔαρ tavasz*, *ἦρος*, *ἦρι*.

A végtag mértéke: *ας*, *ι* és *υ* esetvégzetek rövidek.

A mássalhangzói főragozás alanyeseti végzeteinek és 94. tőinek szemléje.

alanyeseti végzet	μα	nem s.	tő ματ	τὸ	alanyeset σῶμα	jelentvény test	sajátító σώματος
αις			αιδ αιτ	ὁ ἡ	παῖς δαίς	fiu lakoma	παιδός δαιτός
ᾶν αν	h. s.	αν αντ	ὁ	παιάν πάν	hadiének minden	παιᾶνος παντός	
αρ		αρ α(ρ)τ	τὸ τὸ	ἔαρ φρέαρ	tavasz kút	ἔαρος φρέατος	
ᾶς ᾶς	n. s.	αδ α(τ)	ἡ τὸ	λαμπάς κρέας	mécs hús	λαμπάδος κρέως	
ᾶς	h. h.	αντ αν	ὁ	γίγᾶς μέλᾶς	óriás fekete	γίγαντος μέλᾶνος	
αυς	n.	α(υ)	ἡ	γρᾶῦς	vénasszony	γρᾶός	
ειρ		ειρ	ἡ	χείρ	kéz	χειρός	
εις	h.	εντ εν		λυθείς εἷς	oldott egy	λυθέντος ένός	
εις	n.	ειδ	ἡ	κλείς	kulcs	κλειδός	
εν	s.	εντ εν		λυθέν ᾄρῳεν	oldott him	λυθέντος ᾄρῳενος	
ες	s.	ε(ς)		σαφές	világos	σαφοῦς	
ευς	h.	ε(υ)	ὁ	φονεύς	gyilkos	φονέως	
ην	h.	εν ην	ὁ ὁ	λιμὴν Ἑλλην	rév hellen	λιμένος Ἑλληρος	
ηρ		ερ ηρ	ὁ ὁ	αἰθήρ θήρ	lég vadállat	αἰθέρος θηρός	
ης		ητ ε(ς)	ἡ ἡ	νεότης τριήρης	ifjuság triremis	νεότητος τριήρους	
ι	s.	ι ιτ	τὸ	ἰδρι μέλι	jártas méz	ἰδριος μέλιτος	
ιν		ιν	ὁ	δελφίν	cselle	δελφίνος	

alanyeseti végzet μα	nem s.	tő ματ	τό	alanyeset σῶμα	jelentvény test	sajátító σώματος
ις		ι ιδ ιτ ιθ ιν	ή ή ή ό ή ό	πόλις ἐλπίς χάρις ὄρνις δεληίς	város, állam remény kegy, hála madár cselle	πόλεως ἐλπίδος χάριτος ὄρνιθος δεληφίνος
ον	s.	ον οντ		εὐδαιμον λύον	boldog oldó	εὐδαιμόνος λύοντος
ος	s.	ε(ς) οτ	τό	γένος πεφυκός	nem teremtett	γένους πεφυκότης
ους		οντ οδ ο(ν)	ό ό ό ή	ὀδούς πούς βοῦς	fog láb ökör, tehén	ὀδόντος ποδός βοός
υ		υ υ ατ	τό τό τό	δάκρυ ἄστυ δόρυ	köny város dárda	δάκρυος ἄστειος δόρατος
υν	h. s.	υν υντ	ό	μόσυν δεικνύν	fatorony mutató	μόσυνος δεικνύντος
υς	h. n.	υντ υ υ υδ υθ	ό ό ό ή ή	δεικνύς ιχθύς πήχυς χλαμύς κόρυς	mutató hal könyök felköntös sisak	δεικνύντος ιχθύος πήχεως χλαμύδος κόρυθος
ω	n.	ο	ή	πειθώ	rábeszélés	πειθοῦς
ων		ον ων οντ	ή ό ό	ἀηδών ἄγών λέων	csalogány viadal oroszlán	ἀηδόνος ἄγῶνος λέοντος
ωρ	h.	ορ ωρ	ό ό	ρήτωρ φῶρ	szónok tolvaj	ρήτορος φωρός
ως		ω ο ωτ οτ	ό ή ό	ἥρως αἰδώς ἔρως πεφυκώς	hős szemérem szerelem teremtett	ἥρωος αἰδοῦς ἔρωτος πεφυκότης
ψ		π β φ	ό ό ή	γύψ χάλυψ κατήλιψ	keselyű acél emelet	γυπός χάλυβος κατήλιφος
ξ		κ γ χ κτ	ό ή ό ή	φύλαξ φλόξ όνυξ νύξ	őr láng köröm éj	φύλακος φλογός όνυχος νυκτός

A mássalhangzói főragozás tői 3 fő- és 9 alosztályra oszthatók, u. m.

95.

1. mássalhangzó jellemű tők: 2. őnhangzó jellemű tők:

a) torok- és ajakbetű jellemű tők,

a) lágyhangzó jellemű tők,

b) fogbetű jellemű tők,

b) kettőshangzó jellemű tők,

c) folyékony betű jellemű tők;

c) o és ω jellemű tők;

3. jellemhagyó vagy kilökő tők: a. σ-tők, b. τ-tők, c. ν-tők.

1. Mássalhangzó jellemű tők.

a) α γ χ torok-, π β φ ajakbetű jellemű tők.

96.

tő	φυλακ ó ör	σαλπιγγ ή harsona	γυπ ó keselyű	φλεβ ή ér
E.	A. φύλαξ	σάλπιγξ	γύψ	φλέψ
	S. φύλακ-ος	σάλπιγγ-ος	γυπ-ός	φλεβ-ός
	Tu. φύλακ-ι	σάλπιγγ-ι	γυπ-ί	φλεβ-ί
	Te. φύλακ-α	σάλπιγγ-α	γῦπ-α	φλέβ-α
K.A.Te.H.	φύλακ-ε φυλάκ-οιν	σάλπιγγ-ε σαλπίγγ-οιν	γῦπ-ε γυπ-οῖν	φλέβ-ε φλεβ-οῖν
T.	A. φύλακ-ες	σάλπιγγ-ες	γῦπ-ες	φλέβ-ες
	S. φυλάκ-ων	σαλπίγγ-ων	γυπ-ῶν	φλεβ-ῶν
	Tu. φύλαξιν	σάλπιγγιν	γυψίν	φλεψίν
	Te. φύλακ-ας	σάλπιγγ-ας	γῦπ-ας	φλέβ-ας.

J. Az ide tartozó tők hím- vagy nőneműek. Az egyes alanyesetet a tőhöz járuló σ képezi, mely itt és a többes tulajdonlótóban a tőjellemmel ξ és ψ-vé egyesül. ἄλωπεκ tőnek egyes alanyesete rendhagyólag ἄλωπηξ róka. A hívó itt az alanyesettel egyenlő.

Figyelmeztetés. A kezdőknek szóló szabályokat l. a 119—122. §-ban. Megtanulni azokat legcélszerűbb a 96—113. ragozási minták megtanulása után.

b) τ δ θ és ν fogbetű jellemű tők.

97.

tő	λαμπαδ ή mécs	σωματ τὸ test	λυθεντ oldott	γεροντ ó öreg	ἡγεμον ó vezér
E.	A. λαμπά-ς	σῶμα	λυθεί-ς s. ἐν	γέρων	ἡγεμών
	S. λαμπάδ-ος	σώματ-ος	λυθέντ-ος	γέροντ-ος	ἡγεμόν-ος
	Tu. λαμπάδ-ι	σώματ-ι	λυθέντ-ι	γέροντ-ι	ἡγεμόν-ι
	Te. λαμπάδ-α	σῶμα	λυθέντ-α s. ἐν	γέροντ-α	ἡγεμόν-α
	H. λαμπάς	σῶμα	λυθείς s. ἐν	γέρον	ἡγεμών
K.A.T.H.	λαμπάδ-ε	σώματ-ε	λυθέντ-ε	γέροντ-ε	ἡγεμόν-ε
S. Tu.	λαμπάδ-οιν	σωμάτ-οιν	λυθέντ-οιν	γερόντ-οιν	ἡγεμόν-οιν
T.	A.H. λαμπάδ-ες	σώματ-α	λυθέντ-ες s. ᾶ	γέροντ-ες	ἡγεμόν-ες
	S. λαμπάδ-ων	σώματ-ων	λυθέντ-ων	γερόντ-ων	ἡγεμόν-ων
	Tu. λαμπά-σιν	σώμα-σιν	λυθεῖ-σιν	γέρου-σιν	ἡγεμό-σιν
	Te. λαμπάδ-ας	σώματ-α	λυθέντ-ας s. ᾶ	γέροντ-ας	ἡγεμόν-ας.

Észrevételek.

98. A τ, δ, θ és ν jellemű, hím- és nőnemű tők egyes alanyesete vagy s-s vagy s-tlan. Ugyanez áll több más tőkről.

1. a s-st képezi a tőhöz járuló s. A s előtt τ, δ, θ betű a 21, c-nél fogva pótlás nélkül esik ki: λαμπα-δ-ς λαμπάς, κορυ-θ-ς κόρυς; ν és ντ-nak kiesése pedig rövid tőhangzóknál pótnyújtást okoz (22), mely által ᾱ, ῑ, ῡ, ᾰ, ῖ, ῠ-ná, ε ει-vé, ο ου-vá lesz; παντ-ς, πᾶς minden: ἐν-ς, εἷς egy; ὀδοντ-ς ὀδοὺς fog.

Kivétel. ποδ tő kivételesen kapott pótnyújtást, πούς láb. δαμαστ tő kemény hangzás miatt vetette el a s-t: ἡ δάμας hitves.

2. A s-tlan egyes alanyeset a tőből úgy képeztetik, ha a tőhangzó, hol rövid, hosszítottatik: ποιμεν ποιμήν, ἡγεμον ἡγεμών. Néha már a tőben hosszú a hangzó: ὁ Ἕλλην, ἁγών viadal, αἰών kor.

A ντ-tőknek τ-ja a 41-nél fogva elvettetik: γεροντ γέρον; οτ jellemű ige-névtők τ-ja s-vá lesz: λελυκοι λελυκώς.

1. J. δ, θ, ωτ és εντ tők egyes alanyesete mindig szigmás, οντ főnevi tők és a ν-tők egyes alanyesete többnyire szigmátlan.

A semlegesnek egyes a. te. és hívó esete a tiszta tőt annyiban mutatja, a mennyiben ezt a hellen hangtan törvényei engedik, 41: λυθέν(τ), λελυκός λελυκοι h. γάλα téj, s. γάλακτ-ος lact-is.

2. J. Némely ιτ, ιδ, ιθ, υδ, υθ tők ν-végzetű tárgyesetéről l. 105, 3.

99. A hívó eset a hím- és nőneműeknek majd a tiszta tőt mutatja, a mennyiben ez hellen szók végén tűrhető: Ἀριτεμ, tője Ἀριτεμιδ, Ἀλαν, tője Ἀλαντ, γέρον, tője γεροντ; majd az alanyesettel egyenlő. Mindig egyenlő a hívó az alanyesettel végéles szóknál és minden, e ragozáshoz tartozó igeneveknél: ἡγεμών, λέγων.

1. J. παῖς παιδ-ός hívó esete ὦ παῖ.

2. J. Ἀπόλλων, Ποσειδών, melyeknek tői alanyesetökkel egyenlők, a hívóban hangzójakat rövidítik és az ékezetet hátravonják: Ἀπολλων, Ποσειδων. Ἀγάμεμνον és több összetett szókban szinte hátravonatik az ékezet.

100. A többes tulajdonító a 21, c. 22. hangtörvényeket követi, melyek szerint τ, δ, θ és ν a σιν előtt kiesnek pótnyújtás nélkül, ντ pedig pótnyújtással.

Kivétel. εντ tőjellelű melléknevek nem tűrik a pótnyújtást, míg az εντ tőjű igenevek elfogadják: χαρίεις hájos, t. tu. χαρίεσιν.

ὁ κόλαξ	κ hízelkedő	ἡ τριάς	δ háromság	τὸ κλίμα	τ hajlam, égalj
ὁ κόραξ	κ holló	ἡ νιφάς	δ hófelhő	τὸ μάθημα	τ tanulmány
ὁ πῖναξ	κ festvény	ἡ ὀλκίς	δ teherhajó	τὸ μνημα	τ emlék
ὁ μύρμηξ	κ hangya	ἡ ἱρις	δ szivárvány	τὸ σῆμα	τ jel
ὁ κίρυσ	κ hirnök	ἡ ἀσις	δ paizs	τὸ σπέρμα	τ mag
ἡ μάστιξ	γ ostor	ἡ πατρίς	δ haza	ὁ ἄρχων	ντ kormányzó
ἡ πτέρυξ	γ szárny	ἡ θυρίς	δ ablak	ὁ δράκων	ντ sárkány
ἡ φάλαγξ	γ csatasor	τὸ αἷμα	τ vér	ὁ τένων	ντ in
ὁ τέτις	γ tücsök	τὸ θαῦμα	τ csoda	ὁ ἀδάμας	ντ gyémánt
ὁ κλών	π tolvaj	τὸ στόμα	τ száj	ὁ ἀνδριάς	ντ szobor
ὁ κώνωπ	π szúnyog	τὸ στράτευμα	τ sereg	ὁ ἱμάς	ντ szij
ὁ σκόλοπ	π karó	τὸ δράμα	τ cselekvény	ὁ κλών	ág
ὁ ὕδρωπ	π vízkór	τὸ καῦμα	τ forróság	ὁ λειμών	réti.

c) λ, ρ folyékony jellemű tők.

101.

tő		ἄλ ήtenger	ῥήτορ ó szónok	μητερ ή anyá	ἄνερ ó férfi	θήρ ó vad
E.	A.	ἄλ-ς	ῥήτωρ	μήτηρ	ἄνῆρ	θήρ
	S.	ἄλ-ός	ῥήτορ-ος	μητρ-ός	ἄνδρ-ός	θηρ-ός
	Tu.	ἄλ-ι	ῥήτορ-ι	μητρ-ι	ἄνδρ-ι	θηρ-ι
	Te.	ἄλ-α	ῥήτορ-α	μητέρ-α	ἄνδρ-α	θηρ-α
	H.	ἄλ-ς	ῥήτορ	μήτερ	ἄνερ	θήρ
K. A. Te. H.		ἄλ-ε	ῥήτορ-ε	μητέρ-ε	ἄνδρ-ε	θηρ-ε
	S. Tu.	ἄλ-οῖν	ῥήτορ-οῖν	μητέρ-οῖν	ἄνδρ-οῖν	θηρ-οῖν
T.	A. H.	ἄλ-ες	ῥήτορ-ες	μητέρ-ες	ἄνδρ-ες	θηρ-ες
	S.	ἄλ-ῶν	ῥήτορ-ων	μητέρ-ων	ἄνδρ-ων	θηρ-ων
	Tu.	ἄλ-σιν	ῥήτορ-σιν	μητρά-σιν	ἄνδρά-σιν	θηρ-σιν
	Te.	ἄλ-ας	ῥήτορ-ας	μητέρ-ας	ἄνδρ-ας	θηρ-ας

Észrevételek.

1. Az alanyesetet csak ἄλς képezi ς-val, a hím- és nőneműek ρ-val. 102.
 2. A semleges alanyesete a tiszta tőt mutatja: τὸ ῥτορ σζίν; csak πῦρ egytagú tő hosszítja az alanyeset hangzóját: τὸ πῦρ τίξ.

3. Az egyes hívó eset a tiszta tő: ῥήτορ; σωτηρ tő hívója σωτερ, alanyesete ó σωτήρ megmentő.

Ezen szók: πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ leány, γαστήρ gyomor, Δημήτηρ ε tő- 103.
 hangzókat az egyes sajátító- és tulajdonítóban kiugratják és, Δημήτηρ szón kívül, az ékezetet a ragra vetik; Δημήτηρ azt lehetőleg hátravonja: πατρός, Δήμητρος.
 Hol az ε megmarad, ékezetes: μητέρα.

Kivétetik a hívó eset, melyben az ékezet hátravonatik: πάτερ. A többes tulajdonítóban τερ szótag helyesere (30) által τρα-vá lesz: μητράσιν.

1. J. ἄστήρ csillag, mely különben rendes ragozása, i. tu. ἀστράσιν.
 2. J. ἄνῆρ tő ε-ját kiugratja, s kiejthetés végett δ-t fogad be, l. 22, 2. J.

2. Őnhangzó jellemű tők.

a) ι, υ lágyhangzó jellemű tők.

104.

tő		ἰχθυ ó hal	πολι ή város	γλυχυ édes
E.	A.	ἰχθύ-ς	πόλι-ς	γλυχύ-ς seml. γλυχύ
	S.	ἰχθύ-ος	πόλε-ως	γλυκέ-ος
	Tu.	ἰχθύ-ι	πόλε-ι πόλει	γλυκέ-ι γλυκεῖ
	Te.	ἰχθύ-ν	πόλι-ν	γλυχύ-ν seml. γλυχύ
	H.	ἰχθύ	πόλι	γλυχύ
K. A. Te. H.		ἰχθύ-ε v. ῡ	πόλε-ε	γλυκέ-ε
	S. Tu.	ἰχθύ-οῖν	πολέ-οῖν	γλυκέ-οῖν
T.	A. H.	ἰχθύ-ες	πόλε-ες πόλεις	γλυκέ-ες γλυκεῖς s. -έα
	S.	ἰχθύ-ων	πόλε-ων	γλυκέ-ων
	Tu.	ἰχθύ-σιν	πόλε-σιν	γλυκέ-σιν
	Te.	ἰχθύ-ς	πόλε-ας πόλεις	γλυκέ-ας γλυκεῖς s. -έα.

Figyelmeztetés. Az apróbb betűvel nyomtatott összevonatlan szóidomok az attikai nyelvben vagy éppen nem, vagy csak kivételképen használtatának. Ezt a következő mintákra is kell érteni.

Észrevételek.

105. 1. Az egyes alanyeset a hím- és nőneműeknél mindig *ς* s. A semleges a tiszta tőt mutatja, ugyanazt mind a 3 nem hívó esete is. Egytagú szóknál a hívó egyenlő az alanyesettel.
2. Az egyes tárgyeset raga a hím- és nőneműeknél a *ν*.
3. Hasonlóképen *ν*-vel képezik az egyes tárgyesetet *ι*, *ιδ*, *ιθ*, *υδ*, *υθ* (a. *ις*, *υς*) tőjellemű tompahangu főnevek, mely *ν* előtt a *t* hang kivettetik: *ἔρις* *viszály* *ἔριδ*, te. *ἔριν*; *κόρυς* *sisak* *κορυθ*, te. *κόριν*, (*ἔριδα*, *κορυθα* hősköltői) *ὄρνις* *madár* *ὄρνιθ*, *ὄριν*; *χάρις* *kegy* *χάριν* és *Χάριτα*. De *ἐλπίς* *remény*, mint végéles hang *τε. ἐλπίδα*.
106. Legtöbb *ι* tő, az *υ* melléknévtők és némely *υ* főnévtők e jellemhangzókat a többi esetekben *ε*-ná változtatják. Ezen *ε*-hoz az *ι* és némely *υ* főnévtőknél egyes sajátító ragul az attikai *ως* járul, a nélkül, hogy az ékezetet helyéből kimozdítaná: *πόλε-ως*, *πελέκε-ως* *fejcséne*, l. 56, 2.
107. Összevonatnak ezeknél *εῖ* végzet *ει-νέ*, *εες* *εις*-szé, *εα* főneveknél *η-ν*á, mellékeveknél *εα* nem vonatik össze: *τείχεα* *falak* *τείχη*, *γλυκέα*. *υε=υ*, *υας=ῦς*: *ἰχθύας* és *ἰχθύς*.
- A kettős számi *εε* ritkán vonatik össze *η*-ba.
- Az *ι* jellemű tők többes sajátítója úgy ékeztetik, mint egyes sajátítójok: *πόλε-ων*, *πόλε-ως*.

108. b) *ευ*, *αν*, *ου* kettőshangzó jellemű tők.

tő		βασιλευ ó király	γραυ vénasszony	βου ó ή marha
E.	A.	βασιλεύ-ς	γραῦ-ς	βοῦς
	S.	βασιλέ-ως	γραῖ-ός	βο-ός
	Tu.	βασιλέ-ι βασιλεῖ	γραῖ-ι	βο-ι
	Te.	βασιλέ-ᾱ	γραῦ-ν	βοῦν
	H.	βασιλεῦ	γραῦ	βοῦ
K.	A. Te. H.	βασιλέ-ε	γραῖ-ε	βό-ε
	S. Tu.	βασιλέ-οιν	γρα-οῖν	βο-οῖν
T.	A. H.	βασιλέ-ες, βασιλῆς, λεῖς	γραῖ-ες	βό-ες
	S.	βασιλέ-ων	γρα-ῶν	βο-ῶν
	Tu.	βασιλεῦ-σιν	γραυ-σίν	βου-σίν
	Te.	βασιλέ-ας βασιλεῖς	γραῦς	βοῦς.

Észrevételek.

109. 1. Minden kettőshangzó jellemű tők egyes alanyesete *ς*-s; az *αν* és *ου* tők tárgyesete *ν* ragú. Az egyes hívó az ép tő. A többes tulajdonítót az ép tő *σιν* raggal képezi.

2. Hangzók előtt az υ eredetileg F-vá lett, l. 2, 3. J. βοF-ός *bón-is*, azután kiesett: βο-ών *bo-um*.

3. ποῖς-nak némely összetételei az egyes tárgyesetben az ον tők ragozását követik: δέπους *kétlábu*, te. δέπουν, hanem τρέποδα, ha főnév.

Az ευ jellemű tők még ezen szabályokat követik:

110.

1. az egyes sajátító ως ragú;
2. az egyes tulajdonító ει raga mindig ει-vé vonatik össze;
3. az egyes és többes tárgyeset α-ja hosszú, és nem vonatik össze;
4. a többes alany- és hívó esete ες óattikailag ἦς, újattikailag εἰς;
5. mely tőben az ευ tiszta, az az egyes sajátító- és tárgyesetben és a többes tárgyesetben is összevonható: Πειραεῖς s. Πειραιῶς, te. Πειραιᾶ, χοεῖς *kondér* t. te. χοᾶς.

c) o és ω jellemű tők.

111.

tő	πειθο ή rábeszélés	ῥω ó hős	Kettős	Többes
E.A.	πειθῶ	ῥω-ς	ῥω-ε	ῥω-ες
S.	πειθός-ος πειθοῦς	ῥω-ος	ῥώ-οιν	ῥώ-ων
Tu.	πειθό-ι πειθοῖ	ῥω-ι	ῥώ-οιν	ῥω-σιν
Te.	πειθό-α πειθῶ	ῥω-α, ῥω	ῥω-ε	ῥω-ας, ῥως
H.	πειθοῖ	ῥω-ς	ῥω-ε	ῥω-ες.

1. Az o tők mind nőneműek, egyes alanyesetők ς-tlan, αἰδώς *szemérem* 112. kivételével. Az egyes tárgyeset végéles, 15, 3. J. ellen.

2. A hívó αι vegzetű. A többi esetek összevonatnak.

3. Némely ον tők némely esetidomaikra nézve az o tők ragozását követik: ἀηδών *fülemüle* s. ἀηδόνος és ἀηδοῦς, εἰκὼν *kép* s. εἰκοῦς, l. 118.

3. σ, τ, ν jellemhagyó vagy kilökö tők.

a) ς jellembetűt kilökö tők.

113.

	γενες τὸ nem	εὐγενες jónemű	semleges
E.	A. γένος	εὐγενής	εὐγενές
	S. γένε-ος γένους	εὐγενέ-ος εὐγενοῦς	
	Tu. γένε-ι γένει	εὐγενέ-ι εὐγενεῖ	
	Te. γένος	εὐγενέ-α εὐγενῇ	εὐγενές
	H. γένος	εὐγενές	
K.A.Te.H.	γένε-ε γένῃ	εὐγενέ-ε εὐγενῇ	
	S. Tu. γενέ-οιν γενοῖν	εὐγενέ-οιν εὐγενοῖν	
T.	A. H. γένε-α γένῃ	εὐγενέ-ες εὐγενεῖς	εὐγενέ-α εὐγενῇ
	S. γενέ-ων γενῶν	εὐγενέ-ων εὐγενῶν	
	Tu. γένε-σιν	εὐγενέ-σιν	
	Te. γένεα γενῇ	εὐγενέ-ας εὐγενεῖς	εὐγενέ-α εὐγενῇ.

Észrevételek.

114. 1. A ς -tők a ς -t, a semlegesek az egyes a. te. és h. esetben, a hím- és nőneműek az egyes a. és h. esetben tartják meg.
2. A semleges főnevek az ϵ tőhangzót az egyes 3 egyenlő esetében o -ná változtatják, a semleges melléknevek megtartják az ϵ -t: $\epsilon\upsilon\gamma\epsilon\acute{\iota}\varsigma$, a hím- nőneműek az egyes alanyesetben hosszítják: $\epsilon\upsilon\gamma\epsilon\nu\acute{\iota}\varsigma$.
3. A hím- és nőneműek hívója a tiszta tő. Másodéles, összetett szók-nak hívója harmadéles: $\Sigma\omega\kappa\rho\acute{\alpha}\tau\eta\varsigma$, h. $\Sigma\acute{\omega}\kappa\rho\alpha\tau\epsilon\varsigma$, $\Delta\eta\mu\omicron\sigma\theta\epsilon\nu\eta\varsigma$, h. $\Delta\eta\mu\omicron\sigma\theta\epsilon\nu\epsilon\varsigma$, $\acute{\alpha}\lambda\eta\theta\epsilon\varsigma$ igaz, $\acute{\alpha}\lambda\eta\theta\epsilon\varsigma$ igazán?
115. A többi idomokban a ς kilöketik: $\gamma\acute{\epsilon}\nu\epsilon\text{-}\acute{\iota}$ = $\gamma\epsilon\nu\epsilon\sigma\iota$ = *generi*. Két össze-találkozó hangzó összevonatik: $\epsilon\epsilon$ η -ba, $\epsilon\alpha$ többnyire η -vá, tiszta $\epsilon\alpha$ $\bar{a}$ -ba. $\acute{\upsilon}\gamma\acute{\iota}\varsigma$ *egészséges* egyes te. $\acute{\upsilon}\gamma\bar{\iota}\bar{a}$, $\tau\acute{o}$ *χρέος* *adósság* többes a. $\chi\rho\acute{\epsilon}\bar{a}$. $\phi\upsilon\eta\varsigma$ -szel össze-tett melléknevek kétféleképen: $\epsilon\upsilon\phi\upsilon\eta\varsigma$ *jófajú*, $\epsilon\upsilon\phi\upsilon\eta$ és $\epsilon\upsilon\phi\upsilon\bar{a}$.
- Másodéles melléknevek többes sajátítója 15, 3. J. ellen másodéles: $\alpha\upsilon\text{-}\tau\acute{\alpha}\rho\kappa\eta\varsigma$ *önmagának elég* t. s. $\alpha\upsilon\tau\acute{\alpha}\rho\kappa\omega\nu$, $\tau\epsilon\iota\eta\eta\varsigma$ *hajó 3 sor evezővel* t. s. $\tau\epsilon\iota\eta\eta\omega\nu$.
116. $\text{H}\rho\alpha\kappa\lambda\eta\varsigma$, $\Sigma\omicron\phi\omicron\kappa\lambda\eta\varsigma$ és más $\kappa\lambda\epsilon\omicron\varsigma$ -szal (*hír*) összetett tulajdonnevek némely esetidomai kétszer vonatnak össze:
- A. $\text{P}\epsilon\rho\iota\kappa\lambda\epsilon\eta\varsigma$ $\text{P}\epsilon\rho\iota\kappa\lambda\eta\varsigma$ Te. $\text{P}\epsilon\rho\iota\kappa\lambda\epsilon\epsilon\alpha$ $\text{P}\epsilon\rho\iota\kappa\lambda\epsilon\bar{a}$, $\kappa\lambda\eta$ és $\kappa\lambda\eta\nu$
 S. $\text{P}\epsilon\rho\iota\kappa\lambda\epsilon\omicron\varsigma$ $\text{P}\epsilon\rho\iota\kappa\lambda\epsilon\omicron\upsilon\varsigma$ H. $\text{P}\epsilon\rho\iota\kappa\lambda\epsilon\epsilon\varsigma$ $\text{P}\epsilon\rho\iota\kappa\lambda\epsilon\iota\varsigma$.
 Tu. $\text{P}\epsilon\rho\iota\kappa\lambda\epsilon\epsilon\acute{\iota}$ $\text{P}\epsilon\rho\iota\kappa\lambda\epsilon\epsilon\iota$ $\text{P}\epsilon\rho\iota\kappa\lambda\epsilon\acute{\iota}$

117. b) τ jellembetűt kilökö tők.

	$\kappa\epsilon\rho\acute{\alpha}\tau$ $\tau\acute{o}$ <i>szarv</i>	$\kappa\rho\epsilon\alpha\tau$ $\tau\acute{o}$ <i>hús</i>
E. A. Te. H.	$\kappa\acute{\epsilon}\rho\alpha\varsigma$	$\kappa\rho\acute{\epsilon}\alpha\varsigma$
S.	$\kappa\acute{\epsilon}\rho\alpha\tau\text{-}\omicron\varsigma$ $\kappa\acute{\epsilon}\rho\alpha\omicron\varsigma$ $\kappa\acute{\epsilon}\rho\omega\varsigma$	$\kappa\rho\acute{\epsilon}\alpha\omicron\varsigma$ $\kappa\rho\acute{\epsilon}\omega\varsigma$
Tu.	$\kappa\acute{\epsilon}\rho\alpha\tau\text{-}\iota$ $\kappa\acute{\epsilon}\rho\alpha\acute{\iota}$ $\kappa\acute{\epsilon}\rho\alpha\iota$	$\kappa\rho\acute{\epsilon}\alpha\acute{\iota}$ $\kappa\rho\acute{\epsilon}\alpha\iota$
K. A. Te. H.	$\kappa\acute{\epsilon}\rho\alpha\tau\text{-}\epsilon$ $\kappa\acute{\epsilon}\rho\alpha\epsilon$ $\kappa\acute{\epsilon}\rho\bar{\alpha}$	
S. Tu.	$\kappa\epsilon\rho\acute{\alpha}\tau\text{-}\omicron\iota\nu$ $\kappa\epsilon\rho\acute{\alpha}\omicron\iota\nu$ $\kappa\epsilon\rho\acute{\omega}\nu$	
T. A. Te. H.	$\kappa\acute{\epsilon}\rho\alpha\tau\text{-}\alpha$ $\kappa\acute{\epsilon}\rho\alpha\alpha$ $\kappa\acute{\epsilon}\rho\bar{\alpha}$	$\kappa\rho\acute{\epsilon}\alpha\alpha$ $\kappa\rho\acute{\epsilon}\bar{\alpha}$
S.	$\kappa\epsilon\rho\acute{\alpha}\tau\text{-}\omega\nu$ $\kappa\epsilon\rho\acute{\alpha}\omega\nu$ $\kappa\epsilon\rho\acute{\omega}\nu$	$\kappa\rho\acute{\epsilon}\alpha\text{-}\omega\nu$ $\kappa\rho\acute{\epsilon}\omega\nu$
Tu.	$\kappa\acute{\epsilon}\rho\alpha\text{-}\omicron\iota\nu$	$\kappa\rho\acute{\epsilon}\alpha\text{-}\omicron\iota\nu$.

1. J. A τ az egyes a. te. és h. esetben a 41. szerint ς -vá lesz, a többi esetekben, némely szóknál, mindig kiesik, u. m. $\kappa\rho\acute{\epsilon}\alpha\varsigma$, $\sigma\acute{\epsilon}\lambda\alpha\varsigma$ *fény*, $\gamma\eta\eta\alpha\varsigma$ *öregség*, $\gamma\acute{\epsilon}\rho\alpha\varsigma$ *tiszteletajándék*, *érdemjel*, más szóknál a τ -vali és a τ -nélküli ösz-szevont idomok egyaránt használatosak.

2. J. Csak $\kappa\acute{\epsilon}\rho\omega\varsigma$ használtatott ezen hadi kitételben: $\epsilon\pi\iota$ $\kappa\acute{\epsilon}\rho\omega\varsigma$ *hosszú menetrendben* vagy *vonalban*. $\tau\acute{\epsilon}\rho\alpha\varsigma$ *csoda*, *csodajel* a többes számban attikailag $\tau\acute{\epsilon}\rho\bar{\alpha}$, $\tau\epsilon\rho\acute{\omega}\nu$, de a kötetlen beszédben többnyire $\tau\acute{\epsilon}\rho\alpha\tau\alpha$, $\tau\epsilon\rho\acute{\alpha}\tau\omega\nu$ jön elő. $\tau\acute{\epsilon}\rho\alpha\varsigma$ *vég*, *határ*, mindig $\tau\acute{\epsilon}\rho\alpha\omicron\varsigma$ stb. $\kappa\acute{\epsilon}\rho\alpha\varsigma$ *homály*, $\kappa\acute{\epsilon}\rho\omega\varsigma$, $\kappa\acute{\epsilon}\rho\omicron\varsigma$ és $\kappa\acute{\epsilon}\rho\alpha\omicron\varsigma$.

3. J. A τ -nak kilöketése után összetalálkozó hangzók összevonása rendes, l. 12—15. és 32. d.

c) ν jellembetűt kilökö tók.

118.

	μειζον nagyobb	semleges
E.		
A. H.	μείζων	μείζων
S.	μείζον-ος	μείζον-ος
Tu.	μείζον-ι	μείζον-ι
Te.	μείζον-α μείζοα μείζω	μείζον
K.A.Te.H.	μείζον-ε	μείζον-ε
S. Tu.	μείζόν-οιν	μείζόν-οιν
T.		
A. H.	μείζον-ες μείζοες μείζους	μείζον-α μείζοα μείζω
S.	μείζόν-ων	μείζόν-ων
Tu.	μείζο-σιν	μείζο-σιν
Te.	μείζον-ας μείζοας μείζους	μείζον-α μείζοα μείζω.

1. Az ép és az összevont idomok egyaránt használtattak, az összevontatlanok nem jönnek elő.

2. J. E szenv alá esnek az ων, ον végzetű melléknevi középfokok ezen képzői: ονα, ονας és ονες, l. 32, c. és Ἀπόλλων Ποσειδῶν istennevek, melyek tárgyesete: Ἀπόλλω Ἀπόλλωνα, Ποσειδῶ Ποσειδῶνα. L. 111, 112, 3.

Kezdőknek szóló szabályok.

A mássalhangzói névragozásban a tanulók figyelmét leginkább kívánja: 119.

1. a szótő és a tőjellem, mi a ragozni akarónak delejtűje. Részletesen ismerteti ezeket a 94-dik §;

2. az egyes tárgyeset, t. i. mely raggal képeztessek α-val-e, vagy ν-vel;

3. az egyes hívó eset, t. i. egyenlő-e a tövel, vagy pedig az alanyesettel;

4. a többes tulajdonító, t. i. mikép minősíti a σιν rag a tőjellemet.

Az egyes tárgyesetet ν-vel képezik az ις, υς, αυς, ους végzetű ι, υ, αυ, ου jellemű tók, és az ιδ, ιθ, ιτ, υθ jelleműek, ha nem végéleshanguak; a végélesek α-val:

e. a. πόλις ιχθύς γραῦς βοῦς ἔρις χάρις ἐλπίς
te. πόλιν ιχθύν γραῦν βοῦν ἔριν χάριν ἐλπίδα.

Az egyes hívó eset

121.

az ι, υ és ν, ρ jellemű tóknél a tövel egyenlő:

a. πόλις Ῥαδάμανθυς τάλας μήτηρ ῥήτωρ
tő és h. πόλι Ῥαδάμανθυ τάλαν μῆτερ ῥήτορ.

1. J. A végélesek alany- és hívo esete egyenlő: τὸ ποιμεν, ἡγεμον, alany- és hívo eset ποιμὴν, ἡγεμῶν.

2. J. Ἀπολλων, Ποσειδων és σωτηρ τők hívoja Ἀπολλον, Πόσειδον, σωτηρ.

3. J. βασιλεὺς, γραῦς, βοῦς, ἡδύς hívoja: βασιλεῦ, γραῦ, βοῦ, ἡδύ.

2. A τ, δ, θ és ντ τők hívoja a t hangot többnyire elveti:

a. παῖς Αἴας χαρίεις λέων Ἀτλας

τὸ παιδ Αἴαντ χαριεντ λεοντ Ἀτλαντ

h. παῖ Αἴαν χαρίεν λέον Ἀτλαν és Ἀτλα.

3. A p és k jellemű τők hívoja mindig, a t-tők néha egyenlő az alanyesettel.

4. A mássalhangzói ragozásu igenevek hívoja mindig egyenlő az alanyesettel.

5. Az ω és ως végzetű nőneműek hívoja οἶ: Σαπφοῖ, αἰδοῖ.

122. A többes tulajdonítóban σιν rag járul a tőhöz; mely hangzó jellemű τőknek egyes alanyesete kettőshangzós, azoknak többes tulajdonítója is az:

a. φύλαξ γύψ ὄρνις λιμήν γέρον βοῦς βασιλεὺς

τὸ φυλακ γυψ ὄρνι λιμεν γεροντ βο βασιλε

t.tu. φύλαξιν γυψίν ὄρνισιν λιμέσιν γέρουσιν βουσίν βασιλεῦσιν.

123. Meg egyező a mássalhangzói főragozás az őnhangzóival ezekben:

1. az egyes alanyeset a him- és sok nőneműeknél s-s vagy pótnyújtott;

2. az egyes tulajdonító raga az ι, az őnhangzóiban al ι;

3. az egyes tárgyeset az ι, υ, αν, ου jellemű τőknel ν ragú;

4. a kettős sajátító és tulajdonító raga ω;

5. a többes sajátító raga ων;

6. a többes tulajdonító raga eredetileg σιν;

7. a többes tárgyeset raga mindenütt s;

8. a semlegesek többes alany-, tárgy- és hívo esete α ragú.

A ragok főkülönbsége van:

1. az egyes sajátítóban, melynek raga a mássalhangzóiban ος;

2. a többes alanyesetben, mely a mássalhangzóiban ες ragú.

1. J. A mássalhangzói ragozásnak egyes tárgyesetében az α végzet eredetileg köthang, mely a mássalhangzó jellemű τőket a ν-vel egyesíté; utóbb a ν lekopott. Bizonyítja ezt egyebeken kívül e két szónak összehasonlítása; ὀδόντ-α-ν, dent-e-m.

2. J. A többes tárgyeset eredeti raga minden ragozásban νς volt, a ν hangzó után kiesett pótnyújtással: ας, ους; mássalhangzók után az α itt is köthangul szolgált, mely után a ν kiesett: ὀδόντ-α(ν)ς, dent-e-s.

Rendhagyó névragozás.

124. Másképragozat, ἐτεροκλισία, két tőnek vegyülése, melyeknek egy alanyesetök lehet: σκότος homály, s. σκότου és σκότους.

Ily rendhagyóság van *ης* (nem *κης*, l. 116.) végzetű tulajdonneveknél: *Σωκράτης* tárgyesete *Σωκράτην* és *Σωκράτη* az **A** és a mássalhangzói ragozás szerint. *ὁ πάτως*, *μήτωρ* **nagybátya** és *Μίνως* sajátítója *ω* és *ως* végzetű, tárgyesetük *ων* és *ω*, l. 88, J.

Átképzet, *μεταπλασμός*, némely eseteknek az alanyesetétől különböző 125. töveli alakítása: *τὸ δένδρον ἐλόφα*, t. s. *δένδρεσιν*, *δενδρες* töltől; *τὸ δάκρυον κόνη*, t. s. *δάκρυον* költői szótól; *τὸ πῦρ τίξ*, t. *τὰ πυρά*, *τοῖς πυροῖς* az **O** ragozás szerint; *ὁ ὄνειρος ἄλوم*, s. *ὄνειρατος*, t. *ὄνειρατα*.

Feltűnőleg rendhagyók némely *αρτ* jellemű semleges tők, melyek az egyes 126. alany-, tárgy- és hívo esetben a *τ*-t, a többi esetekben pedig a *ρ*-t elvetik: *τὸ φρέαρ κῦτ*, s. *φρέατος* (φρητός); *τὸ ἥπαρ μάι*, *ἥπατος*; *τὸ ἄλειφαρ* és *ἄλειφα κενός*, s. *ἄλειφατος*.

J. Ezekhez hasonlók *σκα-ρ-τ* és *ὑδαι* tők: *σκάω σάρ*, s. *σκαίος* és *ὑδωρ νίξ*, s. *ὑδατος*.

Hiányos számuak, jelentésénél fogva: *ὁ αἰθήρ λέγ*, *ἡ γῆ* és mások; 127. *τὰ Ἀθήναια*, *Διονύσια* s egyéb ünnepnevek, *αἱ δνσμαι nyugot*, *αἱ ἀρχαίρεσσαι választások*; városnevek: *αἱ Ἀθήναι* stb.

Hiányos esetűek: *ὄναρ ἄλوم*, *ὑπαρ ἐβrenlét*, csak a. és te. *ὄφελος haszon*; *ὑπὸ μάλης λόν alatt*; *ὦ μέλε kedvesem!*

Ragozhatlanok: a betűk nevei, a tőszámok 5–100, több külföldi nevek: *Θεῖθ*, *Ἀβραάμ*.

Két idomuak s nagyobbára egy jelentésűek: *ἡ ὄχθη*, *ὁ ὄχθος part*, 128. *δομβ*; *ἡ νάπη*, *τὸ νάπος erdőnyölgy*; *ἡ δάψα*, *τὸ δάψος szomj*; *ὁ ρῶτος*, *τὸ ρῶτον hát*; *ἡ ναῦλος*, *τὸ ναῦλον révbér*.

Rendhagyó főnevek betűrendben.

129.

ἄλως ἡ σξέρῦ, att. *ω* ragozásu és: *ἄλωνος*, *ἄλωνι*, l. 88, J.

ἀνῆρ ὁ férfi, l. 101, 103, 2. J.

Ἀπόλλων, *Ἀπόλλωνος* *Ἀπόλλωνα* és *Ἀπόλλω Ἀπολλον*, l. 99, 2. J. 118, 2. J.

Ἀρης, *Ἀρεως*, költőileg *Ἀρεος*, *Ἀρει*, *Ἀρην* és *Ἀρη*, *Ἀρες*.

ἄρνός τοῦ τῆς báránynak, *ἄρνι*, *ἄρνα*, t. *ἄρνες*, *ἄρνάσιν*, hiányzó egyes alanyesetét pótolja *ὁ ἀμνός bárány*.

ἄστήρ ὁ csillag, *ἄστέρος*, t. tu. *ἀστράσιν*, l. 103, 1. J.

ἄστν τὸ város, *ἄστεος* és *ἄστεως*, *ἄσται*; k. *ἄστεε*, *ἀστέων*: t. *ἄστη*, *ἄστων*, *ἄστεσιν*.

βοῦς, l. 108.

γάλα τὸ tej, *γάλακτος*, *γάλακτι*; *γάλαξιν* Platonnál.

γαστήρ ἡ has, *γγοmor*, l. 103.

γέλως ὁ nevetés, *γέλωτος*, *γέλωτι* és *γέλω*, *γέλωτα* és *γέλων*, 88, J. 117.

γόνν τὸ térd, *γόνατος*, *γόνατι*; *γόνατα*, *γόνασιν*.

γυνή ἡ asszony, *γυναικός*, *γυναικί*, *γυναῖκα*, *γύναι*; *γυναῖκε*, *γυναικοῖν*; *γυναῖκες*, *γυναικῶν*, *γυναῖξιν*, *γυναῖκας*.

δάκρυον τὸ *kōny*, I. 123.

Δημήτηρ, Δήμητρος, Δήμητρι, Δήμητρα és τραν, Δήμητερ. 103.

Διός, I. Ζεύς.

δόρυ τὸ *dárda*, δόρατ-ος δόρατι stb. régies tulajdonítója δορί.

ἔαρ τὸ *tanasz*, ἔαρος, ἔαρι és ἥρος, ἥρι.

ἔγγελος ἢ *angolna*, ἐγγέλως stb. többesben ἐγγέλεις, ἐγγέλεων.

εἰκὼν ἢ *kép*, I. 112, 3.

Ζεύς, Διός, Διί, Δία, Ζεῦ, költőknél Ζηρός, Ζηρί, Ζῆνα is.

ἥρως ὁ *hős* I. 111.

Θαλής, Θάλεω, Θαλή, Θαλήν, későbbi Θαλοῦ és Θάλητος stb.

θεράπων ὁ *inas*, θεράποντος, némely esetei θεραπ τὸν vel képeztetnek.

θέμις ἢ *jog*, θέμιδος, θέμιν. φασὶ θέμις εἶναι-ban ragozatlan.

θρίξ ἢ *haj*, τριχός stb. többes tu. θριξίν, I. 25, a.

θυγάτηρ ἢ *leány*, θυγατρός, θυγατρί, θυγατέρα, θύγατερ; θυγατέρε,
θυγατέροι; θυγατέρες, θυγατέρων, θυγατράσιν, θυγατέρας.

I. 103.

ιδρώς ὁ *izsátság*, ιδρώτος, ιδρώτι és ιδρῶ, ιδρώτα és ιδρῶ, I. 117.

κάρα τὸ *fej*, κρατ-ός, κρατί és κάρα.

κλείς ἢ *kulcs*; κλειδός, κλειν, később κλειδα; κλειδες, κλειδας, össze-
vonva κλεις; óattikailag κλής, κληδός stb.

κοινωνός ὁ ἢ *részes*, rendes, Xenophonnál κοινωνες is.

κύων ὁ ἢ *kutya*, hínója κύον, többi esetei κυν τὸνból: κυνός, κυνί, κύνα;
κύνες, κυνῶν, κυσίν, κύνας.

λάς ὁ *kő*, τόje λᾶα, λᾶ-ος, λᾶϊ, λᾶαν és λᾶν; λᾶες, λάων, λάεσσιν és
λάεσιν.

λίπα *olajjal*, tárgyeset, mint ἀλείφειν ἄλειμμα kenni kenettel.

μάρτυς ὁ ἢ *tanu*, μάρτυρος, rendes, t. tu. μάρτυσιν.

μήτηρ ἢ *anya*, μητρός, mint θυγάτηρ, I. 101.

μόσυν ὁ *fatorony*, μόσυνος, rendes, t. tu. μοσύνοις.

μύκης ὁ *gomba*, μύκητος és μύκου, az O és mássalh. ragozás szerint.

ναῦς ἢ *hajó*, νεώς, νηί, ναῦν; νέε? νεοῖν; νῆες, νεῶν, ναυσίν, ναῦς.

Későbbkori írók néha: νῆος, νηῶν, αἱ ναῦς.

νύξ ἢ *éj*, νυκτός stb. t. tu. νυξίν?

Οιδίπους, Οιδίπου és Οιδίποδος, Οιδίποδι, Οιδίπουν, Οιδίποδα, Οιδίπου.

οἷς ἢ *juh*, οvis, οἷός, οἷί, οἷν; οἷες οἷς, οἷων, οἷσιν, οἷς οἷας.

ὄνειρος ὁ *álom*, ὄνειρου stb. közönségesen átképezve ὀνείρατος, ὀνεί-
ρατί, ὀνείρατα, ὀνειράτων, ὀνείρασιν, I. 125.

ὄρνις ó *h* *madár*, *baromfi*, *ὄρνιθος*, *ὄρνιθι*, *ὄρνιν* és *ὄρνιθα*, *ὄρνι*;
ὄρνιθες és *ὄρνεις*, *ὄρνειων*, t. te. *ὄρνεας* és *ὄρνις*.

οὖς τὸ *fül* (*οὐας*-ból), *ὠτός* stb. *ὠτοιν* és *ὠτων*-ról, l. 93, c.

πατήρ ó *atyá*, *πατρός*, mint *θυγάτηρ*, l. 103.

Πνύξ ἡ *népgyűléshely* *Athenaiban*, *Πνυν-ός*, *Πνυνί*, *Πνυνά*. 30.

Ποσειδῶν mint *Ἀπόλλων*.

πρέσβυς ó *öreg*, többesben *πρεσβύται* által egészítették ki; *πρέσβεις*,
πρέσβειων, *πρέσβεσιν* *követek*, egyesben *πρεσβεύτης*.

πρόχοος ἡ *öntűzőkan*, att. *τῆς* *πρόχου*; t. tu. *πρόχουσιν*.

πῦρ τὸ *tűz*, *πυρός*; t. τὰ *πυρά* *örtűzek*, *πυροῖς*, l. 125.

σῆς ó *moly*, *σεός* stb. t. s. *σέων*, későbbiekénél *σητός* stb.

σίτος ó *gabona*, többesben τὰ *σίτα*.

σκῶρ, mások szerint *σκώρ*, τὸ *sár*, *σκατός*, l. 126, J.

στάδιον τὸ 600 *láb*, t. οἱ *στάδιοι* szokottabb, mint τὰ *στάδια*.

σταθμός ó *mérleg*, *akol*, t. *σταθμά*.

τάν, ὦ *τάν*, a régi nyelvtanárok szerint ὦ *τάν*, *barátom*!

ταῶς ó *pána*, ω ragozása, l. 87-89. a mellett: *ταῶνι*, *ταῶνες*, *ταῶσιν*.

τριχός l. *θρίξ*.

ὔδωρ τὸ *víz*, *ὔδατος*; *ὔδασιν*.

υἱός ó *fi*, rendes **O** ragozása, *υἱο*, *υἱ* és *υἱεν* tőktől attikai nyelvben
 így:

e. a. *υἱός*, s. *υἱέος*, tu. *υἱέι*, *υἱῶ*, te. *υἱόν*; k. a. *υἱῶ*, *υἱέε*

t. a. *υἱεῖς*, s. *υἱέων*, tu. *υἱέσιν*, te. *υἱεῖς*; k. s. *υἱοῖν*, *υἱέοιν*.

φρέαρ τὸ *kút*, *φρέατος*, ritkán *φρητός*.

χείρ ἡ *kéz*, *χειρός*, az ι-t kiugratja *χεροῖν* és *χεροῖν*-ben.

χοῦς ó *congius* mérték, *βοῦς* szerint ragoztatik 108. és *χοεν* tövel e.

s. *χοῶς*, te. *χοᾶ*, t. te. *χοᾶς*, l. 110, 5.

χοῦς ó *felhányt föld*, *rom*, s. *χοός*, te. *χοῦν*.

χρέως τὸ *adósság*, s. *χρέως*, a többi *χρέος* *χρέους*-tól, t. *χρέᾶ*.

χρώς ó *bőr*, *χρωτός*. ἐν *χρῶ* *bőrön*, *igen közel* *mellette*.

Esetnemű képzők.

Némely képzők jelentvénye nagyon hasonlít az esetragokéhoz. Ily képzők 130.

1. -*θι* ezen kérdésre *hol*: ἄλλο-*θι* *másutt*,

2. -*θεν* „ „ *honnan*: οἰκο-*θεν* *házból*,

3. -*δε* „ „ *hová*: οἰκα-*δε* *haza*.

Ezen képzők a szótőhöz járulnak: Ἀθήνη-*θεν*, κυκλό-*θεν* *köröskörül*,
 minél némelykor az o az α-nak helyettese: ῥιζό-*θεν* *gyökérből*, *gyökerestől*;
 mássalhangzós tőknél az o köthangul szolgál: παντ-ό-*θεν* *mindenfől*. *δε* képző

a tárgyeseti idomhoz is szeret csatlakozni: *Μεγαράδε Megarába*, *Ἐλευσινάδε Eleusisbe*, *οἶκ-α-δε* rendhagyólag képezetett *οἶκο* többől.

δε helyett *σε* és *ζε* is használtatott: *ἄλλοσε máshová*, *Ἀθήναζε Athenaiba*, *Θήβαζε Thebaiba*, *θύραζε ki, foras*.

Némely szókból a régi helyeset, *Locativus*, maradt meg *ι* raggal egyesben, *ων* raggal többesben előző *ι* nélkül: *οἶκοι otthon*, *Πυθοῖ Pythóban*, *Ἰσθμοῖ Isthmoson*, *Ἀθήνησιν*, *Πλαταιῶσιν*, *θύρασιν kinn*, *ὠρασιν jókor*. Hasonló a latin *Locativus*: *domi, ruri, humi, ubi, foris*.

Hatodik fejezet: A melléknév.

I. Ragozása.

131. A melléknevek három, két és egy végzetűek.

Legszámosabbak azok, melyeknek hímnemű és semleges idoma az **O** ragozást, a nőnemű az **A** ragozást követi. Ezeknek egyes alanyesete *ος, α, ον* vagy *ος, η, ον*. Az egyes alanyesetben *α* végzetű a nőnemű idom, ha a végzet előtt hangzó vagy *ρ* van, különben *η* végzetű:

ἄξιος ἄξια ἄξιον méltó, αἰσχροῦς αἰσχροῖα αἰσχροῦν rút;
σοφός σοφή σοφόν bölcs, καλός καλή καλόν szép.

Kivétel. *ο* után csak akkor áll *α*, ha *ρ* van előtte, különben *η*:

ἄθροος ἄθροα ἄθροον összegyűlt; ἀπλόος ἀπλόη ἀπλὸν egyszerű.

132. Ragoztatnak a 71. és 82-diki minták szerint.

1. J. Az *α*, mint nőnemű végzet, az egyes alanyesetben mindenkor *ᾱ*;

2. J. A nőnemű idom ékezte a többes alanyesetben és sajátítóban egyenlő a hímneművel: *βέβαιος erős*, hímnemű t. a. *βέβαιοι*, a nőnemű t. a. *βέβαιαι*, nem *βεβαίαι*, mint *βεβαία* egyes alanyeset után 67. 1 szerint ékezni kellene; a. t. sajátító mind a három nemből *βεβαίων*, nem *βεβαιῶν*, l. 77. 2. és 1. J.

133. Sok ide tartozó melléknév csak két végzetű, úgy hogy a hímnemű idom a nőnemű helyett is használtatik, pl. *ὁ ἡ ἡσυχος, τὸ ἡσυχον csendes*. Az összetett melléknevek nagyjából két végzetűek: *ἄδικος ἄδικον jogtalan, καρποφόρος καρποφόρον gyümölcsstermő*.

J. Az *ιος, ειος, αιος* és *μος* végzetű melléknevek közül

1. némelyek 3. végzetűek, pl. *φίλιος, γνήσιος valódi* stb.

2. mások többnyire 2 végzetűek, pl. *αἰσιος, ἐλευθέριος, σωτήριος, αἰδώς, αἰφνίδιος, βασιλειος*;

3. sokan majd 2 majd 3 végzetűek, pl. *πάτριος, κύριος, χρόνιος, ἐκούσιος, αὐλεις, γυναικεῖος, τέλειος, ἐπιτήδειος, βίαιος, βέβαιος, μάταιος, ἀναγκαῖος, χρησίμος, ὠφέλιμος*;

4. az *ιος* rendszeren 2, az *αιος* nagyjából 3 végzetű.

Összevont ragozásuk az εος és οος végzetűek.

134.

arany, aranybóli				egyszerű, őszinte		
	χρύσεος	χρυσέα	χρύσειον	ἀπλόος	ἀπλόη	ἀπλόον
E.	A. χρυσοῦς	χρυσῇ	χρυσοῦν	ἀπλοῦς	ἀπλῇ	ἀπλοῦν
	S. χρυσοῦ	χρυσῆς	χρυσοῦ	ἀπλοῦ	ἀπλῆς	ἀπλοῦ
	Tu. χρυσῶ	χρυσῇ	χρυσῶ	ἀπλῶ	ἀπλῇ	ἀπλῶ
	Te. χρυσοῦν	χρυσῇν	χρυσοῦν	ἀπλοῦν	ἀπλῇν	ἀπλοῦν
K.A.T.H.	χρυσῶ	χρυσᾶ	χρυσῶ	ἀπλῶ	ἀπλᾶ	ἀπλῶ
	S. Tu. χρυσοῖν	χρυσᾶιν	χρυσοῖν	ἀπλοῖν	ἀπλᾶιν	ἀπλοῖν
T.	A. H. χρυσοῖ	χρυσᾶι	χρυσᾶ	ἀπλοῖ	ἀπλᾶι	ἀπλᾶ
	S. χρυσῶν	χρυσῶν	χρυσῶν	ἀπλῶν	ἀπλῶν	ἀπλῶν
	Tu. χρυσοῖς	χρυσᾶις	χρυσοῖς	ἀπλοῖς	ἀπλᾶις	ἀπλοῖς
	Te. χρυσοῦς	χρυσᾶς	χρυσᾶ	ἀπλοῦς	ἀπλᾶς	ἀπλᾶ.

1. J. εα végzet, ha előtte ρ vagy hangzó van, ᾱ-ba vonatik össze, l. 16, J.: ἀργυρεᾶ ἀργυρᾶ; οα ᾱ-ba: ἀπλόα ἀπλᾶ; οαι αι-ba: ἀπλόαι ἀπλᾶι.

2. J. Az eltérő ékezés iránt l. 86.

Néhány ως végzetű melléknev az attikai ω ragozást követi, 135.

l. 89. Három végzetű csak πλέως πλέᾱ πλέων tele. σῶς (ebből σάος *salvus*) ó, ή σῶς (ή σᾶ ritka), τὸ σῶν, τὸν, τὴν σῶν; τοὺς σῶς (τὰ σᾶ). Némely idomai a mássalhangzói szerint ragozók; σῶος mellékidom rendszeren: σῶοι stb.

2. v jellemű, υς, εια, v végzetű melléknevek.

136.

Az ὕς, εἰᾶ, ὕ végzetű melléknevek hím és semleges idoma a mássalhangzói névragozást követi; a nőneműt képezi a minősített tőhöz járult ια, l. 104.

ήδύς ήδεῖα ήδύ έdes, kedves, γλυκύς γλυκεῖα γλυκύ έdes.

J. θήλυς θηλεῖα θήλυ νόι-ből θήλυσ nőneműnek is használtatott.

3. v jellemű melléknevek.

137.

A hím- és semleges idom a mássalhangzói névragozást követi; a nőnemű az ι-nak (a 26, 1-ben leírt) egy szótaggal hátrább-tételével képeztetik:

μέλας μελανια μέλαινα μέλᾱν fekete, s. μέλανος

τάλας ταλανια τάλαινα τάλαν szerencsétlen, s. τάλανος

τέρην τερενια τέρεινα τέρεν gyöngéd, s. τέρενος.

4. ντ jellemű melléknevek.

138.

ντ jelleműek számos igenevek. A nőnemben σα lép ια végzetnek helyébe; σα előtt a ντ pótnyújtással esik ki (l. 16, 2): λεγοντ-σα helyett λέγουσα. A nőnemű 71. γλῶσσα szerint, a hím- és semleges idom 97. λυθεῖς szerint ragoztatik.

πᾶς	πᾶσα	πᾶν	sajátítója	παντός	minden
ιστάς	ιστάσα	ιστάν	„	ιστάντος	állító
γραφείς	γραφείσα	γραφέν	„	γραφέντος	írott
λύων	λύουσα	λύον	„	λύοντος	oldó
άλούς	άλοῦσα	άλόν	„	άλόντος	elfogott
δεικνύς	δεικνῦσα	δεικνύν	„	δεικνυντος	mutató.

J. Az *εντ* jellemű melléknevek nőnemű képzője *εσσα* :

χαρίεις χαρίεσσα χαρίεν s. χαρίεντος bájos.

139. 5. Az *οτ* jellemű igenevek ragoztatnak 97. szerint.

A cselekvő mult időnek igeneve *ως, υια, ος* végzetű:

λελυκώς λελυκυῖα λελυκός, sajátítója λελυκός ki oldott.

140. A két végzetű, mássalhangzói ragozású melléknevek főbbjei:

1. a *ς* jelleműek, melyeknek ragozása a 113. §-ban látható:

ὁ, ἡ σαφής, τὸ σαφές, s. σαφοῦς nyilvános, ἀληθής, ἀληθές igaz.

2. a *ν* jelleműek, melyek 97. és 118. §. szerint ragoztatnak:

πέπων πέπον s. πέπον-ος érett, βελτίων βέλτιον jobb.

3. sajátyszerű végzetűek:

ἴδρις ἴδρι, s. ἴδρι-ος tudó, ἄρρῳην ἄρρῳεν, s. ἄρρῳεν-ος hím.

4. főnevekkel összetett melléknevek:

ἐλπίς:	εὐελπίς	εὐελπι	sajátítója	εὐέλπιδος	jóreményű
πόλις:	φιλόπολις	φιλόπολι	„	φιλοπόλιδος	városkedvelő
ὁδός:	μονόδους	μόνοδον	„	μονόδοντος	egyfogú
πατήρ:	ἀπάτωρ	ἄπατορ	„	ἀπάτορος	atyátlan
φρήν:	σώφρων	σῶφρον	„	σώφρονος	eszéletes.

141. Az egy végzetű melléknevek nagy számuak. A semleges idom vagy jelentvényöknél fogva nem szükséges, vagy alkat-jok miatt nem képezhető.

Hímneműek:		αἰγίληψ	π magas	νομᾶς	δ legeltető
		θῶψ	π hizelkedő	σποράς	δ elszórt
ἐθελοντής, οὐ önkéntes	πένης	τ szegény	φυγᾶς	δ futó, menekvő	
γεννάδας, οὐ nemes	γυμνής	τ könnyű fegy-	ἀναλκας	δ erőtlen	
		verzetű	ἐπηλυσ	δ beköltözött	
Közösneműek, ὁ, ἡ		ἡμιθνής	τ félholt	νέηλς	δ újonnan jött
ἥλις x egyenkorú	ἄγνως	τ ismeretlen	ἀκάμας	ντ fáradhatlan	
βλάξ x henye, buta	μελάγχρως	τ fekete színű	ἄπτην	tolatlan	
ἄρπαξ γ ragadozó	δρομάς	δ futkározó	μάκαρ	boldog	
μῶνυς x egykörmű	λογᾶς	δ válogatott	μακρόχειρ	hosszúkezű.	

μέγας, πολὺς, πρᾶος rendhagyó ragozása.

142.

μέγας nagy, πολὺς sok, πρᾶος szende, jámbor melléknevek ragozása annyiban rendhagyó, a mennyiben esetidomaik kétkét tőből képeztetnek, u. m. μέγας-εί μεγα és μεγαλο tőkből, πολὺς-εί πολυ és πολλο tőkből, πρᾶος-εί πραο és πραῦ tőkből.

A.	μέγας	μεγάλη	μέγα	πολὺς	πολλή	πολύ
S.	μεγάλου	μεγάλης	μεγάλου	πολλοῦ	πολλῆς	πολλοῦ
Tu.	μεγάλῳ	μεγάλῃ	μεγάλῳ	πολλῷ	πολλῇ	πολλῷ
Te.	μέγαν	μεγάλην	μέγα	πολύν	πολλήν	πολύ

πρᾶος	πραεῖα	πραῦ	πρᾶοι, πραεῖς	πραεῖαι	πραέα
πράου	πραείας	πράου	πράων, πραέων	πραειῶν	πραέων
πράῳ	πραεῖα	πράῳ	πράοις, πραέσιν	πραεῖαις	πράοις, πραέσιν
πρᾶον	πραεῖαν	πρᾶον	πράους	πραείας	πραέα.

1. J. A μεγα és πολυ tőből csak az egyesnek hímn és semleges, alany- és tárgyesete képeztetik, az egyes többi idomai és az egész kettős és többes szám rendes ragozása, μεγαλο és πολλο tővel.

2. J. πολλός, πολλόν az ión írónál találtatik, de μέγας, μέγαλον nem.

3. J. πρᾶος vagy πρᾶος minden nőidomait és némely hímn és semleges idomait πραῦ tőből képezi, kivált a többes számban.

4. J. Hiányos esetű φροῦδος, η, ον element, oda van, (πρὸ ὁδοῦ-ból, mint φρουρά = πρὸδρα). φρούδον κακοῦ Soph. Ai. 257. Tu. és te. nincs.

II. A melléknevek fokozása.

1. τερος, τερα, τερον és τatos, τατη, τατον képzőkkel.

A középfoknak megszokottabb képzői: τερος, τερα, τερον; 143. a felsőfoknak, „ „ τatos, τατη, τατον.

E képzők az alapfok hímidomának tiszta tőjéhez járulnak:

κουφός	könnyű	κουφο	κουφότερος, α, ον	κουφότατος, η, ον
γλυκός	édes	γλυκυ	γλυκύτερος	γλυκύτατος
σαφής	nyilvános	σαφες	σαφέστερος	σαφέστατος
μάκαρ	boldog	μακαρ	μακάρτερος	μακάριτατος
μέλας	fekete	μελαν	μελάντερος	μελάντατος
χαρίεις	kellemes	χαριεντ	χαριέστερος	χαριέστατος
πένης	szegény	πενητ	πενέστερος	πενέστατος.

J. πενητ tő η-ját rövidíti. τ és ντ a 19. és 100, kiv. szerint lesz σ-vá.

Észrevételek.

1. Az o jellemű tők az o-t ω-vá hosszítják, ha az előző szótag rövid, l. 144. 46. §. Akármily két mássalhangzó, vagy ζ, ξ, ψ itt hosszít.

σοφός	bölcs	σοφώτερος	σοφώτατος
ἐχϋρός	biztos	ἐχυρώτερος	ἐχυρώτατος
καθαρός	tiszta	καθαρώτερος	καθαρώτατος
πλούσιος	gazdag	πλουσιώτερος	πλουσιώτατος.

145. 2. Az o-t *αι* után kiigratja: γεραιός *vén* mindig, παλαιός *régi* és σχολαῖος *otiosus* néha: γεραιότερος, παλαιάτατος,

146. 3. Az o vagy ω helyébe *αι* lép ezen *ος* végzetű melléknevek fokozásánál: μέσος *közép*, ἴσος *egyenlő*, εὐδίας *derült*, πρωῒος *reggeli*, ὄψιος *késő*: μεσαίτερος, μεσαίτατος, εὐδίαίτερος, εὐδίαίτατος, πρωιαίτερον. ἡσυχος *csendes*, ἡσυχαιέτερος és ἡσυχώτερος. φίλος *kedves*, φιλωτέρος, τatos, φίλτερος, τatos és φιλαίτερος, τatos. πλησίον *közel*, πλησιαίτερον, πλησιαίτατος, mint παραπλησιαίτερος.

147. 4. εστερος és εστατος képzőkkel fokoztatnak:

a) az *ον* tők: σώφρων *okos*, σωφρον-έστερος σωφρον-έστατος εὐδαιμών *boldog* εὐδαιμον-έστερος εὐδαιμον-έστατος.

Kivétel. πίων *küvé* πιώτερος—τατος, πέπων *érett* πεπαίτερος πεπαίτατος.

b) ἀκράτος *vegyítetlen*, ἐρρώμενος *erős*, ἄσμενος *örömet*: ἀκρατέστερος, ἐρρώμενέστερος, ἄσμενέστατος. Más melléknevek ritkán.

c) néhány összevont *ου* tő: εὐνουσφό *indulatú*, εὐνούστερος, εὐνούστερος.

148. 5. ιστερος, ιστατος képzőkkel fokoztatnak:

λάλος *csacska*, πτωχός *nyomorú*, ὀψοφάγος *nyalánk*, μονοφάγος *magánevő* és néhány egy végzetű, pl. κλέπτης *tolvaj*, πλεονέκτης *bírványó*, ἄρπαξ *rapa*, ἀλαζών *kérkedő*, *hiú*: λαλίστερος, πτωχίστατος, κλεπτίστατος, ἀρπαγίστατος, ἀλαζονίστατος.

1. J. ὑβριστής *gőgős*, a 143. követi: ὑβριστιότερος, ὑβριστιότατος.

2. J. A χάρις-szal összetettek így: ἐπιχαριτώτερος, ἐνχαριτώτατος.

2. *ων*, *ιον* és *ιστος*, *ιστη*, *ιστον* képzőkkel.

149. Az *ων*, *ιον* és *ιστος*, *ιστη*, *ιστον* képzőkkel aránylag kevés melléknév fokoztatik. A tőhangzó az *ι* előtt kiesik. A középfok ragozása a 118. §-ban látható; a benne előforduló betűváltozásoknak törvényei a 28. és 29. §-ban.

ἡδύς *édes* ἡδύ *ἡδίων* seml. ἡδιον ἡδιστος, *η, ον*
 ταχύς *gyors* ταχύ *θάσσων* „ θάσσον *ταχίων*-ból τάχιστος, *η, ον*
 μέγας *nagy* μεγα *μείζων* „ μεῖζον *μεγίων*-ból μέγιστος, *η, ον*.

A tőnek *ρ*-ja kiesik ezeknek fokozásában:

ἐχθρός *ellenséges* ἐχθίων seml. ἐχθιον ἐχθιστος
 αἰσχρός *gyalázatos* αἰσχίων „ αἰσχιον αἰσχιστος
 οἰκτρός *szenandó* οἰκτριστός, οἰκτρότατος.

A következő melléknevek sajátzerű fokozása a 26—29. §-ban 150. előadott törvények által fejtetik meg s igazoltatik.

1. ἀγαθός jó:

1 ^o	középfok	semleges	felsőfok
ἀμεν	ἀμείνων	ἀμεινον	
ἀρες	ἀρείων Homerosnál		ἄριστος, η, ον
βελτο	βελτίων	βέλτιον	βέλτιστος, η, ον
κρατυ	κρείσσων, κρείττων	κρεῖσσον, τι	κράτιστος, η, ον
λων	λῶτων, λῶων	λῶϊον, λῶον	λῶστος, η, ον,

J. ἀμείνων és ἄριστος a derékséget és jelességet, κρείσσων és κράτιστος a másokét fölülmúló erőt fejezi ki leginkább. κρείσσων ellentétele ἥσσων, mint superior, inferior.

2. κακός rossz:

κακό-ς	κακίων	κάκιον	κάκιστος, η, ον
χερες	χείρων deterior	χεῖρον	χείριστος, η, ον
ήκυ	ἥσσων, ἥττων	ἥσσον, ἥττον	ἥκιστα minime.

3. μικρός kicsi μικρότερος és μείων μειον μικρότατος

4. ὀλίγος kevés ὀλίγιστος

ἐλαχυ ἐλάσσων, ἐλάττων ἐλασσον ἐλάχιστος

5. πολύς sok πλείων, πλέων πλεον, πλεῖν πλεῖστος

6. καλός szép καλλίων κάλλιον κάλλιστος

7. ῥάδιος könnyű, ῥέων ῥᾶον ῥᾶστος

8. ἀλγεινός fájdalmas ἀλγίων ἄλγιον ἄλγιστος
ἀλγεινότερος ἀλγεινότατος.

Hiányos fokozásuak:

151.

(νέος új)	νέατος novissimus
(πέραν túl)	περαιτέρος
προὔργου (ebből: πρὸ ἔργου hasznos)	προϋργιαίτερος hasznosb
(πρὸ előtt)	πρότερος előbbi πρῶτος első
(ὑπὸ alatt?)	ὑστερος utóbbi ὕστατος utolsó
ὑπέρ fölött, super, költ. ὑπέρτερος	ὑπέρτατος legfőbb; consul.

III. A melléknevek igehatározói.

A melléknév tőjéhez járuló ως képző igehatározót alkot. Az o 152. hangzó ezen ως előtt kiesik: καλός szép, καλῶς szépen. A más-salhangzói ragozásu tők sajátítói idomukkal képezik igehatározóikat: ταχύς gyors, ταχέως, σαφής világos σαφέως, összevontan σαφῶς. Mely melléknevek sajátítója összevont, azoknak igehatáro-

zója is összevont. Az igehatározó úgy ékeztetik, mint melléknevének többes sajátítója: *κουφός könnyű κουφῶς, ψυχρός hideg ψυχρῶς, πάντως mindenkép.*

J. A melléknevek egyes és többes semleges tárgyesete gyakran használtott igehatározó helyett.

153. Az igehatározónak régibb idoma α végzetű, pl. *τάχα hamar*, az attikai folyóbeszédben *talán*, *ἅμα egyszersmind*, *μάλα nagyon*, *μᾶλλον* (l. 27.) *inkább*, *μάλιστα leginkább*. *εὖ jól* ἁγαθός-nak igehatározója.

154. A közép- és felsőfoktól is származnak ωs végzetű igehatározók: *βεβαιότερως biztosabban*, *καλλιώνως szebben*. Közönségesen azonban igehatározók középfokául a melléknevek középfoku egyes semleges tárgyesete, felsőfoknak pedig a felsőfok többes semleges tárgyesete használtott: *βεβαιότερον*, *κάλλιον*, *βεβαιότατα*, *κάλλιστα*.

155. Az ω végű eredeti igehatározók *τερω* és *τατω* képzőkkel fokoztatnak:

ἄνω fenn ἀνωτέρω ἀνωτάτω ἔξω kifelé ἐξωτέρω ἐξωτάτω
κάτω alatt κατωτέρω κατωτάτω πόρῳ előre πορρώτέρω πορρώτάτω.

J. Hasonlóképen: *ἀπό, ἀπωτέρω távolabb*, *ἐκς, τάνολ ἐκαστέρω ἐκαστάτω*, *ἐγγύς közel ἐγγυτέρω és ἐγγύτερον; ἐγγυτάτω és ἐγγύτατα; ἄγχου közel ἀγχοτάτω és ἀγχότατα*. Költői: *ἄγχι közel, ἄσσον, ἄγχιστα*.

Hetedik fejezet: A névmás.

156. A hellen nyelvben személyi, mutató, visszahozó, kérdő, határozatlan és viszonyi névmások vannak.

A személyiek ismét eredeti, birtoki, visszatérő és kölcsönös névmások.

Az eredeti, személyi névmások ragozása ez:

E. A.	ἐγώ <i>ego</i>	én	σύ <i>tu</i>	te		
S.	ἐμοῦ, μοῦ	enyim	σοῦ	tied	οὗ	övé
Tu.	ἐμοί, μοί	nekem	σοί	neked	οἷ	neki
Te.	ἐμέ, μέ	engem	σέ	téged	ἐ	őt
K.A.Te.	νῶτε, νώ	miketten	σφῶτε σφῶ	ti ketten	σφῶς	ők ketten
S. Tu.	νῶν, νῶν	kettőnknek	σφῶν σφῶν	kettőtök.	σφῶν	kettőjöknek
T. A.	ἡμεῖς	mi	ὑμεῖς	ti	σφῆς s. σφέα	ők
S.	ἡμῶν	mienk	ὑμῶν	tietek	σφῶν	övék
Tu.	ἡμῖν	nekünk	ὑμῖν	nektek	σφισίν	nekik
Te.	ἡμᾶς	minket	ὑμᾶς	titeket	σφᾶς s. σφέα	öket.

1. Az egyes szám tői: *ἐμε me, σε te, ἐ se. ἐγώ, σὺ* külön idomú. 157.

A kettős szám tői: *ῥω nos, σφω, σφω.*

A többes szám tői: *ἡμε, ὑμε, σφε.* Az *ε* a raggal rendszerint összevonatik, onnan a vonka.

2. A személyi névmások simulásáról és egyenes ékezéséről l. az 53, 1 és az 55. §-t.

Nem simulók a személyi névmások, ha a mondatban nyomadékkal állanak, pl. ellentétekben és többnyire előljárok után is. Olyankor *ἐγώ*-nak teljesebb idomai használatnak: *δοκεῖ μοι látszik nekem, ἔμοι οὐ σοὶ τοῦτο ἀρέσκει nekem, nem neked tetszik ez.*

3. *ἡμῶν, ἡμῶν, ἡμᾶς* és *ὑμῶν, ὑμῶν, ὑμᾶς* idomok ha nyomadék nélküliek, némelykor másodélesek: *ἡμῶν, ὑμῶν.* Ilyenkor a tulajdonító és tárgyeset végtagja rendszerint rövidnek vétetik: *ἡμιν, ὑμας.* Hogyha a nyomadék mellett is rövid a végtag, az ékezet így áll: *ἡμίν, ὑμίν.*

4. Ha *γε* járul *ἐγώ, ἔμοι*-hoz, így ékeztetik: *ἐγωγε, ἔμοιγε, ἔμοιγε.*

5. *οὗ*-nak hiányzó egyes alanyesetét *αὐτός ο* pótolja. *οὗ, ἑ* attikai pro-sairóknál ritkán jön elő, *σφωέ, σφωίν* és *σφέα* épen nem. Az apróbb betűvel nyomtatott idomok Homerosnál és más költőknél gyakoriak.

A birtoki névmások a személyiek tőiből származtak: 158.

<i>ἐμε</i>	<i>ἐμός</i>	<i>ἐμή</i>	<i>ἐμόν</i>	enyim	<i>ἡμε</i>	<i>ἡμέτερος, α, ον</i>	mienk
<i>σε</i>	<i>σός</i>	<i>σή</i>	<i>σόν</i>	tied	<i>ὑμε</i>	<i>ὑμέτερος, α, ον</i>	tietek
<i>ἐ</i>	<i>ός</i>	<i>ή</i>	<i>όν</i>	övé	<i>σφε</i>	<i>σφέτερος, α, ον</i>	övék.

αὐτός, αὐτή, αὐτό maga, ο rendes melléknévként ragoztatik, 159. kivénen hogy semlegese az egyesnek 3 egyenlő esetében nem *ον*, hanem *ο* végzetű:

ὁ αὐτός, αὐτός, ἡ αὐτή, αὐτή, τὸ αὐτό, ταῦτό vagy *ταῦτόν* *ugyanaz, latinul idem, eadem, idem.*

A személyi névmások tői *αὐτός*-szal összetéve a visszatérő 160. névmásokat alkotják: *ἐμαυτοῦ, σεαυτοῦ, ἐαυτοῦ.*

S.	<i>ἐμαυτοῦ, ἡς</i>	<i>σεαυτοῦ, ἡς</i>	tenmagadé	<i>ἐαυτοῦ, ἡς</i>	önmagáé
	enmagamé	<i>σαυτοῦ, ἡς</i>		<i>αὐτοῦ, ἡς</i>	
Tu.	<i>ἐμαυτῶ, ἡ</i>	<i>σεαυτῶ, ἡ</i>	tenmagadnak	<i>ἐαυτῶ, ἡ</i>	önmagának
	enmagamnak	<i>σαυτῶ, ἡ</i>		<i>αὐτῶ, ἡ</i>	
Te.	<i>ἐμαυτόν, ἡν</i>	<i>σεαυτόν, ἡν</i>	tenmagadat	<i>ἐαυτόν, ἡν, ὁ</i>	önmagát
	enmagamat	<i>σαυτόν, ἡν</i>		<i>αὐτόν, ἡν, ὁ.</i>	

A többesben a két névmás külön ragoztatik:

<i>ἡμῶν</i>	<i>αὐτῶν</i>	<i>ὑμῶν</i>	<i>αὐτῶν</i>	<i>ἐαυτῶν, αὐτῶν, σφῶν</i>	<i>αὐτῶν</i>
minmagunké		tinmagatoké		önmagoké stb.	

ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο más, *alius* úgy ragoztatik, mint *αὐτός.* 161.

ἄλλος önmagával összetéve a kölcsönös névmást képezi,

melynek töje ἄλλ-ηλο, e helyett ἄλλ-αλλο. Csak kettős és többes száma van.

S. ἄλλήλ-οιν, αιν, οιν egymásé ἄλλήλων, ων, ων
 Tu. ἄλλήλοιν, αιν, οιν egymásnak ἄλλήλοις, αἰς, οἰς
 Te. ἄλλήλω, α, ω egymást ἄλλήλους, ας, α.

162. A legfőbb mutató névmások

egyenes alanyesete: ὅδε ἡδε τόδε ex itt, emez
 οὗτος αὕτη τοῦτο ex.

1. ὅδε a ó névhatározóból és a mutató δε szócskából áll, s épen úgy ragoztatik, mint a névelő; a δε a már ragozott esetidomokhoz járul.

2. οὗτος, αὕτη, τοῦτο névmásnak elején azon esetekben van lihenet vagy τ, hol ó, ἡ, τό-ban, s az első szótagban ott αυ kettős-hangzó, hol a névelőben α vagy η a hang, és ott ου, hol amabban is ο, ου, ω o hang van.

E.	ó	ἡ	τό	T.	οἱ	αἱ	τά
A.	ὅδε	ἡδε	τόδε		οἷδε	αἷδε	τάδε
	οὗτος	αὕτη	τοῦτο		οὗτοι	αὗται	ταῦτα
S.	τοῦ	τῆς	τοῦ			τῶν	
	τοῦδε	τῆςδε	τοῦδε			τῶνδε	
	τούτου	ταύτης	τούτου			τούτων	
Tu.	τῷ	τῇ	τῷ		τοῖς	ταῖς	τοῖς
	τῷδε	τῇδε	τῷδε		τοῖςδε	ταῖςδε	τοῖςδε
	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ		τούτοις	ταύταις	τούτοις
Te.	τόν	τήν	τό		τούς	τάς	τά
	τόνδε	τήνδε	τόδε		τούςδε	τάςδε	τάδε
	τούτον	ταύτην	τούτο		τούτους	ταύτας	ταῦτα
K.	τῷ	ταῖ	τῷ		τοῖν	ταῖν	τοῖν
A.Te.	τῷδε	ταῖδε	τῷδε	S. Tu.	τοῖνδε	ταῖνδε	τοῖνδε
	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ		τούτοιν	ταύταιν	τούτοιν.

3. ὅδε igehatározója ὡςδε ekkép, οὗτος-é οὕτως vagy οὕτω így l. 43, 3.

4. οὗτος ragozását követik ezek:

τοσοῦτος τοσαύτη τοσοῦτο vagy τοσοῦτον akkora
 τοιοῦτος τοιαύτη τοιοῦτο „ τοιοῦτον olyan
 τηλικούτος τηλικαύτη τηλικούτο „ τηλικούτον olyankorú,
 csakhogy οὗτος-nak τ-val kezdődő idomaiból ezen τ kiesik: ταῦτα, τοσαῦτα nem τοσ-τ-αυτα. τόςος, τοῖος, τηλίκος-hoz δε járulván, ezen élesen mutatók állanak elő: τοσόςδε ekkora, τοῖόςδε ilyen, τηλικόςδε ilyenkoru, rendes ragozással δε előtt.

5. ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο *amaz* oly ragozása, mint αὐτός, l. 159. §.

6. Az odamutatás erősbitése végett a már ragozott mutató névmáshoz éles ékezetű *ι* kapcsoltatik, mely előtt a rövid hangzó kiesik, a hosszú vagy kettőshangzó versmértékben rövidnek vétetik: οὐτος, ὁδὶ, ἐκεινωνί, αὐτῇ, τοῖςδὲ stb. Összehasonlítható ezzel a latin: *his-ce, has-ce.*

ὅς, ἥ, ὅ *ki, mely* visszahozó névmás minden esetidomaiban 163. lihenetes elejű:

E.	A.	ὅς	ἥ	ὅ	K.	ὥ	ᾗ	ὧ	T.	οἷ	αἷ	ᾶ
S.		οὗ	ἥς	οὗ		οῖν	αῖν	οῖν			ᾶν	
Tu.		ῶ	ῇ	ῶ		οῖν	αῖν	οῖν		οῖς	αῖς	οῖς
Te.		ὄν	ῇν	ὄ		ῶ	ᾶ	ῶ		οῦς	ᾶς	ᾶ.

τις, τί *ki? mi?* kérdő névmás csak az ékezet által különbözik τῖς, τὶ *valaki, valami* határozatlan névmástól. τῖς, τὶ simuló, l. 53, 2.

		kérdő		határozatlan	
E.	A.	τίς	τί	τις	τὶ
	S.	τίνος		τινός	
	Tu.	τίνι		τινί	
	Te.	τίνα	τί	τινά	τὶ
K.	A. Te.	τίνε		τινέ	
	S. Tu.	τίνων		τινοῖν	
T.	A.	τίνες	τίνα	τινές	τινά (ἅπτα)
	S.	τίνων		τινῶν	
	Tu.	τίσιν		τισίν	
	Te.	τίνας	τίνα	τινάς	τινά.

1. τίνος, τίνι helyett gyakran τοῦ, τῷ áll, mint τινός, τινί helyett 165. του, τῷ simulóként.

2. ὅστις, ἥτις, ὅ *ti a ki, a mely* ὅς és τῖς-ből tétetett össze.

A két τό külön ragoztatik: οὗτινος, ἥστινος, ὅτινι, οἷτινων stb. ὅ *ti a mely* azért iratik közzel, vagy ὅ, *ti, hogy* ὅτι *hogy*-tól meg lehessen különböztetni, l. 10, J.

3. τῖς összetételeiben a rövidebb idomok is jönnek elő, a mikor ὅ τό ragozatlan marad: ὅτου = οὗτινος, ὅτῳ = ὅτινι, ὅτων, ὅτοισιν gyérekben jön elő.

4. ἅτινα mellékidoma ἅπτα, de ἅπτα = τινά.

Más, 3 nemű határozatlan névmás δεῖνα *quidam*, melyet majd ragoztalanul, majd ily ragozással használtak a szónokok és vigjátékirók:

Egyes	ὁ ἡ τὸ δεῖνα	az meg az	Többes	δεῖνες
	δεῖνος			δεῖνων
	δεῖνι			
	δεῖνα			δεῖνας.

167. Viszonyi névmásoknak ezek neveztetnek:

kérdők	határozatlanok	mutatók	visszahozók
τίς ki?	τίς valaki	ὅδε, οὗτος ez	ὅς, ὅστις ki, mely
πότερος uter? melyik a 2 közül	πότερος egyik a 2 közül	ἕτερος egyik a 2 közül	ὁπότερος a me- lyik a 2 közül
πόσος mekkora? mennyi? quantus?	πόσος valamek- kora, valamennyi aliquantus	τόσος ekkora τοσόςδε ennyi τοσοῦτος tantus	ὅσος a mekkora ὁπόσος a men- nyi
ποῖος minő? qualis?	ποιός valaminő	τοῖος olyan τοιόςδε talis τοιούτος	οἷος a minő ὁποῖος
πηλίκος mily koru?	πηλίκος valamelykorú	τηλίκος ilyenkorú τηλικόςδε τηλικούτος	ἥλίκος ὁπηλίκος a mely koru.

J. A mutatók közül az attikai folyóbeszédben a -δε és -ουτος-szal erősített idiomok inkább használtattak, mint az egyszerűek.

168. Viszonyi igehatározók ugyanezen névmási tőkből:

kérdők	határozatlanok	mutatók	visszahozók
ποῦ hol?	πού valahol	ἐνθα ἐνθάδε itt ἐνταῦθα	οὗ ὅπου hol
πόθεν honnan?	ποθεν valahon- nan	ἐνθεν ἐνθενθε innen ἐντεῦθεν	ὅθεν ὁπόθεν honnan
ποῖ hová?	ποί valahova	ἐνθα ἐνθάδε ide ἐνταῦθα	οἷ ὅποι hova
πότε mikor?	ποτέ valaha	τότε akkor	ὅτε, ὁπότε mikor
πηνίκα mikor?		τηνικάδε ezen τηνικαῦτα időben	ἥνίκα mely ὁπηνίκα időben
πῶς miképp?	πώς valahogy	ὥδε, οὕτως így	ὥς, ὅπως a hogy
πῇ hová? miképen	πῇ valahova valahogyan	τῇδε ide ταύτη így	ἥ a merre ὅπη a hogy.

J. ἐκεῖνος amasz-nak megfelelő helyhatározók: ἐκεῖ amott, ἐκεῖθεν amon-
nan, ἐκεῖσε amoda.

Minden visszahozó névmáshoz és igehatározóhoz járulhat- 169.
nak ezen kötszók *δή, δήποτε, οὖν* = *akár*, latin *cunque* és *περ* si-
muló szócseka, mint nyomosbitó: *ὅστις δή ποτε akárki*, *quicunque*,
ὅπως οὖν akárhogy, *utcunque*, *ὥςπερ a hogy*.

Tagadó névmások: *οὐτίς, μήτις senki*, *οὐδέτερος, μηδέτε-
ρος egyik sem*.

Tagadó igehatározók: *οὐδαμοῦ, μηδαμοῦ sehol*, *οὐδαμῶς,
μηδαμῶς sehogy*.

Nyolcadik fejezet: A számnév.

1. Számjeleknek a hellenek betűiket használák és azokon kívül, 170.
hogy velők beérjék, még három idegen betűt, t. i. az ϵ után a *F*
Baũ-t vagy *Διγαμμα*-t, melyből utóbb ς *Στι* vagy *Στιγμα* lett = 6;
a keleti eredetű ς *Κόππα*-t = 90, és a ρ *Σαμπι*-t = 900. α' — ϑ'
egyesek, ι' = 10, κ' = 20 stb. π' = 80, φ = 90, ϱ' = 100, α =
1000, ι = 10000.

2. A betűknek, mint számjeleknek, fölébe jobbra egész 999-ig
egy vonal tétetik.

3. Ha két vagy több betű, mint számjel, áll egymás mellett, csak
az utolsó kapja a vonalt, az ezerecek alúl balra: $\alpha\omega\nu\delta'$ = 1854.

J. A régibb, a hajdankori hellen feliratokban gyakran használt számjele-
lés ez: *I* = 1, *II* = 5 *Πέντε*, *A* = 10 *Δέκα*, *H* = 100 *Ηεκατόν*, *X* = 1000
Χίλιοι, *M* = 10000 *Μύριοι*. Ezek a római számjelek módjára összehetők:
ΔΠΠ = 17. Ha ily csonka száru *Π*-nek közepébe *X* iratik = 5000, ha *M* = 50000.

A hellen számok megtanulását igen elősegíti ezen tábla

171.

α'	β'	γ'	δ'	ϵ'	ς'	ζ'	η'	ϑ'
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ι'	κ'	λ'	μ'	ν'	ξ'	$\omicron'$	π'	φ'
10	20	30	40	50	60	70	80	90
ϱ'	σ'	τ'	υ'	ϕ'	χ'	ψ'	ω'	ρ'
100	200	300	400	500	600	700	800	900
α	β	γ	δ	ϵ	ς	ζ	η	ϑ
1000	2000	3000	4000	5000	6000	7000	8000	9000
ι	κ	λ	μ	ν	ξ	$\omicron$	π	φ
10,000	20,000	30,000	40,000	50,000	60,000	70,000	80,000	90,000
ϱ	σ	τ	υ	ϕ	χ	ψ	ω	ρ
100,000	200,000	300,000	400,000	500,000	600,000	700,000	800,000	900,000
				$\iota\varrho$				
				1,000,000				

172. Érték	jel	tőszámok	sorszámok	számhatározók
1	α'	εἷς, μία, ἓν egy	πρῶτος, η, ον első	ἅπαξ egyszer
2	β'	δύο	δεύτερος	δις
3	γ'	τρεῖς, τρία	τρίτος	τρίς
4	δ'	τέσσαρες, τέσσαρα	τέταρτος	τετράκις
5	ε'	πέντε	πέμπτος	πεντάκις
6	ς'	ἕξ	ἕκτος	ἑξάκις
7	ζ'	ἐπτά	ἑβδομος	ἐπτάκις
8	η'	ὀκτώ	ὀγδοος	ὀκτάκις
9	θ'	ἐννέα	ἐνατος, ἑννατος	ἐνάκις, ἐννάκις
10	ι'	δέκα	δέκατος	δεκάκις
11	ια'	ἑνδεκα	ἐνδέκατος	ἐνδεκάκις
12	ιβ'	δώδεκα	δωδέκατος	δωδεκάκις
13	ιγ'	τρισκαίδεκα	τρισκαιδέκατος	
14	ιδ'	τεσσαρεςκαίδεκα τεσσαρακαίδεκα	τεσσαρακαιδέ- κατος	
15	ιε'	πεντεκαίδεκα	πεντεκαιδέκατος	
16	ις'	ἑκκαίδεκα	ἑκκαιδέκατος	
17	ις'	ἐπτακαίδεκα	ἐπτακαιδέκατος	
18	ιη'	ὀκτωκαίδεκα	ὀκτωκαιδέκατος	
19	ιθ'	ἐννεακαίδεκα	ἐννεακαιδέκατος	
20	κ'	εἴκοσιν	εἰκοστός	εἰκοσάκις
30	λ'	τριᾶκοντα	τριᾶκοστός	τριακοντάκις
40	μ'	τεσσαράκοντα	τεσσαρακοστός	τεσσαρακοντάκις
50	ν'	πεντήκοντα	πεντηκοστός	πεντήκοντάκις
60	ς'	ἑξήκοντα	ἑξηκοστός	ἑξηκοντάκις
70	ο'	ἑβδομήκοντα	ἑβδομηκοστός	ἑβδομηκοντάκις
80	π'	ὀγδοήκοντα	ὀγδοηκοστός	ὀγδοηκοντάκις
90	ρ'	ἐνενήκοντα	ἐνενηκοστός	ἐνενηκοντάκις
100	ρ'	ἑκατόν	ἑκατοστός	ἑκατοντάκις
200	σ'	διαχόσιοι, αι, α	διακοσιοστός	διακοσιάκις
300	τ'	τριᾶκόσιοι, αι, α	τριακοσιοστός	
400	υ'	τετρακόσιοι, αι, α	τετρακοσιοστός	
500	φ'	πεντακόσιοι, αι, α	πεντακοσιοστός	
600	χ'	ἑξακόσιοι, αι, α	ἑξακοσιοστός	
700	ψ'	ἐπτακόσιοι, αι, α	ἐπτακοσιοστός	
800	ω'	ὀκτακόσιοι, αι, α	ὀκτακοσιοστός	
900	=)	ἑνακόσιοι, αι, α ἐννακόσιοι, αι, α	ἐνακοσιοστός ἐννακοσιοστός	
1000	,α	χίλιοι, αι, α	χιλιοστός	χιλιάκις
2000	,β	δισχίλιοι, αι, α	δισχιλιοστός	
10000	,ι	μύριοι, αι, α	μυριοστός	μυριάκις
20000	,κ	δισμύριοι, αι, α	δισμυριοστός	δισμυριάκις
30000	,λ	τρिसμύριοι	τρισμυριοστός	τρिसμυριάκις.
100000	,ρ	δεκακισμύριοι	δεκακισμυριοστός	
200000	,σ	εἰκοσακισμύριοι	εἰκοσακισμυριοστός	

A tőszámok 1—4 ragozhatók, 5—199 ragozhatlanok. 173.

1	εἷς μία ἕν	2	δύο δύο
	ένός μιᾶς ένός		δυοῖν δυεῖν δύο
	ένί μιᾶ ένί		δυοῖν δυσίν δύο
	ἕνα μίαν ἕν		δύο.
3	τρεῖς semleg. τρία	4	τέσσαρες seml. τέσσαρα
	τριῶν		τεσσάρων
	τρισίν		τέσσαρσιν
	τρεῖς „ τρία		τέσσαρας „ τέσσαρα.

εἷς szerint ragoztatik: οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν és μηδείς, μηδεμία, μηδέν *senki, semmi, egysem*. A négyesnek minden idomaiban és származékaiban σσ mellett τι is jön elő, l. 34, 3. J. τεσσαράκοντα és τειταράκοντα. ἄμφω = *ambo, mind a kettő* s. és tu. esete ἄμφωιν, mellette a többes ἀμφότεροι, αι, α és az egyes ἀμφότερον volt használatban. ἄμφω néha, mint δύο, ragozatlan.

13 így is mondható: τρεῖς, τρία καὶ δέκα; 14 így: τέσσαρες, τέσσαρα καὶ δέκα. A tízesek az egyesek mellett καὶ-val tetszés szerinti rendben állhatnak: εἴκοσι καὶ πέντε vagy πέντε καὶ εἴκοσι, hanem καὶ nélkül a tízes elől áll: εἴκοσι πέντε; 110 ἑκατον δέκα. A huszonegyedik: εἷς καὶ εἰκοστός vagy πρῶτος καὶ εἰκοστός vagy εἰκοστός πρῶτος stb.

A tőszámok 200-tól fölfelé, valamint minden sor-, szorzó- és arányszámok is, 3 végzetű, rendes ragozása melléknevek: διακόσιοι, αι α. A közélet és a vigjátékirók szavajárása: ψαμμακίσιοι, *annyi, mennyi a tenger fövénye, a hány a homokszem*.

συν a számnevek tőivel a rányosztókat képez: σύνδυο *ketten ketten*, 176. σύντρεις *hármával*, συνδώδεκα, συνεκκαίδεκα. Másképen így: ἀνὰ ἕνα *egyenként*, κατὰ τέσσαρας *négyenként*.

πλοος πλους (latin *-plex*) képző szorzókat, πλασιος (latin *-plus*) arány- számokat alkot a számnevek tőivel: 177.

ἀπλοῦς, ἀπλή, ἀπλοῦν	egyszerű, egyes, egyszéle
διπλοῦς	διπλάσιος, ἰα, ἰον két annyi
τριπλοῦς	τριπλάσιος hármás
τετραπλοῦς	τετραπλάσιος stb.
πενταπλοῦς	πενταπλάσιος
ἑξαπλοῦς	ἑξαπλάσιος
ἑπταπλοῦς	ἑπταπλάσιος
ὀκταπλοῦς	ὀκταπλάσιος
ἐνναπλοῦς	ἐνναπλάσιος
δεκαπλοῦς	δεκαπλάσιος
ἑκατονταπλοῦς	ἑκατονταπλάσιος
χιλιαπλοῦς	χιλιαπλάσιος
μυριαπλοῦς	μυριαπλάσιος tízezerszer annyi.

- J. Ezek mellett körülírva is mondaték: *δὲς τοσοῦτοι*, költőileg *δὲς τόσοι* stb.
178. Számhatározók: *μοναχῇ egyféleképen, μοναχοῦ egyedül, μαγάνosan. διχῇ vagy δίχα kétszeresen, külön, διχόθεν kétfelől, τρίχα, τέτραχα, πένταχα* stb.
179. Számfőnevek: *ἡ μονάς μονάδος egység, δυάς, τριάς, τετράς, πεμπάς, ἑξάς, ἑβδομάς, ὀγδοάς, ἐννεάς, δεκάς, εἰκάς, ἑκατοντάς, χιλιάς, μυριάς. τρεῖς μυριάδες = 30000, ἑκατὸν μυριάδες = 1000000, μυριάκις μύριαι μυριάδες mennyi?*
180. A főbb mennyiségi melléknevek: *ἕκαστος mindenik, ἑκάτερος mindegyik kettő közől, πᾶς, πᾶσα, πᾶν minden, egész.* És határozók: *πολλάκις sokszor, πλεονάκις többször, πλειστάκις legtöbbször, ὀλιγάκις kevés-szer, ἑκαστάκις mindannyiszor, ὅσάκις a hányszor, τοσαυτάκις annyszor, πολλαχῇ sokszor, sokfélekép, πανταχῇ mindenütt, mindenképen.*
181. Az *αιος, αἰα, αἰον* végzetű számmelléknevek ezen kérdésre felelnek: *ἡνά-nyadik napon? δευτεραῖος ἀφίκετο második napon jött, διεφθείροντο οἱ πλεῖ-στοι ἐναταῖοι καὶ ἑβδομαῖοι ὑπὸ τοῦ ἐντὸς καύματος meghalának legtöb-ben 9. és 7. napon a belső forróságtól. De πρῶτος első-ből nem képez-tetett ily számmelléknév.*
182. Gyűneveknél *διακόσιοι, χίλιοι, μύριοι* stb. egyes számban is találatnak: *ἕπτος χιλία τριακοσία 1300 lovas, ἄσπις μυρία καὶ τετρακοσία 10400 nehéz fegyverzetű katona. μυρίος χρόνος. μύριοι = 10000 ettől μύριοι számtalan, igen sok* csak az ékezet által különbözik. *ἐν πενία μυρία εἰμί végső inségben nyomorgok.*
183. A latin *duodeviginti, undetriginta*-hoz hasonlítanak ezen levonó számkitételek: *ἀπέπλευσε ναυσὶ μᾶς (δυοῖν) δεούσαις πεντήκοντα elhajózott 49 vagy 48 hajóval. ἐνὸς δέοντι τριακοστῷ εἶτε egynek hijával 30. évben. τριακοσίων ἀποδέοντα μύρια τάλαντα = 10000—300 = 9700 talanton.*
184. Törtszámok így fejeztetnek ki: $\frac{2}{5} = \tau\omega\upsilon\upsilon \pi\acute{\epsilon}\nu\tau\epsilon \mu\epsilon\rho\omega\upsilon\tau\alpha \tau\acute{\alpha} \delta\upsilon\omicron \text{ vagy } \tau\omega\upsilon\upsilon \pi\acute{\epsilon}\nu\tau\epsilon \alpha\acute{\iota} \delta\upsilon\omicron \mu\omicron\iota\tau\alpha\iota, \tau\omicron\tau\iota\eta\mu\omicron\rho\iota\omicron\upsilon\tau\omicron \frac{1}{3}, \tau\epsilon\tau\alpha\rho\tau\eta\mu\omicron\rho\iota\omicron\upsilon\tau\omicron \frac{1}{4}.$ A nevező nem tétetik ki, ha csak egygyel nagyobb a számlálónál: $\tau\acute{\alpha} \delta\upsilon\omicron \mu\epsilon\rho\eta = \frac{2}{3}.$ *ἡμιτάλαντον $\frac{1}{2}$ talanton, τρία ἡμιδράκεα $1\frac{1}{2}$ Dareiosarany, ἐπὶ ἡμιτάλαντα vagy τέταρτον ἡμιτάλαντον = $3\frac{1}{2}$ talanton.* Mennyiségtanárok, pl. Archimedes, így je-lelék a törtszámokat $\gamma' = \frac{1}{3}, \delta' = \frac{1}{4}.$

IGERAGOZÁS,

κλίσεις ῥημάτων.

Előfogalmak.

A hellen igében van:

185.

1. három szám: egyes, kettős, többes,
2. három igenem: cselekvő, ενεργητικόν, ἔλυσα oldottam
középige, μέσον, ἔλυσάμην oldottam
magamnak
szenvedő, παθητικόν, ἐλύθην oldattam,
3. az időeknek, χρόνος, két főosztálya, u. m.

A. főidők:

1. jelen,	ὁ ἐνεστώς,	λύω oldok
2. mult,	ὁ παρακείμενος,	ἔλυκα oldottam
3. jövő,	ὁ μέλλον,	λύσω oldandok

B. mellékidők vagy történetiek:

1. félmult,	ὁ παρατατικός,	ἔλυνον oldék
2. régmult,	ὁ ὑπερσυντελικός,	ἐλελύκειν oldottamv.
3. határozatlan,	ὁ ἀόριστος,	ἔλυσα oldottam

4. öt mód, ἑγκλίσεις,

1. jelentő,	ὀριστική,	λύω oldok
2. foglaló,	ὑποτακτική,	λύω oldjak
3. ohajtó,	εὐχτική,	λύοιμι oldané
4. parancsoló,	προστακτική,	λύε oldj
5. határtalan,	ἀπαρέμφατος,	λύειν oldani

5. igenév, μετοχή,

igemelléknév: λυτός, η, ον oldott, oldható λυτός, α, ον oldandó.

Észrevételek:

1. A hellen középige a magyarhoz sokban hasonlít, s többnyire azt fejezi ki, mit az alany *magának*, *maga érdekében* vagy *önmagán* tesz, pl. πράττωμαι χρήματα *pénzt szerzek magamnak*, φυλάττωμαι *őrizkedem*, λούω *mosok*, λούομαι *mosdom*, λούομαι *mosatom*. A cselekvő, közép és szenvedő igék lényeges különbségét ezen magyar igék teszik szembetűnővé: tanít, tanul, taníttatik; fordít, fordul, fordíttatik; bont, bomlik, bontatik; fejt, fejlik, fejtetik; füröszt, fürdik, fürösztetik.

2. A szenvedő ige csak a határozatlanban és jövőben saját ragozása, többi idői a középigével közösek.

Az igenemek és az idők bővebb ismertetése a mondattanba való.

3. A tétovázó igéknek, *verba deponentia*, értelme át- vagy benható, ragozásuk pedig középigei vagy szenvedő, cselekvő nélkül, pl. βούλομαι *akar*, αἰσθάνομαι *érez*. A *tétovázó középigék* határozatlan ideje középídomú, a *tétovázó szenvedőké* szenvedő ragozásu.

4. A határozatlan idő elbeszélő igeidőnek használtatik; a többi idők más nyelveknek, pl. a latinak hasonló nevezetű időihez hasonlítanak.

5. Némely idők kétféle idomuak, gyengék vagy erősek, pl. ἐτρεψάμην *fordítottam magamnak* középigei gyenge határozatlan, ἐτραπόμην *fordultam* erős. Mások a gyenge időket első, az erőseket második időknek nevezik, mi kényelmes ugyan, de nem jellemző, nem igaz.

Eredetibb, régibb az erős idom. Mind a gyenge, mind pedig az erős időket egymás mellett aránylag kevés igék, jobbra gyökigék, sarjasztották, l. 206.

6. Az ohajtó mód nevérl és a magyar nyelvből ismeretes.

7. A jelentő mód tárgyi, a többi igemódok alanyiak.

8. Az alanyi módok csak a fő- és a határozatlan időkből képezhetnek.

9. A jövő időknek nincsen foglaló és parancsoló módjok.

10. Igeragozási képzőkben a hellen nyelv igen gazdag, mert igeképzőinek száma 579, míg a latin nyelvén csak 121, a németé pedig 17.

11. Minden ragozási idomokkal egy hellen ige sem bír, ámbár azok nyelvtani mintául képezhetők. Ezt azonban csak úgy kell érteni, hogy a ránk maradt irodalmi művekben nem találhatók minden ragozási idomok egy igéből, de az élő nyelvben azért sok létezhetett, mi most hiányzik.

187. 1. Az ige személyragainak eredeti idomai ezek voltak:

	Cselekvő		Középige	
	főidőkben	mellékidőkben	főidőkben	mellékidőkben
Egyes	1. -μι	-ν	-μαι	-μην
	2. -σι	-ς	-σαι	-σο
	3. -τι	—	-ται	-το
Kettős	1. -μεν		-μεθον	
	2. -τον		-σθον	
	3. -τον	-την	-σθον	-σθην
Többes	1. -μεν		-μεθα	
	2. -τε		-σθε	
	3. -ντι = σι	ν ντ-ből	-νται	-ντο
	31, a. 35.	41. §. szerint		

2. A cselekvő főidők személyragai ezen igeidomok által megtarthatók:

ἐγ-μί vagyok ἐσ-μέν ketten vagyunk ἐσ-μέν vagyunk
 ἐσ-σί összevonva εἷ vagy ἐσ-τόν „ vagytok ἐσ-τέ vagytok
 ἐσ-τί van ἐσ-τόν „ vannak εἰ-σί vannak.

3. Az egyes számnak személyragai nem egyebek, mint az igetőhöz füg-

gesztett személyi névmások. μ i és μ e, σ i és σ e, τ i és τ o között szembetűnő a rokonság.

4. A cselekvőben a kettős és a többes számnak első személye mindenkor egyenlő. A közép és szenvedő igének kettős számu első személye ritkán jön elő.

Az ige-tő 7 idő-tőre ágzik el, melyekből az idők, módok és 188. igenevek erednek. A lényegesen különböző 7 időtő imez:

A. a cselekvő és közép igének közös tői:

1. a jelen idői tő, melyből a jelen és félmult ered,
2. az erős határozatlan időnek tője, melyből az erős határozatlan ered,
3. a jövő tő, melyből a jövő származik,
4. a gyenge határozatlan időnek tője, melyből a gyenge határozatlan ered,
5. a mult időnek tője, melyből a mult és a régmult képeztetik;

B. a szenvedő igének külön tői:

6. a szenvedő igének erős tője, melyből az erős határozatlan és az erős jövő ered,
7. a szenvedő igének gyenge tője, melyből a gyenge határozatlan és a gyenge jövő ered.

A foglaló módnak jegye vagy köthangja (l. 195, 4) hosszú 189. hangzó: ω , η : $\lambda\upsilon$ - ω - $\mu\epsilon\nu$ *oldjunk*, $\lambda\upsilon$ - η - $\tau\epsilon$ *oldjátok*.

Az ohajtó mód köthangja az ι , mely gyakran más hangzókkal σ i, α i, ϵ i kettőshangzóba olvad össze: $\lambda\upsilon$ - σ i- $\mu\epsilon\nu$ *oldanánk*, $\lambda\upsilon$ - σ - α i- $\mu\epsilon\nu$ *oldottunk volna*, $\lambda\upsilon$ - θ - ϵ i- $\eta\nu$ *oldattam volna*.

A foglaló mód a főidők személyragait, az ohajtó mód a mellék idők személyragait veszi föl.

Az ω és a μ igeragozás.

A hellen nyelvben 2 fő igeragozás van:

190.

1. az első és legszokottabb fő igeragozás a személyragokat a jelen és az erős határozatlan időbeli tővel köthang által egyesíti: $\lambda\upsilon$ - σ - $\mu\epsilon\nu$, ϵ λίπ- σ - $\mu\epsilon\nu$. ω igeragozásnak azért neveztetik, minthogy a szerinte ragozható igéknek cselekvő, jelentő módu, jelen időbeli, egyes számu első személye ω végzetű.

2. a második ritkább és régiesb igeragozás a személyragokat a jelen és az erős határozatlan időbeli tővel köthang nélkül fűzi össze: ϵ σ- $\mu\epsilon\nu$. μ i ragozásnak azért mondatik, mivel cselekvő, jelentő módu, jelen időbeli egyes első személye μ i végzetű.

A többi 5 időtőnek képzői mind a két főragozással közösek.

Az igének ékezése.

191. *Alapszabály:* Az ékezet az ige végétől annyira halad előre, mennyire azt a végtagnak hosszú vagy rövid volta megengedi: λύω, λύετε, λύομενος.

J. αι és οι az ige végén csak az ohajtóban véték hosszúnak: παιδεύσαι, παιδεύοι, l. 56, 1. 3.

192. Az igének összevont szótaga csak akkor ékeztetik, ha az összevont hangzók egyike ékezetes volt, ha az első, vonkával, ha a másik, élessel: τιμάω τιμῶ, τιμαέτω τιμάτω, πεσοῦμαι, τιθῶμαι, λυθῶ.

193. Az összetett igék az alapszabályt követik, ezen megszorításokkal:

1. az összetett igének hangsúlya nem eshetik az első szónak azon szótagán túl, mely az összetétel előtt ékezetes volt: ἀπόδος adj vissza (ἀπό), nem ἀποδος, ἐπίθες tégy rá (ἐπί), nem ἐπιθες;

2. kétszer összetett iginél az ékezet nem eshetik az első összetételén túl: συνέκδος adj ki vele, παρένθες tégy be mellé;

3. az ékezet nem jöhet az igének előra ga vagy kettőzete elé: ἀπῆλθεν elment, ἀφῆκται eljött, még akkor sem, ha az előrag vagy kettőzet nem volna külön észrevehető: ὑπέϊκον engedék, ἀνεῦρε meglelt.

194. A többi eltérések az alapszabálytól ezek:

1. minden ναι végzetű határtalan a végelőtti szótagon ékezetes: λελυκέναι, τιθέναι, θείναι, λυθῆναι, γραφῆναι;

2. az ω igék cselekvő erős határozatlan idejének határtalanja vonkás: λαβεῖν, βαλεῖν, μαθεῖν;

3. az ω igék közép erős határozatlan idejének határtalanja másodéles: λαβέσθαι, τραπέσθαι, λιπέσθαι;

4. a cselekvő ige gyenge határozatlan idejének határtalanja a végelőtti szótagon hangsúlyos: παιδεῦσαι, τιμῆσαι;

5. a középige mult idejének határtalanja a végelőtti szótagon hangsúlyos: λελύσθαι, πεπαιδεῦσθαι, κεκομίσθαι;

6. az ω igék cselekvő erős határozatlan idejének igeneve végéles: λαβών, βαλών, λιπών;

7. az ω igék cselekvő multjának igeneve végéles: λελυκώς, νενικηκώς, μεμαθηκώς;

8. a szenvedő határozatlan idők igenevei végélesek: λυθείς, γραφείς, ταχθείς;

9. a *μι* igék cselekvő jelen és erős határozatlan idejének ige-nevei végélesek: *τιθείς, ἀποδούς, στάς*;

10. a közép mult igeneve másodéles: *λελυμένος, ἡμμένος*;

11. a középigéi erős határozatlan parancsolójának egyes 2. személye vonkás: *λαβοῦ, ἀφοῦ, προδοῦ*;

Kivétetnek csak a kéttagú előjáróval összetett egytagu igetőknek ilyen idomai: *περίθον, κατάθον, ἀπόθον*.

12. a cselekvő ige erős határozatlan parancsolójának egyes számu 2. személye ezen igékben végeles: *εἰπέ mondj, ἐλθέ jöjj, εὗρε találj, ἰδέ láss, λαβέ fogj*. De az összetettek: *ἄπειπε, πάρελθε* stb. a 193. szerint.

J. A cselekvő és középigéi gyenge határozatlannak 3 egyenlő hangzatú és csak az ékezet által különböző idoma van: *βουλεύσαι tanácsolna* a 191, J. szerint, *βουλεῦσαι tanácsolni* a 194, 4 szerint és *βούλενσαι tanácskozzál* a 191. szerint.

Kilencedik fejezet:

ELSŐ FŐIGERAGOZÁS, ΣΥΖΥΓΙΑ, Ω VÉGZETŰ IGÉK.

I. A jelen időbeli tő.

A. A jelen időbeli tőnek ragozása.

Jelen időbeli tő az, mi az *ω* végzetnek elvetése után megma-195. rad. Ezen tőből képeztetnek a jelen időnek minden módjai az ige-névvel együtt és a félmult, következőképen:

1. Köthangul *μ* és *ν* orrhetűk előtt *ο*, *ω*, *ου* **ο** alhang, egyéb mássalhangzók előtt *ε*, *η*, *ει* **e** felhang szolgál.

2. A cselekvő igének jelentő módu, jelen idői egyes 1. személyében az eredeti *μι* rag lekopott és *ο* köthang *ω*-vá nyújtatott; az egyes 2. személyben *σι* ragnak *ι*-ja, a 3. személyben pedig *τι* vettetett el, s pótlásul *ε* *ει*-vé hosszabodott: *λυ-ε-σι*-ből lett *λύεις*, *λυε-τι*-ből *λύει*. A többes 3. személynek *ου*-ja pótlónyújtás *ο* helyett a 16, 2. § szerint: *λύ-ου-σι* *λυ-ο-νσι*-ből, az ősz és dór nyelvben *λύοντι*, l. 35.

3. A középigének jelentő módu, jelen idői egyes 2. személyében az *η* *ε(σ)αι*-ből lett: *λύ-η* ebből: *λύ-εσαι* 32, b. szerint; az igazi attikai képző *ει*, mely *οἶει vélsz*, *βούλει akarsz*, *ὄψει látandsz* szókban *η* képzőnek kirekesztésével divatozott, később *η* lett a közhasználatú képző.

4. A foglaló módban a jelentőnek *ο*, *ου*-ja helyett *ω*, *ε*-a h. *η*, *ει* h. *η* van; a középigének egyes 2. személyi *η* képzője *η(σ)αι*-ből vonatott össze.

5. A középigének parancsoló módu egyes 2. személyében és a félmult időiben *ου εσο* = *εο*-ból vonatott össze: *λύου* = *λύε(σ)ο*, *ἐλύου* = *ἐλύε(σ)ο*, 15, a. 32, b. szerint. Az ohajtó módu egyes 2. személyi *οιο* képző *οισο*-ból eredt.

Jelen idő		Jelentő	Foglaló	Ohajtó
Cselekvő		oldok	oldjak	oldanék
E.	1	λύ-ω	λύ-ω	λύ-οι-μι
	2	λύ-ει-ς	λύ-ης	λύ-οι-ς
	3	λύ-ει	λύ-η	λύ-οι
K.	2	λύ-ε-τον	λύ-η-τον	λύ-οι-τον
	3	λύ-ε-τον	λύ-η-τον	λυ-οί-την
T.	1	λύ-ο-μεν	λύ-ω-μεν	λύ-οι-μεν
	2	λύ-ε-τε	λύ-η-τε	λύ-οι-τε
	3	λύ-ου-σιν	λύ-ω-σιν	λύ-οι-εν
Közép és Szenvedő		oldok magamnak oldatom	oldjak magamnak oldassam	oldanék magamnak oldatnám
E.	1	λύ-ο-μαι	λύ-ω-μαι	λύ-οί-μην
	2	λύ-η v. λύ-ει	λύ-η	λύ-οι-ο
	3	λύ-ε-ται	λύ-η-ται	λύ-οι-το
K.	1	λυ-ό-μεθον	λυ-ώ-μεθον	λυ-οί-μεθον
	2	λύ-ε-σθον	λύ-η-σθον	λύ-οι-σθον
	3	λύ-ε-σθον	λύ-η-σθον	λυ-οί-σθην
T.	1	λυ-ό-μεθα	λυ-ώ-μεθα	λυ-οί-μεθα
	2	λύ-ε-σθε	λύ-η-σθε	λύ-οι-σθε
	3	λύ-ο-νται	λύ-ω-νται	λύ-οι-ντο
Félmult		C s e l e k v ő oldék		
E.	1	ἔ-λυ-ο-ν	K. ἔ-λύ-ε-τον ἔ-λυ-έ-την	T. ἔ-λύ-ο-μεν ἔ-λύ-ε-τε ἔ-λυ-ο-ν.
	2	ἔ-λυ-ε-ς		
	3	ἔ-λυ-ε-ν		

B. Az előrag, αὐξησης, augmentum.

197. Az előrag az elmultságnak jele minden mellékidők jelentő módjában.

Az előrag két alakban jelenkezik:

1. a szótagos előrag áll ϵ betűben, mely az igető elejéhez járul,

2. az idői előrag áll az igét kezdő hangzónak nyújtásában.

Szótagos előraguak a mássalhangzón kezdődő igék: ἔ-λυ-ο-ν, ἔ-γραψ-ά-μην.

1. J. A ρ -val kezdődő igékben ezen ρ az előrag után kettőztetik: ῥίπτω

időbeli töjének ragozása.

Parancsoló	Határtalan	Igenév
oldj	oldani	oldó
λῦ-ε λυ-έ-τω λύ-ε-τον λυ-έ-των λύ-ε-τε λυ-ό-ντων v. λυ-έ-τωσαν	λύ-ειν	λύων λύουσα λύον sajátító : λύοντος λυούσης λύοντος
oldj magadnak oldassál	oldani magának oldatni	oldó ki oldatik
λύ-ου λυ-έ-σθω λύ-ε-σθον λυ-έ-σθων λύ-ε-σθε λυ-έ-σθων v. λυ-έ-σθωσαν	λύ-ε-σθαι	λυ-ό-μενος λυ-ο-μένη λυ-ό-μενον sajátító : λυομένου λυομένης λυομένου
Középike és szenvedő oldék magamnak oldatám		
E. έ-λυ-ό-μην έ-λύ-ου έ-λύ-ε-το	K. έ-λυ-ό-μεθον έ-λύ-ε-σθον έ-λυ-έ-σθην	T. έ-λυ-όμεθα έ-λύ-ε-σθε έ-λύ-ο-ντο.

dob, félmult *ἔρριπτον*, gyenge határozatlan *ἔρριψα*, l. 34, 1. J.

2. J. Ezen 3 ige: *βούλομαι akar*, *δύναμαι -hat, -het*, *μέλλω fog*, *készül, szándékozik* az attikai nyelvben, kivált az újabb íróknál, *η* erősb előragú: *ἡ-βουλ-όμην, ἡ-δυν-ά-μην, ἡ-μελλ-ο-ν*.

Az idői előrag hangzó elejű igékhez járul, minden mult idő- 198. ben változatlanul marad, és abban áll, hogy általa az ige tőnek rövid hangzója megnyújtatik, mi által a szó egy hangmértani időtartammal (*χρόνος*) növekedik. Az idői előrag által

α lesz η-vá: ἄγω vezet félmultja ἤγ-ο-ν
ε „ η-vá: ἐλαύνω hajt „ ἤλαυν-ο-ν
ο „ ω-vá: ὀνειδίζω gyaláz „ ὤνειδιζ-ο-ν

ι	lesz	ι-vá:	ἵκετεύω	esdekel	félmultja	ἵκέτευ-ο-ν
ῥ	„	ῥ-ná:	ῥβρίζω	dölyföng	„	ῥβρίζ-ο-ν
αι	„	η-vá:	αἰσθάνομαι	érez	„	ἡσθάν-ό-μην
αν	„	ην-vé:	αὐξάνω	gyarapít	„	ἡῦξάν-ο-ν
οι	„	ω	οἰκτεῖρω	sajnál	„	ὠκτεῖρ-ο-ν.

199. Előragtalanok az η, ω, ι, ῥ elejű igék, valamint többnyire az εἰ, εὐ és οὐ kettőshangzó elejűek is:

εἰκάζω gyanít, félmultja εἰκάζ-ο-ν, néha ἡκαζον

εὐρίσκω talál „ εὐρίσκ-ο-ν, erős határozatlan néha ἡῦρον.

α, αν és οι közvetlenül hangzó előtt szinte előragtalan: αἶτω hall, αἶον, αὐαίνω szárít, αὐαῖνον, οἰακίζω hajót kormányoz, οἰάκισον.

Néha más kettőshangzóju igék is. De οἶομαι vél, ὥομην.

200. Következő 10 ε-nal kezdődő ige η helyett εἰ előragú:

εἶω	hagy	fm.	εἶων	ἐργάζομαι	dolgozik	fm.	εἰργαζόμεν
εἶθίζω	szoktat	„	εἶθίζον	ἐρπω	mász	„	εἶρπον
εἰλίσσω	teker	„	εἰλίσσον	ἐρπύζω	megy	„	εἶρπυζον
εἰλω	von	„	εἰλκον	ἐστιάω	vendégel	„	εἰστίων
ἐπομαι	követ	„	εἰπόμεν	ἔχω	bir	„	εἶχον.

ἐορτάζω ünnepel igének második hangzója veszi fel az előragot: ἐώρταζον.

201. Szótagos előraguak hangzós elejük dacára az eredetileg δίγμμα-n kezdődő igék: ἀνδάνω tetszik, ἐάνδανον, οὐρέω vizel, ὠθέω taszít, ὠνέομαι megvesz. Kétszeres, t. i. szótagos és idői előraguak: ὀράω lát, ἐώρων, ἀνοίγω nyit, ἀνέφωγον.

202. Előljárával összetett igéknek előraga az előljáró és az igető között áll: εἰσφέρω bevisz, εἰσφέρον, προσάγω hozzászövet, προσῆγον, ἐκβάλλω kivet, ἐξέβαλον. ἐν ben, σύν vel szócskák ε előtt visszanyerik eredeti alakjokat, melyet a jelenidőben a hasonítás (22. §.) elváltoztatott: συλλέγω gyűjt, συνέλεγον, ἐμβάλλω, ἐν-ἐβαλλον.

Hangzón végződő előljárók véghangzója az előrag elől kiesik: ἀποφέρω elvisz, ἀπέφερον, καταβαίνω lemegy, κατέβαινον.

Kivétel. περί körül és πρό előre soha sem veszti véghangzóját: πρό ο-a az ε-nal gyakran ου-ba vonatik össze: περιέφερον, προῦβαινον, l. 39.

203. 1. Némely, már (előljárókkal) összetett névszóktól származott igéknél az előrag az összetett ige elején áll: ἐναντιόομαι (ἐνάντιος-tól) ellenez, ἡναντιούμην; παρόρρησιάζομαι (παρόρρησία szabadszólás), ἐπαρόρρησιάζομην. Más ilyen igéknél a szócska után: ἐκκλησιάζω (ἐκκλησία gyűlés) ἐξεκκλησιάζον, ὑποπτεύω gyanakodik (ὑποπτος gyanús), ὑπώπτειον, κατηγορέω vádol, κατηγοροῦν. παρανομέω törvénytelenkedik (παράνομος törvény elleni), rendhagyólag παρηνόμουν. Hasonlóképen a szócska után:

ἀπολογέομαι (ἀπόλογος elbeszélés) szóval véd, ἀπελογησάμην
 ἐγκωμιάζω (ἐγκώμιον dicséret), magasztal, ἐνεκωμιάζον
 ἐμφανίζω (ἐμφανής látható) mutat, ἐνεφάνιζον
 ἐνεδρεύω (ἐνέδρα les) lest vet, ἐνηδρεύθην
 ἐπιτηδεύω (ἐπίτηδες buzgón) gyakorol, űz, ἐπετήδευσα
 προξενέω (πρόξενος vendégbarát) véd, ótalmaz, szerez, προὔξενουν.

2. Némely előjáróknak jelentése némely összetételekben úgy szólván elveszett, és az ilyen összetett igék az előragra nézve egyszerűek: καθεύδω *alszik*, ἐκάθειδον és καθιῆδον, καθίζομαι *ül*, ἐκαθίζομην.

3. Némely összetett igéknek két előrag van, az egyik a szócska előtt, a másik a fő előtt: ἀνέχομαι *tűr*, ἡνειχόμην, ἀνορθώω *feleggyenesít*, ἡνώρθουν, ἐνοχλέω *alkalmatlankodik*, ἡνώχλουν, παροινέω *borozásnál illetlenkedik*, ἐπαρώνουν.

4. Némely előjárókkal összetett igék majd két majd csak egy előraguak:

ἀφίημι elküld, ἡφίουν és ἀφίουν
 καθίζω leültet, ἐκάθισα és καθῖσα
 ἐπίσταμαι tud, ἡπιστάμην
 ἀμφιέννυμι ruház, ἡμφίεσα.

5. Némely összetett igékben, melyeknek egyszerű idoma nem létezik, a szócska után áll az előrag:

ἀπαντάω találkozik, ἀπήντων, ἀπολαύω élvez, ἀπέλουν
 ἀποδιδράσκω elfut, ἀπεδίδρασκον, ἐξετάζω vizsgál, ἐξήταζον.

6. Két előraguak ezen egyszerű igék is: διαιτάω (*διαίτα életmód*) *él*, ἐδιήτησα, διακονέω (*διάκονος szolgá*) *szolgál*, ἐδιηκόνουν.

7. A δυσ-szel (*rossz, -talan*) összetett igék a szótagos előragot δυσ elé, az időit δυσ után veszik fel: δυστυχέω *szerencsétlen*, ἐδυστύχουν, δυσαρρεστέω *viszsatetszik*, δυσηρέστουν. Az εὐ-vel összetett igékben εὐ után az idői előrag gyéren találtatik: εὐτυχέω *szerencsés*, εὐτύχουν, εὐεργετέω *jót tesz*, εὐεργέτουν és εὐηργέτουν.

8. A többi összetett igéknél elől van az előrag: ἀτιμάζω *megsért*, ἡτίμαζον, οἰκοδομέω *épít*, ᾠκοδόμουν, μυθολογέω *regél*, ἐμυθολόγουν.

Tiszta igék.

1. Összevonatlan igék:

ἀγορεύω szónokol
 βουλεύω tanácsol
 δουλεύω szolgál
 θηρεύω vadász
 ἵππεύω lovagol
 κελεύω parancsol
 νεύω int, nuo
 πιστεύω hisz
 ἀνύω végez
 ἰσχύω erős
 κωλύω gátol
 παλαίω küzd

2. Összevont igék:

ἀγαπάω szeret
 ἐράω szeret
 ἐρωτάω kérdez
 σιγάω hallgat
 σιωπάω hallgat
 βροντάω dörög
 γελάω nevet
 φιλέω szeret
 μισέω gyűlöl
 φθονέω irigyel
 λυπέω búsít
 ζητέω keres
 κοσμέω ékesít
 λαλέω fecseg
 καλέω hív
 μετρέω mér
 πονέω dolgozik
 ἐπαινέω dicsér
 ἐλευθερόω szabadít
 δηλόω nyilvánít
 ἐρημόω pusztít
 ζημιόω büntet
 στεφανόω koszorúz
 χρυσόω aranyoz.

C. Ö s s z e -

204. Az αω, εω, οω végzetű igék α, ε, ο jellemhangzójokat a jelenidőí tőnek minden idomaiban a köthanggal a 12—15 §. szabályai

τιμά-ω tisztel				ποιέ-ω csinál		δουλό-ω leigáz		
Cselekvő ige								
J e l e n t ő	E.	1	τιμάω	τιμῶ	ποιέω	ποιῶ	δουλόω	δουλῶ
		2	τιμάεις	τιμᾷς	ποιέεις	ποιεῖς	δουλόεις	δουλοῖς
		3	τιμάει	τιμᾷ	ποιέει	ποιεῖ	δουλόει	δουλοῖ
	K.	1						
		2	τιμάετον	τιμᾶτον	ποιέετον	ποιεῖτον	δουλόετον	δουλοῦτον
		3	τιμάετον	τιμᾶτον	ποιέετον	ποιεῖτον	δουλόετον	δουλοῦτον
	T.	1	τιμάομεν	τιμῶμεν	ποιέομεν	ποιοῦμεν	δουλόομεν	δουλοῦμεν
		2	τιμάετε	τιμᾶτε	ποιέετε	ποιεῖτε	δουλόετε	δουλοῦτε
		3	τιμάουσιν	τιμῶσιν	ποιέουσιν	ποιοῦσιν	δουλόουσιν	δουλοῦσιν
F o g l a l ó	E.	1	τιμάω	τιμῶ	ποιέω	ποιῶ	δουλόω	δουλῶ
		2	τιμάης	τιμᾷς	ποιέης	ποιῆς	δουλόης	δουλοῖς
		3	τιμάη	τιμᾷ	ποιέη	ποιῇ	δουλόη	δουλοῖ
	K.	1						
		2	τιμάητον	τιμᾶτον	ποιέητον	ποιῆτον	δουλόητον	δουλῶτον
		3	τιμάητον	τιμᾶτον	ποιέητον	ποιῆτον	δουλόητον	δουλῶτον
	T.	1	τιμάωμεν	τιμῶμεν	ποιέωμεν	ποιῶμεν	δουλόωμεν	δουλῶμεν
		2	τιμάητε	τιμᾶτε	ποιέητε	ποιῆτε	δουλόητε	δουλῶτε
		3	τιμάωσιν	τιμῶσιν	ποιέωσιν	ποιῶσιν	δουλόωσιν	δουλῶσιν
O h a j t ő	E.	1	τιμάοιμι	τιμῶμι	ποιέοιμι	ποιοῖμι	δουλόοιμι	δουλοῖμι
		2	τιμάοις	τιμῶς	ποιέοις	ποιοῖς	δουλόοις	δουλοῖς
		3	τιμάοι	τιμῶ	ποιέοι	ποιοῖ	δουλόοι	δουλοῖ
	K.	1						
		2	τιμάοιτον	τιμῶτον	ποιέοιτον	ποιοῖτον	δουλόοιτον	δουλοῖτον
		3	τιμαοίτην	τιμῶτην	ποιεοίτην	ποιοίτην	δουλοοίτην	δουλοῖτην
	T.	1	τιμάοιμεν	τιμῶμεν	ποιέοιμεν	ποιοῖμεν	δουλόοιμεν	δουλοῖμεν
		2	τιμάοιτε	τιμῶτε	ποιέοιτε	ποιοῖτε	δουλόοιτε	δουλοῖτε
		3	τιμάοιεν	τιμῶεν	ποιέοιεν	ποιοῖεν	δουλόοιεν	δουλοῖεν
A t t i k a i o h a j t ő	E.	1	τιμαοίην	τιμῶην	ποιεοίην	ποιοίην	δουλοοίην	δουλοίην
		2	τιμαοίης	τιμῶης	ποιεοίης	ποιοίης	δουλοοίης	δουλοίης
		3	τιμαοίη	τιμῶη	ποιεοίη	ποιοίη	δουλοοίη	δουλοίη
	K.	1	τιμαοίητον	τιμῶητον	ποιεοίητον	ποιοίητον	δουλοοίητον	δουλοίητον
		2	τιμαοίητην	τιμῶητην	ποιεοίητην	ποιοίητην	δουλοοίητην	δουλοίητην
		3	τιμαοίημεν	τιμῶημεν	ποιεοίημεν	ποιοίημεν	δουλοοίημεν	δουλοίημεν
	T.	1	τιμαοίητε	τιμῶητε	ποιεοίητε	ποιοίητε	δουλοοίητε	δουλοίητε
2		τίμῶησαν	ποιεοίησαν	ποιοίησαν		δουλοίησαν		

vont igék.

szerint összevonják, miért összevont vagy vonkás igéknek nevezetnek.

Közép és szenvedő ige

τιμάομαι	τιμῶμαι	ποιέομαι	ποιῶμαι	δουλόομαι	δουλοῦμαι
τιμάη, ει	τιμᾶ	ποιέη, ει	ποιῇ, εἷ	δουλόη	δουλοῖ
τιμάεται	τιμᾶται	ποιέεται	ποιεῖται	δουλόεται	δουλοῦται
τιμάομεθον	τιμῶμεθον	ποιεόμεθον	ποιούμεεθον	δουλόομεθον	δουλούμεεθον
τιμάεσθον	τιμᾶσθον	ποιέεσθον	ποιεῖσθον	δουλόεσθον	δουλοῦσθον
τιμάεσθον	τιμᾶσθον	ποιέεσθον	ποιεῖσθον	δουλόεσθον	δουλοῦσθον
τιμάομεθα	τιμῶμεθα	ποιεόμεθα	ποιούμεεθα	δουλόομεθα	δουλούμεεθα
τιμάεσθε	τιμᾶσθε	ποιέεσθε	ποιεῖσθε	δουλόεσθε	δουλοῦσθε
τιμάονται	τιμῶνται	ποιέονται	ποιοῦνται	δουλόονται	δουλοῦνται
τιμάωμαι	τιμῶμαι	ποιέωμαι	ποιῶμαι	δουλόωμαι	δουλῶμαι
τιμάη	τιμᾶ	ποιέη	ποιῇ	δουλόη	δουλοῖ
τιμάηται	τιμᾶται	ποιέηται	ποιῇται	δουλόηται	δουλῶται
τιμάώμεθον	τιμῶμεθον	ποιεώμεθον	ποιῶμεθον	δουλοώμεθον	δουλῶμεθον
τιμάησθον	τιμᾶσθον	ποιέησθον	ποιῇσθον	δουλόησθον	δουλῶσθον
τιμάησθον	τιμᾶσθον	ποιέησθον	ποιῇσθον	δουλόησθον	δουλῶσθον
τιμάώμεθα	τιμῶμεθα	ποιεώμεθα	ποιῶμεθα	δουλοώμεθα	δουλῶμεθα
τιμάησθε	τιμᾶσθε	ποιέησθε	ποιῇσθε	δουλόησθε	δουλῶσθε
τιμάωνται	τιμῶνται	ποιέωνται	ποιῶνται	δουλόωνται	δουλῶνται.
τιμαοίμην	τιμῶμην	ποιεοίμην	ποιοίμην	δουλοοίμην	δουλοίμην
τιμαίοιο	τιμῶοιο	ποιεοίοιο	ποιοῖοιο	δουλόοιοιο	δουλοῖοιο
τιμαίοιτο	τιμῶιτο	ποιεοίτο	ποιοῖτο	δουλόοιτο	δουλοῖτο
τιμαοίμεθον	τιμῶμεθον	ποιεοίμεθον	ποιοίμεθον	δουλοοίμεθον	δουλοίμεθον
τιμαοίσθον	τιμῶσθον	ποιεοίσθον	ποιοῖσθον	δουλόοισθον	δουλοῖσθον
τιμαοίσθην	τιμῶσθην	ποιεοίσθην	ποιοῖσθην	δουλοοίσθην	δουλοῖσθην
τιμαοίμεθα	τιμῶμεθα	ποιεοίμεθα	ποιοίμεθα	δουλοοίμεθα	δουλοίμεθα
τιμαοίσθε	τιμῶσθε	ποιεοίσθε	ποιοῖσθε	δουλόοισθε	δουλοῖσθε
τιμαοίντο	τιμῶντο	ποιεοίντο	ποιοῖντο	δουλόοιντο	δουλοῖντο

Cselekvő ige							
Parancsoló	E. 2	τίμαε	τίμᾱ	ποιεε	ποιεί	δούλοε	δούλου
	3	τιμαέτω	τιμάτω	ποιεέτω	ποιείτω	δουλοέτω	δουλούτω
	K. 2	τιμάετον	τιμάτον	ποιεέτον	ποιεῖτον	δουλόετον	δουλούτον
	3	τιμαέτων	τιμάτων	ποιεέτων	ποιείτων	δουλοέτων	δουλούτων
	T. 2	τιμάετε	τιμάτε	ποιέετε	ποιείτε	δουλόετε	δουλούτε
Hátárt.	3	τιμαόντων	τιμώντων	ποιεόντων	ποιούντων	δουλοόντων	δουλούντων
		τιμαέτωσαν	τιμάτωσαν	ποιεέτωσαν	ποιείτωσαν	-οέτωσαν	δουλούτωσαν
Igenév		τιμάειν	τιμᾶν	ποιέειν	ποιεῖν	δουλόειν	δουλοῦν
		τιμάων	τιμῶν	ποιέων	ποιῶν	δουλόων	δουλῶν
		τιμάουσα	τιμῶσα	ποιέουσα	ποιούσα	δουλόουσα	δουλούσα
Félműlt		τιμάον	τιμῶν	ποιέον	ποιούν	δουλόον	δουλούν
	E. 1	ἐτίμαον	ἐτίμων	ἐποίηον	ἐποίουν	ἐδούλοον	ἐδούλουν
	2	ἐτίμαες	ἐτίμας	ἐποίηες	ἐποίεις	ἐδούλοες	ἐδούλους
	3	ἐτίμαε(ν)	ἐτίμα	ἐποίηε(ν)	ἐποίηει	ἐδούλοε(ν)	ἐδούλου
	K. 1	ἐτιμάετον	ἐτιμάτον	ἐποιέετον	ἐποιεῖτον	ἐδουλόετον	ἐδουλούτον
	2	ἐτιμαέτην	ἐτιμάτην	ἐποιεέτην	ἐποιεῖτην	ἐδουλοέτην	ἐδουλούτην
	3	ἐτιμάομεν	ἐτιμῶμεν	ἐποιέομεν	ἐποιοῦμεν	ἐδουλόομεν	ἐδουλοῦμεν
	T. 1	ἐτιμάετε	ἐτιμάτε	ἐποιέετε	ἐποιείτε	ἐδουλόετε	ἐδουλούτε
	2	ἐτίμαον	ἐτίμων	ἐποίηον	ἐποίουν	ἐδούλοον	ἐδούλουν
	3						

205. 1. Az *αω* végzetű igéknél az *α* a következő *ε* vagy *η*-val *α*-ba, *ο* és *ου*-val pedig *ω*-ba vonatik össze, l. 14, 15.

2. Némely *α* jellemű tők az *η*-t szeretik *ᾱ* helyett: ζάω *él*, ζῆς, ζῆ, ζῆτε, ζῆν, πεινάω *éhezik*, πεινῶν, δαράω *szomjazik*, δαψῶν, κνάω *vakar*, σμάω *ken*, töröl, ψάω *farag*, χράωμαι *használ*.

3. Az *εω* végzetű igéknél az *ε* a következő hosszú hangba bele olvad, *ε*-nal *ει*-be, *ο*-nal pedig *ου*-ba vonatik össze, l. 14, 15.

4. Az *ε* jellemű egytagú tők csak az *ει* összevonást tűrik. Mind azon szótagok, melyek összevontan más hangot adnának, összevonatlanok maradnak: πνέω *fű*, θέω *szalad*, πλέω *hajóz*:

πλέεις πλείς hanem πλέω
πλέει πλεῖ „ πλέουσι
ἐπλεες ἐπλεις „ ἐπλεον

Kivétetik δέω *köt*, melyből τὸ δοῦν, δοῦμαι és más összevont idomok találhatóak. Különbözik tőle δέω *hiányzik*, δεῖ *kell*, τὸ δέον *kötelesség*.

5. Az *οω* végzetű igéknél az *ο* a következő hosszú hangba bele olvad, *ε*-nal és *ο*-nal *ου*-ba vonatik össze, de a hol az összevonandó hangzók közt *ι* is van, ott *οι* lesz helyölük.

6. ῥιγῶω *fázik* igének *ου* és *οι* helyett *ω* és *ω*-ja van: ῥιγῶν *fázni*, ῥιγῶην *fázni*.

Közép és szenvedő ige					
τιμάων	τιμῶ	ποιέων	ποιῶ	δουλόων	δουλοῦ
τιμάεσθω	τιμάσθω	ποιεέσθω	ποιεῖσθω	δουλοέσθω	δουλούσθω
τιμάεσθον	τιμάσθον	ποιεέσθον	ποιεῖσθον	δουλοέσθον	δουλούσθον
τιμάεσθων	τιμάσθων	ποιεέσθων	ποιεῖσθων	δουλοέσθων	δουλούσθων
τιμάεσθε	τιμάσθε	ποιεέσθε	ποιεῖσθε	δουλοέσθε	δουλούσθε
τιμάεσθων	τιμάσθων	ποιεέσθων	ποιεῖσθων	δουλοέσθων	δουλούσθων
τιμάεσθωσαν	τιμάσθωσαν	εεέσθωσαν	ποιεῖσθωσαν	-οέσθωσαν	δουλούσθωσαν
τιμάεσθαι	τιμάσθαι	ποιεέσθαι	ποιεῖσθαι	δουλοέσθαι	δουλούσθαι
τιμάόμενος	τιμώμενος	ποιεόμενος	ποιούμενος	δουλοόμενος	δουλούμενος
τιμαομένη	τιμωμένη	ποιεομένη	ποιουμένη	δουλοομένη	δουλουμένη
τιμαόμενον	τιμώμενον	ποιεόμενον	ποιούμενον	δουλοόμενον	δουλούμενον
ἐτιμάομην	ἐτιμώμην	ἐποιεόμην	ἐποιούμην	ἐδουλοόμην	ἐδουλούμην
ἐτιμάων	ἐτιμῶ	ἐποιέων	ἐποιῶ	ἐδουλόων	ἐδουλοῦ
ἐτιμάετο	ἐτιμάετο	ἐποιεέτο	ἐποιεῖτο	ἐδουλοέτο	ἐδουλούετο
ἐτιμαόμεθον	ἐτιμώμεθον	ἐποιεόμεθον	ἐποιούμεθον	-οόμεθον	ἐδουλούμεθον
ἐτιμάεσθον	ἐτιμάεσθον	ἐποιεέσθον	ἐποιεῖσθον	-όεσθον	ἐδουλούεσθον
ἐτιμαέσθην	ἐτιμάεσθην	ἐποιεέσθην	ἐποιεῖσθην	-οέσθην	ἐδουλούεσθην
ἐτιμαόμεθα	ἐτιμώμεθα	ἐποιεόμεθα	ἐποιούμεθα	-οόμεθα	ἐδουλούμεθα
ἐτιμάεσθε	ἐτιμάεσθε	ἐποιεέσθε	ἐποιεῖσθε	-όεσθε	ἐδουλούεσθε
ἐτιμάοντο	ἐτιμῶντο	ἐποιεόντο	ἐποιούντο	ἐδουλόοντο	ἐδουλούντο.

7. λούω *mos* igében a köthang az *ou*-ba olvad: ἔλου = ἔλουε, λούμαι = λούομαι stb.

8. Az *ην* ragu attikai ohajtóról ezt kell tudni: az *αω* végzetű igék az egyes számot majdnem kivétel nélkül *ην* raggal képezik, az *εω* és *οω* végzetűek pedig azt a közönségesnél sokkal jobban kedvelik; a kettős- és többesben minden összevont igéknél a közönséges ragozásu ohajtó sokkal használatosabb, mint az attikai.

D. A jelenidőti fő és az igető közötti különbség.

1. Igető az igének azon alapidoma, melynek a személy-, idő-, 206. mód- és igenév-képzőkkel egyesüléséből, a hangtörvények megtartása mellett, valamely igének minden idomai kimagyarázhatók:

igető *λυ* jelen *λύω*, múlt *ἔλυνκα*, jövő *λύσω*,

„ *τιμα* „ *τιμάω* „ *τετίμηκα* „ *τιμήσω*.

2. Az igetőhöz névszóképzők járulván névszók erednek: *λύ-σις* megváltás, *λυ-τήρ* kiváltó, *λύ-τρον* váltságdíj; *τίμη-σις* becslés, *τιμη-τής* censor.

78 A jelenidőti fő és a valódi igető. Gyenge és nyújtott főhangzóú igék.

3. Gyök oly igető, mely mástól nem ered, pl. *λυ*, és a belőle képzett ige gyökige. Ha pedig az igető névszóképzővel alkotott névszótó, akkor származottnak mondatik, pl. *τιμα* (*τι* gyök, *μα* névszóképző, *τιμή* tisztelet tője).

207. 4. A gyökök egytaguak, a származott fők két és több taguak. Az igető nem mindenkor egyenlő a jelen idői fővel, mely néha toldott, pl. *λείπω* hagy, jelen idői tője *λειπ*, igetője *λιπ*.

Ily toldatok jelenidőti toldatoknak neveztetnek, és a mi a toldatnak elvétele után az igetőből megmarad, az a valódi igető.

A jelen idői és a valódi igetőnek egymáshoz viszonya szerint itten az igék 4 osztályra oszthatók, némely alosztályokkal:

208. 1. osztály, a gyenge igék osztálya.

A jelen idői fő egyenlő az igetővel.

Ide tartoznak minden tiszta igék, vagyis azok, melyeknek tője hangzón végződik (kivéven a 209-ben elősorolt *εω* végzetűeket) és sok nem tiszták: *τολμάω* mer, *οικέω* lakik, *ήμερόω* szelidít, *κελεύω* parancsol, *τίω* tisztel, *χρίω* ken, *ἄρχω* uralkodik, *ἄγω* vezet, *λέγω* mond.

209. 2. osztály, a nyújtott jelen idői főhangzóú igék.

Ezen osztálybeli számos igéknek tője néma betűn végződik, és a jelenben kettős- vagy hosszú hangzós, pl.

<i>φεύγω</i> fut,	valódi tője	<i>φυγ</i> ,	<i>φυγή</i> a latin fuga
<i>λείπω</i> hagy	„ „	<i>λιπ</i>	
<i>πείθω</i> rábir	„ „	<i>πιθ</i>	
<i>τήκω</i> olvaszt	„ „	<i>τακ</i>	
<i>τρίβω</i> dörzsöl	„ „	<i>τριβ</i> ,	

és ezen 5 *εω* végzetű ige:

<i>πλέω</i> hajóz,	valódi tője	<i>πλυ</i>
<i>πνέω</i> lehel	„ „	<i>πνυ</i>
<i>νέω</i> úszik	„ „	<i>νυ</i>
<i>ρέω</i> foly	„ „	<i>ρυ</i>
<i>θέω</i> szalad	„ „	<i>θυ</i> .

J. Ezen öt ige a jelen időben eredetileg *εFω*-n végződött, és *εF* = *ευ* az *v*-nak nyújtása volt, utóbb a *F* kiesett: tője *πλυ*, jelene *πλεFω*, *πλέω*.

210. 3. osztály, a *τ*-toldó igék osztálya.

Ezen igék jelen idői tője a *τ*-val toldott valódi fő.

A *τ*-toldó igék *β*, *π*, *φ* ajakbetű jelleműek:

<i>τύπτω</i>	üt,	valódi tője	<i>τυπ</i> ,	<i>τύπος</i>	ütés, lenyomat
<i>βλάπτω</i>	árt	„ „	<i>βλαβ</i> ,	<i>βλαβή</i>	kár
<i>βάπτω</i>	márt	„ „	<i>βαφ</i> ,	<i>βαφή</i>	mártás
és <i>τίκτω</i>	szül	„ „	<i>τεκ</i> ,	<i>τέκος</i>	gyermek.

A valódi tőnek végmássalhangzója ezen és a 4. osztályu igék-nél jellemnek mondatik. A betűváltozásokról l. 18 §.

4. osztály, az *ι*-toldó igék osztálya.

211.

Az igető a jelen időtőben *ι*-val toldatik meg, mint a latin *capio, facio, fugio* igék, a 26—29. leirt hangváltozásokkal, u. m.

1. *κ, γ, χ* torokhangok az *ι*-val *σσ*-vá, újattikailag *ττ*-vá alakulnak át, l. 28. §.

<i>φυλάσσω</i> őriz	e. h. <i>φυλακιω</i> , valódi tője <i>φυλακ</i>	<i>φυλακή</i> őrség
<i>τάσσω</i> rendez	„ <i>ταγιω</i> „ „ <i>ταγ</i>	<i>ταγός</i> rendező
<i>ταράσσω</i> zavar	„ <i>ταραχιω</i> „ „ <i>ταραχ</i>	<i>ταραχή</i> zavar.

J. *t* hang jelleműek ezen igék: *βλέπω sejtet szed*, *βράσσω forral*, *έρέσσω evez*, *πάσσω hint*, *πλάσσω idomít*, *πίσσω xúxva lehüvelyez*, *πέσσω főz*, valódi tője *π ε π*.

2. *δ* és néha *γ* az *ι*-val *ζ*-vá lesz, l. 29. §.

<i>ἕζομαι</i> ül,	e. h. <i>έδιομαι</i> , valódi tője <i>έδ</i>	<i>εδος sedes</i>
<i>κράζω</i> kiált,	„ <i>κραγιω</i> „ „ <i>κραγ</i> .	

1. J. Következő *ζω* végzetű, hangjelelő igéknek valódi jelleme *γ*: *ἀλαλάζω ujong*, *κρώζω károg*, *οἰμώζω jajgat*, *στενάζω sohajtoz*, valamint ezeké is: *μασιζω ostoroz*, *στάζω csepegtet*, *σιζω szúr*.

2. J. *γγ* valódi jelleműek ezek: *κλάζω hiv*, *kiált* (*κλαγγή zaj*), *πλάζω hánydogál*, *σαλπίζω harsonáz*.

3. *λ* az *ι*-val *λλ*-vá lesz, l. 27. §.

<i>βάλλω</i> hajít,	e helyett <i>βαλιω</i> , valódi tője <i>βαλ</i>
<i>ἄλλομαι</i> ugrik,	„ <i>άλιομαι</i> „ „ <i>άλ salio</i>
<i>τίλλω</i> tép, kiszaggat	„ <i>τιλιω</i> „ „ <i>τιλ</i> .

4. *ν* és *ρ* az *ι*-t a tőszótagba vetik, l. 26. §.

<i>τείνω</i> feszít,	e helyett <i>τενιω</i>	valódi tője <i>τεν tendo</i>
<i>φθείρω</i> ront,	„ <i>φθειριω</i> „ „ <i>φθερ, φθορά</i> romlás	
<i>φαίνω</i> mutat,	„ <i>φανιω</i> „ „ <i>φαν, αφανής</i> láthatlan.	

1. J. *ι* vagy *υ* tőhangzót a hátra vetett *ι* hosszít: *κρίνω különöz*, *itél*, ebből *κρίνω*, *σύρω hurcol*, ebből *σύρω*. Hasonló alkotásu ige *ὀφείλω tartozom*, e helyett *ὀφελιω*, melynek tője *ὀφελ*. Hanem *ὀφέλλω gyarapít*, *nevel*, tője szinte *ὀφελ*.

A tőnek véghangzójával közvetlenül egyesül az *ι καυ* és *κλαυ* tőkben, melyek azután *υ = F*-jokat elvesztik: *κα-ίω éget*, *κλα-ίω sír*.

2. J. A többi *ω* végzetű (rendhagyó) igeosztályokat l. alább.

II. Az erős határozatlan idői tő.

Aoristus secundus.

Az erős határozatlan idői többől a cselekvő és közép igének 212. erős határozatlan ideje képeztetik. Ezen tő a valódi igetővel egyenlő, kivéven a 213. 4-ben felhozott igéket.

Az erős határozatlan időnek ragozási mintája.

Jelen idő	λείπ-ω hagyok	τύπ-ω verek	βάλλ-ω dobok
tő	λῦπ	τύπ	βᾶλ
Cselekvő ige			
Jelentő mód	ἐ-λίπ-ο-ν hagytam ἐ-λίπ-ε-ς ragoztatik ἔλυνον félmult szerint, l. 196.	ἐ-τυπ-ο-ν vertem ἐ-τυπ-ε-ς	ἐ-βαλ-ο-ν dobtam ἐ-βαλ-ε-ς
Foglaló	λίπ-ω λίπ-ης ragoztatik λύω jelen idői foglaló mód szerint	τύπ-ω τύπ-ης	βάλ-ω βάλ-ης
Ohajtó	λίπ-οι-μι λίπ-οι-ς ragoztatik λύοιμι jelen idői ohajtó szerint	τύπ-οι-μι τύπ-οι-ς	βάλ-οι-μι βάλ-οι-ς
Parancsoló	λίπ-ε hagyj λίπ-έ-τω ragoztatik λῦε jelen idői parancsoló szerint	τύπ-ε verj τυπ-έ-τω	βάλ-ε dobj βαλ-έ-τω
Határtalan	λιπεῖν hagyni	τυπεῖν verni	βαλεῖν dobni
Igenév	λιπών λιποῦσα, λιπόν, saj. λιπόντος ki elhagyott	τυπών, τυποῦσα, τυπόν, saj. τυπόν- τος ki vert	βαλών, βαλοῦσα, βαλόν saj. βαλόν- τος ki dobott
Közép ige			
Jelentő mód	ἐ-λίπ-ό-μην ἐ-λίπ-ου ragoztatik ἐλνύομην félmult szerint	ἐ-τυπ-ό-μην ἐ-τύπ-ου	ἐ-βαλ-ό-μην ἐ-βάλ-ου
Foglaló	λίπ-ω-μαι λίπ-η ragoztatik λύωμαι jelen idői foglaló szerint	τύπ-ω-μαι τύπ-η	βάλ-ω-μαι βάλ-η
Ohajtó	λίπ-οί-μην λίπ-οι-ο ragoztatik λυοίμην jelen ohajtó szerint	τυπ-οί-μην τύπ-οι-ο	βαλ-οί-μην βάλ-οι-ο
Parancsoló	λίπ-οῦ λίπ-έ-σθω ragoztatik λύου jelen parancsoló szerint	τυπ-οῦ τυπ-έ-σθω	βαλ-οῦ βαλ-έ-σθω
Határtalan	λίπ-έ-σθαι	τυπ-έ-σθαι	βαλ-έ-σθαι
Igenév	λίπ-ό-μενος, η, ον	τυπ-ό-μενος, η, ον	βαλ-ό-μενος, η, ον.